Lühikesed

Jutustamised

püha inimeste elust.

Januar.

Wene keelest ümberpandud.

Wäljaantud

Saaremaa Püha Nikolai Wennaliko seltsi kuluga.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

176 483

Kuressaare linnas.

Trükitud „Kuressaare Nädalilehe" kirjadega.

Указомъ изъ Рижской Духовной Консисторіи отъ 16-го Іюня 1883 года, за № 3059, печатать разрѣшается.

Членъ Консисторіи, Протоіерей А. Щелкуновъ.

Секретарь С. Пантеровскій.

Столоначальникъ Червинскій.

Дозволено цензурою. — Дерптъ, 5-го Іюля 1886 года.

Püha Wasiliuse, see Suure, elu.

1. Januaril.

Püha Wasilius, see Suur, üks neist kuulsamatest Koguduse isadest, sündis 330-ma aasta ümber Kesarias, Kappadokia maa pealinnas, Weike Aasia maal. Kõik tema suguwõsa oli ammust ajast tuttaw oma waga elu poolest, ning mitmed tema sugulaste seast said tagakiusamise ajal Kristuse nime pärast piinatud ning äratapetud. Lapse põlwes elas Wasilius maal, oma wanaema Makrina juures. See waga naesterahwas püüdis maast madalast palawat armastust Jumala wastu poisikese südamesse istuda. Pärast, wanemate waga elu ning õpetused tegid teda risti usu seaduses koguni kindlaks. Püha Wasiliuse wanem õde, Makrina, oli wanematel hulga laste kaswatamise juures abiks. Armastus Jumala wastu ning Issanda seaduse tundmine oli see pea asi, mis lastele wanemate majas sai õpetud. Lapsi sunniti sagedaste Püha Kirja lugema ning selleşt järele mõtlema ning õpetati ka Issanda tahtmist täitma. Wasilius ise kirjutab: „Jumala tundmine, mis mina lapse põlwes õnsa ema

ning wanaema käest sain, kaswis minu sees ühes minu mõistusega." Wanemad, nähes, et noor Wasilius wäga hea peaga laps oli, ihaldasiwad teda wõimalikult paremine koolida ning saatsiwad teda Kesaria, Konstantinopooli ja wiimaks Atena linna õppima, mis sell ajal oma koolide ja targa õpetajate poolest kuulsad oliwad.

Wasilius jõudis õppimises nõnda ruttu edasi, et warsi kõigeparemaks Atena koolide õpilaseks sai. Aga Atenas olemine oleks wõinud noore inimesele ka suureks kahjuks minna, kui ta omas usus mitte täieste kindel ei oleks olnud; sest seal walitses koolides täieste pagana tarkus (wilosohwia), mida kõik targemad kooliõpetajad wäga osawaste ja mõnusaste kiita mõistsiwad; igal pool uulitsate peal oliwad pagana wäerjumalate nikerdud kujud; kõigetargemad ning kuulsamad kooliõpetajad õpetasiwad wäerjumalaid kumardama, aga Kristusest ning ristirahwast räekisiwad nemad pilkamise ja naeruga. Õpetused, kunstid ja elu, kõik oliwad pagana usu õpetuse ikke all. Aga Wasiliuse kindlus ning palaw usk õige Jumala sisse, mis tema südamesse lapse põlwes oliwad istutud, aitasiwad teda kõik kiusatused ärawõita. Atenas sai Wasilius ühe noore mehe, Gregoriusega, (kes pärast Gregoriuse Teologuse nime all teada oli), sõbraks. Gregorius oli ka jumalakartuses ning usus üleskaswatud. Ehk küll sõbrad pagana usu linnas ning niisuguste noorte inimeste seas elasiwad, kes pagana tarkuse wale hiilgamisest pimestatud oliwad ning maailma tühja röömu taga ajasiwad, kõige see juures püidsiwad nad alati kõrgemat tarkust kätte saada, Jumala seadust tundma õppida ja wagas elus ede-

neda. Nemad käisiwad ükspäinis kirikus ning koolis ja hoidsiwad ennast kõigest wäest maailma rõõmu pidamistest eemal. Nõnda, Atenas olemine, mis mitmele hinge kahjuks oli, tuli nende waimuliku elule kasuks. Wõitlemine kõige sellega, mis nende ümber oli, tegi neid waimu poolest wägewaks ja kõikumata kindlaks; pagana tarkuse õppimine näitas neile selgeste; et risti usk, mis nemad kõigest südamest oliwad armastama hakkanud, palju ülem ja õigem on, kui pagana usk.

Et Wasilius ning Gregorius oliwad seepärast teine teist armastama hakkanud, et neil mõlemil ühesugused püidmised ning mõtted oliwad, seepärast läks nende sõbrus pääw pääwalt ikka kindlamaks. Neis Gregoriuse kirjades, mis meie ajani on alles jäenud, kirjutab tema suure kiitusega Wasiliuse heategudest ja kõrgest tarkusest ning jutustab Atena elust laialt. Tema ütleb: „Meie olime teine teisele kõik — seltsimehed, üheleiwalised ja sugulased. Et meie mõlemad ühe eesmärgi poole tõttasime, seepärast kaswis palaw armastus meie wahel ikka suuremaks; oli näha, et meil mõlemil oli üks harjutamine — heategudes edeneda, üks püidmine — maisist asjust eemal hoida ning tulewa õnsuse tarwis elada. Meie pidasime sõbrust ka teiste noorte meestega, aga mitte häbematadega, waid häbelikkudega, mitte riakatega, waid tasastega. Kaks teed oliwad meile teada: üks, — see esimene ning parem, — wiis meie templite ja sealsete ristiusu õpetajate juure; teine, mis mitte esimese wäeriline ei olnud, wiis ilmaliku õpetuste koolmeistrite juure. Teised teed, mis näitemängudele, rahwa kogudule ja pidudele wiisiwad, jätsime meie nende käia, kes neid ihaldasiwad."

Atenas olemine ei olnud mitte kõigile kooliõpilastele kasuks. Kahe nimetud sõbraga õppis Atenas ka keisri Konstantini wennapoeg Julian; tema sai Atena koolimisest nii kanget waenu ristirahwa wastu täis, et ta pärast, kui keisriks sai, hirmsal kombel ristirahwast tagakiusama hakkas.

Wasilius oli wiis aastat Atenas. Kui ta koju tagasi tuli, ei leidnud ta enam isat elus. Temale anti nõuu, isa asemele, — kooliõpetajaks hakata, aga tema ei tahtnud sell korral weel mitte omale ühte kindlat elujärge walitseda, waid ihaldas enne püha paikades, kus Kristus elas ja kannatas, ärakäija ja seal Jumalat paluda, ning ka Püha Kirja laiemalt tundma õppida ja kõrbe elanikkude elu näha saada. Kõige esite ihaldas ta püha ristmist wastuwõtta. Senni ajani täitis ta küll suure hoolega ristiusu seadust ning oli usu ja armastusega Jumala wastu täidetud, aga ei wõinud mitte sakramentidest osa wõtta, seepärast et ristitud ei olnud. Wana aja ristirahwas wõtsiwad tihti täie ea sees ristmist wastu. Üks wana jutustamine ütleb, et Wasilius on Kesaria piiskopi Dianiuse käest ristmist wastu wõtnud; teise jutu järele, on Jerusalemma piiskop teda Jordanis ristinud; ning kui piiskop teda ristima hakkanud, on wälk Wasiliuse juures löönud ning teda walgustanud, sest wälgust on tuikene wälja lendanud, Jordani jõkke ennast lasknud, seal wet seganud ning jälle taewa lendanud.

Kui Wasilius Issanda haua juures sai Jumalat palunud, siis käis ta kõrbe elanikkusid Palestina, Mesopotamia ja Egiptuse maal waatamas. Sell ajal oli palju inimesi, kes munga põlwe heitsiwad;

köik körbed, mäed ja metsad oliwad körbeelanikkusid täis. Nemad heitsiwad maailma wara ja abielu röömud enestest ära, elasiwad alatises palwes ja paastumises, waewanägemises ja puuduses. Mõned neist elasiwad koguni ükskut elu, aga mõned — kloostrites waga meeste juhatuse all, kes oma püha elu poolest teistest ülekäisiwad. Püha Wasilius ihaldas ka munga põlwe heita. Teereisilt koju tagasi minnes, käis ta Atenas sees ning pööris seal oma endise koolmeistri Ewwuli õige Jumala poole. Kolm pääwa köneleswad nemad usust, ning oliwad mõlemad selle körge ja püha asja pärast nönda sügawale mõtetesse läinud, et ka toidu äraunustasiwad. Wiimaks hakkas Ewwul ristiusu tõsidust uskuma ning laskis ennast ristida. „Mis on körgem tarkus?“ — küsis tema Wasiliuse käest. „Körgem tarkus on surma meelespidamine,“ kostis püha Wasilius. — Ning tõeste, kui meie olekssime sagedaste surma peale mõtelnud, siis ei oleks meie mitte ennast maailma kaduwa asjade külge nönda kõwaste kinni sidunud, waid olekssime püidnud igawest warandust enesele korjada.

Kui püha Wasilius teereisilt sai tagasi tulnud, siis hakkas ta ühes tühjas paigas, Jrisi jõe äeres, Pontuse maakonnas, elama. Teisel pool jõe äeres asutasiwad tema ema ning sõsar Makrina, naesterahwa kloostri. Siin, wäga ilusas kohas, kelle ümber mets ning wesi oli, elas püha Wasilius mõne aja täieste ükskut elu, palwet tehes ning Jumalast loodud asju järele mõteldes. Kirjades, mis ta oma sõbra Gregoriusele kirjutas, räegib ta suure kiitusega oma körbe elust, sest kasust, mis ükskik elu hingele toob, kes maailma kärast eemal olles, Jumalast loodud

asju wõib järele mõtelda ning palwe läbi Looja poole üleslennata.

„Jumal on mulle eluaseme annud, mis mo südame järele on," kirjutab tema püha Gregoriusele, „mulle on nüüd seda näha antud, mis meie ükskord sinuga igatsesime. Siin on kõrge mägi paksu metsaga kaetud, tema põhja pool jooksewad puhta ning külma wee ojad. Mäe all on suur lagestik, kus mitu jõge jooksewad; tema ümber on igalt poolt mets. Kaks sügawat orgu jagawad teda kahte jausse; ühe äere pealt jookseb jõe wesi kõrgelt alla, teisel pool on rägi, kelle peale ei ole wõimalik saada."

Selles imeilusas kohas elas püha Wasilius mitu aastat; ning warsi korjas tema ümber hulk waga inimesi, kes oma elu tahtsiwad Jumalale pühitseda. Püha Wasilius ei hoidnud ennast nendest eemal; tema tahtis, et tema kõrbe elu ka teiste inimestele kasuks tuleks, ning üleüldse armastas rohkem seltsilikku, kui üksikut elu. Nõnda sai ta kloostri ülemaks. Teised munga wennad andsiwad ennast tema juhatuse alla ning pidiwad need munga elu seadused täitma, mis tema neile kirjutas. Need seadused on täna pääwani õige usumunkadele juhatuseks. Püha Wasilius nõudis, et mungad alati töös olekssiwad ning arwas laiskust ja hooletust suureks patuks. Tema ise ei seisnud ialgi. waid luges Püha Kirja, kirjutas selle seletusi, palus Jumalat, haris maad, istutas puid. Tema sõber Gregorius käis teda sagedaste waatamas ning püidis temale tema töödes ning talitustes abiks olla. Kõrbe elu oli ka temale wäga meelepärast, aga tema ei wõinud oma elatand isa, Nasiani piiskoppi, maha jätta, kellel tema abi tarwis oli.

Ristikoguduſe asjade toimetuſed kutſuſid Waſiliuſe tema armſaſt kõrbeſt wälja. Ariuſe waleõpetus lautas ennaſt Kreeka riigis laiale, oli tarwis kõigeſt wäeſt ſelle wastu ſeista. Püha Waſilius oli oma waga elu ning tarkuſe pooleſt kõigile tuttaw, ſeepäraſt kutſuſiwad õige uſu piiskopid teda enestele appi, ning tema, nähes, et ta ſee läbi ligemistele wõib kaſuks olla, jättis kõrbe elu maha.

Et püha inimeste elu lugudes tihti Ariuſe wale õppetuſeſt räegitakſe, ſeepäraſt oleme meie arwanud tarwis olewat ſiin temaſt lühidelt jutustada.

Arius, Alekſandria koguduſe preester, kes keisri Konstantini ajal elas, õpetas, et Jeeſus Kristus, Jumala Poeg, ei ole mitte Jumala ſee Iſaga ühesugune; et Iſa on Teda loonud ning Temale oma Jumalikku olemiſt annud. See Ewangeliumi wastane waleõpetus leidis palju järelkäijaid.

Tõuſiwad waidlemiſed ning tülid. Et ſelle segaduſele otſa teha, ſeepäraſt kutſus keiſer Konstantin, 325 aastal, Nikea linna eſimeſe Kõigemaapealſe Sinodi kokku. Sinod mõistis Ariuſe waleõpetuſe hukka, laskis Ariuſe preeſtri ametiſt lahti ning kirjutas Uſu Sümboli, kus ſees Jumala Poeg Iſaga üksolewaks nimetud on, ning ööldud on, et Tema on ſündinud aga mitte loodud. Selle Sümboli juure ſai teiſe Kõigemaapealſe Sinodi peal õpetus Pühaſt Waimuſt liſatud, ning tema ſaab muutmata täna pääwani Õige Uſu Koguduſes pruugitud. Mõne aasta päraſt ſai Arius wangi põlweſt lahti laſtud, ſeepäraſt hakkas tema waleõpetus ennaſt uueſte laiale lautama; iſekeiſer Konſtantſius, Konſtantini poeg, hoidis ſelle waleõpetuſe poole ning ſeiſis

wägewaste tema eest. Mitmes maakonnas saiwad õige usu piiskopid ametist lahti lastud ning nende asemele Ariuse seltsilised pandud. Aga warsi tõusiwad eneste Ariuse seltsi liikmete seas waidlemised nõnda et nad kahte seiltsi lõiwad: ühed saiwad Arianlasteks, teised Pool-arianlasteks nimetud.

Et selle tülile üks wahe teha, seepärast kutsus keiser Konstantsius sinodi kokku. Ariuse seltsilistе nõuu järele, sai see sinod kahes kohas peetud: õhtumaa piiskopid tuliwad Rimini linna, Italia maale kokku, aga hommiku maa piiskopid — Selewkia linna. Need wiimsed palusiwad Wasiliust, kes sell ajal Kesaria kiriku kõstriks, ka enestele nõuuks tulla, sest nad teadsiwad, et tema üks kindel õiguse eestseisja oli. Aga ehk Wasilius küll mõnusaste ja wägewaste õige usu eest seisis, siiski saiwad Ariuse seltsilisid Selewkia sinodi peal wõitu ning kirjutasiwad oma Sümboli, kus sees nad sõna „üksolew" ärakautasiwad ja tema asemele „sarnaneolew" kirjutasiwad. Konstantsius sundis wägise kõiki piiskoppisid selle muudmisega kokkuleppima. Kes selle käsu wastu paniwad, saiwad ametist lahti lastud ja isamaalt ärasaadetud. Palju oli neid mehi piiskoppide seas, kes hirmu pärast omad nimed selle sümboli alla kirjutasiwad ning teiste seas ka Kesaria piiskop Dianius. Pärast seda ei tahtnud Wasilius enam tema juure kõstriks jäeda ning läks jälle oma kõrbe elupaika tagasi. Seal hakkas ta endist wiisi waewanägemises elama, püüdis munkasid waleõpetuse eest häda ning kirjutas õpetlikuid raamatuid risti rahwa tarwis. Seal kirjutas ta ka raamatud Jumala kohtust, usust ning wagast elust.

Aga usufegaduſed ei löpnud mitte otſa. Päraſt Konſtantſiuſe ſurma, tõstis keiſer Julian kange tagakiuſamiſe ristirahwa wastu; aga tema ei jõudnud kõiki oma kurje mõtteid korda ſaata, ſeepäraſt et oma walitſuſe teiſel aastal ärasuri. Keiſer Jowiani lühikeſel walitſuſe ajal maitſis Ristikogudus rahu. Aga niipea, kui Walent keisriks ſai, hakati jälle õigeuſuliſi tagakiuſama, ſeepäraſt et keiſer iſe Ariuſe waleõpetuſe poole hoidis ning ſeda igal wiiſil kinnitada ning laiale lautada püüdis.

Kõige ſelle aja püüdis Waſilius hoolega Keſaria piiskopile abiks olla, teda oma nõuu ning teuga aidata, mitu korda jättis oma armſa kõrbe maha ja käis kõikujaid uskus macnitſemas ning uſklikkuid kinnitamas. Ewſewius, kes päraſt Dianiuſt Keſaria piiskopiks pandud ſai, oli küll üks hea ja jumalakartlik inimene, aga koguduſe asjade toimetamiſes oskamata ning ei mõiſtnud ſell raskel ajal koguduſe üle walitſeda. Seepäraſt kutſus ta Waſiliuſe kõrbeſt Keſaria, pühitſes teda preeſtriks ning andis mitmed asjad tema hooleks talitada, mis tema ka heameelega ning hoolega täitis. Aga kui Ewſewius kuulis, et Waſiliuſt igal pool kiideti, ſai temal kademeel Waſiliuſe wastu. Kui Waſilius ſeda tähele pani, ſiis põgenes ta, Gregoriuſega ſeltſis, jälle kõrbe tagaſi.

Mõne aja päraſt hakkas Ewſewius oma nõdruſt tundma ning kutſus jälle Waſiliuſe oma juure. Seſt ajaſt läks kõikide koguduſe asjade toimetamine koguni Waſiliuſe kätte, kes kõikumata kindluſega Ariuſe ſeltſi kawalate nõuude wastu ſeiſis ning oma jutlustega õiget usku oma waimuliku karja ſeas kinnitada püüdis. Tema ütles iga pääw jutluſt; mõni kord tegi

ta ka kaks korda pääwas seletust õigest ristiinimese elust ning usu peaasjadest (dogmatidest). Tema südames põles palaw armastus Jumala wastu, looduse ilu äratas tema sees püha auustamist ning imestellemist Jumala tegude üle ning tema püidis oma jutlustega needsamad tundmised oma kuuljate südamete sisse istutada. Wäga targaste ja mõnusaste räekis tema neile kõige maailma ilust, Jumalast loodud asjade kauniduseſt ja nende seatud korrast, Looja tarkuseſt ja heldusest. Tema õpetas neid Jumala wastu tänulikud olema ning seda oma heategudega ja Issanda käskude täitmisega ülesnäitma; maenitses neid ligemisi armastada, armu ning abi neile näidata, ning ise oli kõige selle täitmises eesmärgiks, mis tema õpetas. Jämedad riided ja mõned raamatud oli kõik tema warandus; aga tema hoolekandmise läbi saiwad haigete majad ning teekäijate korterid Kesarias ülesehitud, mis püha Gregorius nende suurusse ning hulga pärast terweks linnaks nimetab. Ükskord, kui Kesarias nälg oli, siis jõudis püha Wasilius rikkamaid kodanikkusid oma jutlustega nõnda maenitseda, et nad oma wara waestega jägama hakkasiwad; tema müis ka ise oma waranduse ära, mis emast oli järele jäänud ning raha, mis ta selle eest sai, jagas waestele, kus juures ta ristirahwa, paganate ning Juuda rahwa wahel wahet ei teinud. Püha Wasilius, kes üleüldise kasu pärast wäsimata waewa nägi ning hoolt kandis, käis ise haigid talitamas, kirjutas munkadele seadusi ja õpetusi noore sugu kaswatamisest, käis ilmaliku walitsejate ees waeste inimeste eest seismas, kellele ülekohut tehti; oli tihti kohtu mõistja ning lepitaja tüli ja riigi as-

jades; seſt sell ajal anti kohtumõistmine ka ilmlikkuis asjades tihti kiriku walitsuse hooleks.

Arwatakse, et selle aja ümber on Wasilius Liturgia seadnud, mis tema nime all teada on. Päraſt sai see Liturgia Joanneseſt Krisostomuseſt iga pääwase pruukimise tarwis, natukene lühemaks tehtud. Püha Wasiliuse, see Suure Liturgiat peetakse meie koguduses kümme korda aastas: 1-sel Januaril, tema mälestuse pääwal, Suure Paastu ajal, Suurel neljapääwal ja Suurel laupääwal, Jõulu ja Issanda ristmise püha laupääwadel ning ka neil pühil kui nende läupääwad laupääwal ehk pühapääwal on. Peale selle on püha Wasilius mitmed pühad palwed kirjutanud.

Kõige enam kandis püha Wasilius hoolt selle eeſt, et ristirahwaſt ühes meeles ja ühes usutunnistuses hoida. Selle asja päraſt palus ta ka kõiki piiskoppisid hoolt kanda. Mõne aja päraſt andis piiskop Ewsewius kõik koguduse walitsuse Wasiliuse hooleks ning suri warsi ise ära. Aga Wasiliuse piiskopiks walimine ei sündinud mitte ilma takistusteta. Palju oli neid inimesi, kes tema kanget noomimiſt kartsiwad ning seepäraſt tema walimise wastu seisiwad. Kui elatand Nasiani piiskop, Gregoriuse isa, kuulda sai, et Wasiliuse walimise juures üks heal puudus, siis laskis ta ennaſt woodi peal Kesaria linna kanda ning tema tulemise läbi sai Wasiliuse walimine lõpetud.

Wäsimata hoolega talitas püha Wasilius koguduse asju ka piiskopi ametis. Tema walitsuse all oliwad Weike Aasia kogudused Pontuse, Kalatia ja Armeenia maal. Igal pool tegi Ariuse waleõpetus

Ristikoguduſes palju ſegaduiſi. Waſilius maenitſes ning õpetas uſkjaid oma ſõna ja kirjade läbi. Abimeesteks oliwad temal: tema wend Gregorius, keda ta Niſſa linna piiskopiks pani, ſõber Gregorius Teologus ning Ewſewius, Samoſati piiskop. Nende meeste abiga jõudis Waſilius kauniste Ariuſe waleõpetuſe wäljalautamiſe wastu ſeista.

Keiſer Walent, kes kangeste waleõpetuſe eeſt ſeiſis, ei wõinud ſeda ilma paha meeleta näha, ning mõtles iſe Keſaria minna, Waſiliuſt noomima. Aga enne ſaatis ta ühe ſuure ülema prehwekti Modeſtuſe ſenna, et ſee Waſiliuſt Ariuſe waleõpetuſega kokkuleppima ſunniks. Kui Modeſtus piiskopi kõikumata kindluſt nägi ning aru ſai, et tema maenitſuſed ning noomimiſed midagi ei aita, ſiis katſus ta kõwemaid nõuſi pruukida: ähwardas teda iſa maalt äraſaata, tema waranduſe ärawõtta, teda piinata ja ka äraſurmata lasta. Aga püha Waſilius kostis rahulikult:

— Kui ſa wõid, ſiis ähwarda mind mõne teiſe asjaga. Iſamaalt äraſaatmiſt mina ei karda, ſeſt kõik maailm on Iſſanda päraſt; waranduſt ſelle käeſt ärariiſuda, kellel midagi ei ole, on wõimata; piinamiſed ei tee mulle muret, ſeſt ma uſun ning loodan, et nemad mulle kaſuks ſaawad olema, ſeſt nemad wiiwad mind rutemine Iſſanda juure, kelle päraſt mina elan ning waewa näen.

Prehwekt pani neid ſõnu imeks. — ükski inimene ei ole ialgi tohtinud minuga nõnda julgeste rääkida, — ütles tema.

— Sina ei ole wiſt ilmaski piiskopiga räekinud, kostis püha Waſilius.

Siis hakkas Modeſtus temale ſeda ſeletama,

kui suur kasu sest Ristikogudusele tuleb, kui ta keisri Walenti tahtmise järele teeb.

— Mõtle selle peale, ütles tema, kui wäga suur asi see Kogudusele on, et suur keiser ennast temaga ühendada tahab; aga sinu käest ei nõuta kuigi palju: ükspäinis seda, et sa sõna üksolew Sümbolist ärakautaksid.

— Tõsi küll, kostis Wasilius; — kogudusega ühendamine on keisrile suur asi, sest selles on hinge õnsus; aga usu Sümbolis ei wõi mina mitte ühte sõnagi teisiti pöörda.

— Mõtle heaste homseni järele, — ütles Modestus, Wasiliust enese juurest äralastes.

— Minul ei ole mingisugust järelmõtlemist tarwis, kostis Wasilius, — mina olen home seesama, mis tänagi.

Warsi pärast seda tuli ise Walent Kesaria linna. Modestus kuulutas temale, kuidas Wasiliuse pöörmisega lugu on, ning andis temale nõu oma wäge Wasiliuse wastu pruukida. Aga keiser ei wõtnud seda nõuu wastu, sest lootis piiskoppi ilma selleta oma poole pöörda. Issanda ristmise pühal läks ta kiriku, kus Wasilius Jumalikku Liturgiat pidas ning sai sest pühast ja auulisest Jumalateenistusest wäga liigutud. Sell korral ei saanud ta mahti Wasiliusega köneleda, waid andis ükspäinis omad anded kiriku kasuks tema kätte. Mõne pääwa pärast läks Walent jälle kiriku, kaua aega köneles Wasiliusega altaris ning sai tema suust Jumalikkuid sõnu kuulda, nagu püha Gregorius ütleb.

Wasiliuse sõnad mõjusiwad küll Walenti südamesse, aga mitte kauaks. Ariuse seltsilised ei annud

Walentile rahu, kihutasiwad teda kangeste Wasiliuse wastu ning wiimaks jõudsiwad niipalju tema peale käija et ta, nende tahtmise järele, püha piiskopi wangi põlwe saata lubas. Kui Wasilius juba ennast teereisi wastu oli walmistanud, jäi kuninga poeg häkitselt raskeste haigeks. Walent arwas seda Jumala nuhtluseks, wõttis warsi käsu Wasiliuse wangi põlwe saatmisest tagasi, kutsus teda oma juure ja palus haige poja pärast Jumalat paluda. Laps sai sell korral küll terweks, aga mõne aja pärast suri ära. Sest ajast ei kiusatud enam Wasiliust taga. ja jäeti ka Kappadokia kogudus rahule, ehk küll õigeusuli mujal Kreeka riigi maades kangeste tagakiusati.

Püha Wasilius kandis hoolt mitte ükspäinis oma waimulikk karja eest, waid püüdis ka igal pool ristirahwa seas rahu ning kokkuleppimist asutada. Tema käis Armeenia maal, seisis püha Meletiuse eest, palus Õhtu maa piiskoppisid oma usu wendade eest seista, keda Hommiku maal Õige usu pärast taga kiusati. Kõik see waen ja mure rikkus tema muidugi waese terwise koguni ära; tema oli enamiste alati haige. Aga selle ihu nõdruse juures, oli tema waim wäsimata wirk, nõnda, et ta ialgi oma asju toimetamata ei jätnud. Waewa nähes pidi ta ka meele haigust kannatama: üks tema sõbrade seast läks Ariuse seltsi; Ewsewius, Samosati piiskop sai Walentist wangi põlwe saadetud: püha Ahwanasius, Aleksandria piiskop, wägew õige usu eest seisja, suri ära. Suure südame waluga nägi püha Wasilius, et waleõpetus igal pool kangeste sigines; tema waenlased tõstsiwad walekaebdusi tema peale; sõbrad kannatasiwad häda, ehk jätsiwad teda maha. Aga

köige see juures jäi üks noore põlwe sõber (Gregorius) oma elu otsani temale truuks. See püha Gregoriuse kindel sõbrus oli Wasiliusele tema alatiises mures ja waewas suureks tröösti. Kirjad, mis nemad teine teisele kirjutasiwad, on täna pääwani alles; nendest paistab püha Wasiliuse õrn ja armastaja süda. Suurt röömu tegi Wasiliusele see, et ta püha Ewraimi (Ehwremi), Siria meest oma juures näha sai ning kui kuulis, et püha Ambrosius Mailandi piiskopiks walitsetud oli.

Wiimaks tuliwad Ristikoguduse paremad ajad. Pärast Walenti, kes sõjas surma sai, astus auujärje peale Gratsian, kes oma walitsuse hakatusel käsu õige usu kasuks wälja andis ning piiskopid, kes wangi põlwe oliwad saadetud, nende kohtade peale tagasi kutsus. Aga need röömuwäert asjad sündisiwad alles püha piiskopi wiimsil elu päiwil. Haiguses ning waewanägemises koormatud, suri püha Wasilius 49-mal oma elu aastal, 1-sel Januaril 379 aastal, ära.

Jutustakse, et pääw enne tema surma, on Keseria kuulus arst, Hebrea mees, tema juure tulnud ning kui ta püha piiskopi nõdrust näinud, käskinud köik matmiseks walmis panna ning öölnud, et ta teise hommikuni enam ei ela. Selle peale on Wasilius ütelnud: „aga kui ma home hommikuni elan, kas lubad sa siis ennast ristida lasta?" Arst, arwates selle wõimata olewat, tootas wandega risti usku wastu wõtta, kui Wasilius weel teise hommikuni peaks elama, ning läks ära. Aga Wasilius hakkas kangeste Jumalat paluma, et Ta temale mõneks tunniks elu jätkaks, Hebrea mehe lunastuseks,

ning tema palwe sai kuuldud. Ei wõinud arst oma silmi uskuda, kui ta teisel hommikul Wasiliust leidis elus olewat; tema heitis põlwile maha ning hüüdis: „nüüd usun mina, et sinu Jumal see õige Jumal on, ning olen walmis oma tootust täitma."

— Mina ise tahan sind ristida, ütles püha Wasilius.

— Sina ei wõi woodist üles tõusta, sina oled wäga nõder, kostis arst.

— Issand saab mulle jõudu andma, ütles Wasilius.

Pärast neid sõnu tõusis ta woodist ülesse, läks kiriku, ise pidas seal Jumalateenistuse ära, ristis arsti ning wõttis teda Jumala armu lauale. Pärast seda läks ta, Jumalat tänades koju tagasi ning selle pääwa õhtul andis oma hinge Jumalale.

Tema surma pärast oli Kesarias suur leinamine. Tema matusele tuli nõnda palju rahwast kokku, et mõned inimised äralämmatud saiwad. Igal pool oli nuttu ja ägamist kuulda, haiged püüdsiwad tema ihu külge puutuda, et selle läbi terweks saada.

Püha Wasiliuse mälestust peetakse weel 30-mal Januaril, mill ka püha piiskopide: Gregoriuse Teologuse ja Joannese Krisostomuse mälestus on.

Sellsamal pääwal, 1-sel Januaril, on ka Issanda ümberlõikamise püha. See on üks neist suurtest pühadest. Wana seaduse ümberlõikamine tähendas ristmise sakramenti ette. Wana seaduse ajal saiwad kaheksapääwased lapsukesed ümber-

lõigatud ning siis sai nendele ka nimi pandud. Kui Õnnistegia kahekſa pääwa wana oli, siis sai Temale nimi Jeesus pandud. Õige usu Kogudus pühitseb seda püha juba esimesteſt ristiusu aastasajadeſt saadik.

1700-deſt aastaſt hakati Wene riigis 1-ſeſt Januari kuu pääwaſt aastaid arwama, seda pääwa esimeseks uue aasta pääwaks pidama. Sell pääwal tänab püha Kogudus kirikus põlwile Jumalat nende heategude eeſt, mis Tema möödaläinud aastal meile on näitnud ning palub Teda eestulewat aastat õnnistada. Kunni 1700 aastani uue aasta pääwaks peeti esimeſt Septembri kuu pääwa, mill püha Simeoni Sambniku mälestuſt peetakſe, keda talupoja rahwas selle päraſt Simeoniks Suwe äraſaatjaks (Симеонъ Лѣтопроводецъ) nimetab. Kiriku aastat arwatakſe weel tänini 1-ſeſt Septembri kuu pääwaſt. Esimeſt Januari kuu pääwa käskis keiſer Peeter, see Suur, uue aasta pääwaks pidama hakata. Aga weel enne, kunni 15-ma aasta sajani peeti esimeſt Märtsi kuu pääwa uue aasta pääwaks.

Püha martri Gordiuse kannatamised.

2. Januaril.

Neljandamal aastasajal kiusas keiser Likinius ehk Litsinius kangeste ristirahwast taga. Kõikidesse riigi maadesse saatis ta kanged käsud ristirahwast piinata ja ka surmata, kui nemad wäerjumalaid ei kumarda. Kappadokia maal oli siis hirmus ristirahwa werewalamine. Palju oli ristiinimesi, kes oma elu Kristuse pärast äraandsiwad, aga mõned põgenesiwad linnadest ära kõrbedesse ja mägedesse ja ootsiwad seal hirmsa wiletsuse wähenemist. Nende wiimiste seas oli üks noor sõjamees, nimega Gordius. Tema jättis oma isamaa linna Kesaria maha ning läks kõrbe elama. Aga ka kõrbesse ulatasiwad kurwad sõnumed ristirahwa hirmsast wiletsusest. Seepärast hakkas Gordius mõtlema, et see mitte hea ei wõi olla, et tema on taga kiusamise eest kõrbe warjule läinud siis, kui tema wennad (teised ristiinimesed), Kristuse pärast kannatawad ja surewad. Seepärast wõttis ta nõuks linna tagasi minna ja oma usku awalikult tunnistada.

Ükskord peeti käratsewat püha Kesarias, sõja jumala Marsi auuks. Kõik linna rahwas oli hobuste wõidujooksmist ja muid lõbustawaid näitemängud waatamas. Häkitselt kuuldi rahwa seas ühte healt, kes taewa Jumalat kiitis ning pagana jumalaid laitis. Suure imega pöörsiwad kõik omad silmad selle inimese poole, kes nii suure julgusega õige Jumala nime nimetada tohtis; see oli Gordius.

Rahwa seas oli palju tema sugulasi ja tutwaid, aga nemad ei tunnud teda korraga ära, seepärast et ta wäga waeses ja katkend riides oli, tema näust oli näha, et ta kaua aega waewa ning puudust oli kannatanud. Aga kui nad nägiwad, kes see julge inimene oli, kes kangel tagakiusamise ajal Kristuse nime tohib kiita, siis ehmatasiwad nad ära, sest teadsiwad, et ta surmast ei pease, ning palusiwad teda wait olla. Aga sõameheb jõudsiwad juba teda kinni wõtta ning linna ülema ette wiija, kes hobuste wõidujooksmist waatamas oli ja ratsameestele kingituisi jagas.

— Kes ning kust sa oled? küsis linna ülem.

— Mina olen ristiinimene, kostis Gordius; — Kristus on minu lootus ja warjupaik ning mina põlgan sinu jumalaid.

Linna ülem sai wäga wihaseks ning käskis Gordiuse piinamiste alla anda. Imekspanemise wäert kindlusega kannatas ta piinamised ära, mis juures ta suure healega neid Taweti laulu sõnu kordas: „Issand on minuga, ei makarda mitte; mis wõib inimene mulle teha.“ (Laul 118, 6). — Miks wiibad sa aega? ütles ta linna ülema wastu; pane piinamisi juure, et mo haawadega kaetud ihu hukkaminemata põlwe riidega ehitud saaks.

Linna ülema tahtmine oli, et kannataja kõikide kuuldes Kristust ärasalgaks, seepärast käskis ta piinamised seisma jätta ning katsus sõnadega Gordiust usust ärapöörda, temale usust taganemise eest suurt auunime ning kallid kingituisi anda lubades.

— Kas ſa wõid mulle midagi anda, mis parem on kui taewa riik? kostis Gordius ſelle peale.

Siis ſai tema ſurmale mõistetud ning ſurma nuhtluſe paika wiidud. Sugulaſed ja sõbrad käiſiwad tema järel ning paluſiwad teda oma elatand wanemate päraſt eneſe peale armu heita ning mitte meelega ſurema minna.

— Miks teie minu päraſt nutate? ütles kannataja nende wastu: nutke ennemine Jumala waenlaste päraſt, kes meid tagakiuſawad. Nemad põletawad meid tulega ning walmistawad ſelle läbi enestele põrgu tuld ning Jumala wiha tulewa kohtu pääwaks. Aga mis minuſt hoolida, mina olen walmis kas mitu korda Kristuſe päraſt kannatama.

Aga ſugulaſed ei jätnud nutmiſt ja ägamaſt maha; ning tuletaſiwad temale ſelle elu rõõmu meele, milleſt tema iſe tahtis ennaſt ilma jätta ning paluſiwad teda oma elu peasta.

Sina wõid üheainſa ſõnaga ennaſt peasta, ütleſiwad nemad. Salga ſilma kirjaks ſõnadega Kristuſt ära, ning pea ſüdames oma usku. Jſſand, Kes kõik teab, näeb, et ſa ſüdames Tema ſisſe uſud ning ei ſaa ſind hukkamõiſtma.

— Kas wõin ma oma Loojat äraſalgada ſelleſama keelega, mis Jſſand mulle on annud? kostis Gordius. — Kiri ütleb: ſüdamega ustakſe õiguſeks ja ſuuga tunnistakſe üles õnnistuſeks (Rom. 10, 10); ning Jſſand Iſe ütleb: igaüks, kes mind äraſalgab inimeste ees, teda tahan ka mina äraſalata oma Iſa ees, kes taewas on

(Mat. 10, 32). Ei, jätkem kõik wale maha ning wõtkem tõt tunnistada.

Kui kannataja need sõnad sai ütelnud, siis tegi ta palwet, tähendas risti tähte oma rinna ette ning kummardas oma pea timuka mõega alla.

Püha Gordiuse mälestus sai Kesarias iseäranis auustud ning püha Wasilius, see Suur, ütles temast ühe kiituse kõne.

Selle püha martri lugudest õpime meie seda, kui kindlaste peame meie tõe eest seisma ning Kristuse nime ja õpetust tunnistama. Püha Gordius ei tahtnud usust ärataganeda ning tõt ärasalgada, et ennast surmast peasta; aga meie jätame sagedaste tühja kasu, maailma rõõmu, tagakiusamiste ning pilkamise pärast Issanda käskude täitmise maha. Püüdkem siis alati ning kindlaste Issandat sõna ning tegudega tunnistada, ning mitte ühegi asja pärast ilmas Tema Jumalikku õpetust ärasalgada.

Püha seitsmekümne apostli kogu.

4. Januaril.

Püha Ewangelist Lukas jutustab, et Jeesus Kristus on, peale kaheteistkümne jüngri, kes Tema järelkäisiwad, weel seitsekümmend apostlit Enesele walitsenud, keda Ta linnadesse ja küladesse oma Sõna kuulutama saatnud. Tema andis neile wäge imetegusid teha, ei käskinud neid elu ülespidamise pärast

muretseda, waid ükspäinis inimesi igawese elu poole juhatada. Kui need seitsekümmend apostlit Issanda juure tagasi tuliwad ning röömuga Temale ütlesiwad: Issand, kurjad waimudki on meie meelewalla all sinu nimel, siis kostis Jeesus: ärge olge seepärast röömsad, et waimud teie meelewalla all on, waid olge enam röömsad, et teie nimed on taewas ülespandud. (Luk. 10, 17. 20).

Pärast Issanda taewa minemist, hakkasiwad pühad apostlid, kes pühast Waimust kinnitud saiwad, hoolega seda tööd edasi tegema, mis Issand neid oli käskinud. Nemad läksiwad maailma sisse laiale, käisiwad linnad ja külad läbi, kuulutasiwad igal pool Jumala sõna ning ristisiwad inimesi, kes usklikkuiks saiwad, see Isa ja Poja ning püha Waimu nimel. Palju tuli neil häda ning tagakiusamisi kannatada; aga kõik seda kannatasiwad nemad heameelega ja wahwaste ära. Apostel Paulus kirjutab: Meie kannatame nälga ja janu ja oleme halasti ja meid pekssetakse, ja meil ei ole kusgi pool aset; ja meie näeme waewa tööd tehes oma kätega. Kui meid sõimatakse, siis õnnistame meie; kui meid tagakiusatakse, siis palume meie. (1. Kor. 4, 11—13). Nii wilets oli püha apostlite elu; aga Issanda arm oli siiski alati nendega seepärast, et nemad Tema püha tahtmise korda saatjad oliwad. Jumala wägi oli nähtawal wiisil neil nende püha töös toeks. Kui neid ühest kohast ära aeti, siis läk-

siwad nemad teisi kohta ning nõnda oli ka apostlite tagakiusamine Jumala sõna laiale lautamisele kasuks. Apostlid õpetasiwad suureliši inimesi alandlikud olema, rikkaid — maailma wara, auu ja suurust põlgama; nende õpetus ei pakkunud inimestele siin elus muud, kui häda ja waewa. Kõik, kes nende õpetust wastuwõtsiwad, langesiwad hirmsa tagakiusamiste alla. Aga kõige see juures lautas risti usk ennast jõudsaste laiale ning mõjus inimeste südametesse, sest apostlite jutlus ei olnud mitte inimese tarkuse meelitajate sõnadega, waid Waimu ja wäe ülesnäitmises. (1. Kor. 2, 4), nagu püha apostel Paulus ütleb. Nemad õpetasiwad inimesi mitte ükspäinis sõnadega, waid ka oma waga elu eesmärgiga, — kannatuse, tasanduse ja armastuse tegudega. Suurem hulk apostlid saiwad martri surma.

4-mal Januaril pühitseb püha kogudus kõigi seitsmekümne apostli mälestust ühekorraga. See püha nimetakse seitsmekümne apostli Koguks, see on uskjate kokkutulemiseks apostlite auuks püha pidama.

Issanda Ristmise ehk Jumala ilmumise püha.

6. Januaril.

Jumala ilmumise püha on üks neist kaheteistkümnest suurte pühade seast ning tema pühitsemine on juba apostlite ajal seatud. Pühad isad ütlewad temast nõnda: „olgu meie seas suure auu sees see pääw, mill Issand oma Jumalikku olemist ilmutas.“

Pühad Ewangelistid jutustawad meile wäga pisut Jeesuse Kristuse maapealsest elust enne Tema ristmist. Kristus oli kolmekümne aastane kui Ennast ristida laskis. Hilja aegu enne Kristuse ristmist, tuli Ristia Joannes, preestri Sakaria poeg, Jumala käsu järele, Judamaa kõrbe ning kuulutas, et selle ammust ajast oodetud Lunastaja tulemine ligi on. Tema kutsus kõiki ristmisele ja meeleparandamisele, üteldes: parandage meelt, sest taewa riik on ligi tulnud. (Mat. 3, 2). Palju rahwast tuli Joannese juure tema õpetust kuulma, sest tema oli täis püha Waimu, ning mitmed küsisiwad üksteiselt: eks seesama ole Kristus? Aga Joannes kostis: Mina ristin teid küll weega meeleparandamiseks, aga kes pärast mind tuleb, see on wägewam mind, kelle kingi kanda mina wäert ep ole; Seesama peab teid ristima püha Waimu ja tulega. (Mat. 3, 11).

Ükskord, kui Joannes räekis ning Jeesust enese

juure nägi tulewat, näitas ta käega Tema poole ja ütles rahwa wastu: waata, see on Jumala Tall, kes maailma patu ärakannab! (Joan. 1, 29). Jeesus läks Joannese juure ning palus Ennast ristida. Aga Joannes kostis: mull on tarwis, et mind sinust peaks ristitama, ja sina tuled minu juure. Jeesus ütles: olgu nüid nõnda, sest nõnda on meie kohus kõik õigust täieste teha. (Mat. 3, 15). Jeesus läks wette ning sai Joanneset ristitud. Kui Jeesus ristitud sai ning weest wälja tuli, siis tehti taewad Temale lahti, püha Waim tuli tuikese näul Tema peale ja Isa heal hüidis taewast: Seesinane on minu armas Poeg, kellest mull hea meel on. (Mat. 3, 17).

Nõnda ilmutas Ennast Kolmainus Jumal maailmale. Jumal Isa tunnistas omast Pojast Jeesusest Kristusest, ning püha Waim tuli tuikese näul maailma Lunastaja peale. Seepärast hüütakse Issanda Ristmise püha ka Jumala ilmumise pühaks. Pärast ristmist ilmutas Jesus Kristus Ennast maailmale ning hakkas rahwast õpetama. Ka selles asjas heitis Kristus Ennast Juuda rahwa kombe alla, sest Hebrea rahwa seas ei wõinud ükski inimene enne kolmekümne aastast iga preestri ehk õpetaja ametit pidada.

Sest ajast saadik peab igaüks, kes ristiinimeseks tahab saada, ennast Isa ja Poja ning püha Waimu nimel ristida laskma. Selle püha sakramenti läbi heidab ta Ristikoguduse liikmeks ning saab kõige nende headuste osaliseks, mis Jeesus Kristus neile

on walmistanud, kes Tema sisse usuwad. Esimese inimese käsu üleastmine tegi meid kõiki patu, needmise ja surma pärijateks, aga Jumala Poja risti surm lunastas meid Adama patust ja tegi meid armu ja igawese elu pärijateks. Ristitawa inimese peale tuleb ristmise ajal püha Waimu arm ning tema tootab Jumalat teenima hakata.

Wanal ajal saiwad inimesed wäga tihti täie ea sees ristitud, aga meie ajal saawad nemad enamiste lapse põlwes ristitud. Ristmise juures salgawad waderid nende eest pattu ning kuradit ära ning tootawad truud Jumala teenrid olla.

Meie peame alati meeles pidama, et meie oleme ristmises igaweste headuste pärijateks saanud ning endid Jumala teenimisele pühitsenud; ning seepärast peab Jumala käskude täitmine meie esimene ning pea mure olema. Meie peame püidma seda tootust täita, mis meie ristmise ajal oleme tootanud ning alati Jumalat paluma, et see püha Waimu arm, mis meie ristmises oleme saanud, ikka meiega oleks; sest ilma selle Jumaliku abita oleme meie koguni nõdrad kõige heateule. Issand, kes meid armastab ning meie eest on surnud, tahab kõigile, kes seda ihaldawad ning Tema sisse usuwad, oma kõigewägewamat abi anda.

Issanda ristmise mälestuseks pühitsetakse meie õigeusu koguduses Jumala ilmumise pääwal ning ka selle püha laupääwal wet.

Püha, kuulsa Prohweti, Issanda Eelkäija ja Ristia Joannese, kogu.

7. Januaril.

Esimesel pääwal päraſt Jumala ilmumiſe püha auustab püha Kogudus ſelle inimeſe mälestuſt, kes kõlblikuks ſai maailma Lunastajat ristida. Ristikoguduſe lapſed tulewad ſell pääwal kokku püha Kristuſe Eelkäija Joanneſe auuks püha pidama, kes Õnnistegija Eneſe ſõna järele, kõige ſuurem kõige prohwetite ſeaſt oli.

Ristija Joannes oli ſee wiimne nende prohwetite ſeaſt, kes Õnnistegiaſt ettekuulutaſiwad. Tema ſündis kuus kuud enne Kristuſe ſündimiſt. Ingel kuulutas tema iſale, preeſtri Sakariale, tema ſündimiſe ette ning räekis temaſt ſuuri asju nõnda: Tema peab Issanda ees ſuur olema ja teda peab jo oma ema ihuſt püha Waimuga täidetama. Ja tema peab palju Israeli lapſi Issanda nende Jumala poole pöörma; ja tema peab Tema eel käima Elia waimus ja wäes, et ta walmistab Issandale walmistud rahwaſt (Luk. 1, 15—17.)

Kui elatand preeſtril Sakarial ingli ſõna järele poeg ſündis, ſiis ſai Sakarias täis püha Waimu, tundis, et Lunastaja tulemine ligi on, ning räekis Temaſt ja ka omaſt pojaſt (Joanneſeſt) prohweti wiiſil ja ütles: Sina lapſuke, ſind peab

Kõigekõrgema prohwetiks hüitama, seſt ſa pead Issanda pale eel käima Tema teed walmistama; õnnistuſe tundmuſt andma Tema rahwale nende pattude andeksandmiſeks, ja paiſtma neile, kes iſtwad pimeduſes ja ſurma warjus, ja meie jalad õiete rahu tee peale ſaatma (Luk. 1, 76. 77. 79).

Kui Herodes Petlemas ning tema ümberkaudu lapſukeſed äratappa laskis, ſiis põgenes Joanneſe ema, Eliſabet, temaga kõrbe. Päraſt ſuri Eliſabet ära ning Joannes jäi üksi ſenni kui kolmekümne aastani kõrbe elama. Tema elas ſeal wäga kaſinat elu ning walmistas ennaſt paastu ning palwega oma ſuure ameti wastu. Tema riided oliwad kameli karwuſt, tema toiduks olid rohutirtſud ja metsmeſi. Kui Joannes kolmekümne aastaſeks ſai, ſiis läks ta, Jumala käſu peale, Juuda rahwaſt oma jutluſega Lunaſtaja tulemiſe wastu walmistama. Ewangelium ütleb: Jumala ſõna ſai Sakaria poja Joanneſe kätte kõrbes (Luk. 3, 2).

Joannes läks, Issanda käſu peale, Jordani jõe ligidale rahwaſt Issanda wastu walmistama. Aga mill wiiſil tema ſiis neid walmistas? Tema käskis rahwaſt armaſtuſe ning õiguſe teguſid teha, alandlikud olla ning meelt parandada; ſeſt ükſpäinis taſaſtele ning alandlikkudele tahab Issand Ennaſt ilmutada. Kõige rohkem noomis Joannes Juda rahwaſt nende ſurustellemiſe päraſt, mis Juda rahwa ſekka ſelleſt tuli, et nemsd ennaſt Jumala ärawalitſetud rahwaks ja ainſaks ſeaduſe pidajateks arwaſiwad. Joannes ütleb nende wastu: Kandke õiget

meeleparandamise wilja, ja ärge mõtelge iseeneses ütelda: meil on Abraam isaks; sest mina ütlen teile, et Jumal võib neistsinatsist kiwast Abraamile lapsi saata (Mat. 3, 8. 9).

Palju rahwast tuli Joannese juure tema jutlust kuulma ning tema käest meeleparandamise ristmist wastu võtma. Mitmed mõtlesiwad, et tema on see teotud Messias, aga tema ütles enesest prohweti Jesaia sõnadega seda, mis see prohwet temast oli ettekuulutanud: Mina olen hüidja heal kõrbes: walmistage Issanda teed, tehke Tema teeraad tasaseks (Mat. 3, 3). Wiimaks kuulutas ta rahwale, et Lunastaja tulemine ligi on ning kui Önnistegiat enese juure nägi tulewat, ütles: Waata, see on Jumala Tall, kes maailma patu ärakannab (Joan. 1, 29).

Ka pärast Önnistegia ilmumist ütles Joannes ikka meeleparandamise jutlust ning noomis inimeste paha tegusid. Kõik auustasiwad teda, kui ühte prohwetit. Kuningas Herodes, selle Herodese poeg, kes Petlema lapsukesed äratappa käskis, ihaldas oma wenna naest, Irodiadat omale wõtta. Joannes ütles temale, et niisugust ülekohtust tegu ei kõlba mitte teha, ning sai selle õige noomimise eest kuninga käsu järele äratapetud. Sest asjast on laiemalt jutustamine 29. Augustil.

Ristikogudus pühitseb sellsamal pääwal (7. Januaril) Ristia Joannese käe wiimise mälestust Antiohia linnast Konstantinopoli linna. Püha Joannes sai Sebastia linnas ärasurmatud. Kui püha apostel Lukas selles linnas oli, siis tahtis ta Joannese

mädanemata ihu sealt Antiohia linna wija, aga ei saanud mitte seda luba ning wõis ükspäinis tema parema käe omale wõtta. Kui, 956-mal aastal, Muhamedi rahwas Antiohia linna oma alla wõtsiwad, siis wiis diakon Job Joannese käe Halkidooni, kust ta pärast Issanda Ristmise pääwa laupääwal Konstantinopooli sai wiidud.

Sultan Bajäset andis Ristia Joannese käe Malta saare rüütlitele, kes teda 1799 aastal Wene keisrile, Paawli I., Gatsina linna kingituseks saatsiwad. Nüüd on tema Peterburgis, Mittekätega tehtud Õnnistegia kuju katedral kirikus. Tema wiimise mälestust Gatsina linna peetakse 12. Oktobril.

Püha Wilippuse,
Moskwa mitropoliti elu.

9. Januaril.

Püha Wilippus, keda enne munga põlwe astumist Weodoriks hüüti, oli wana bojaride Kolõtsewite sugust. Tema sündis Moskwas 1507-mal aastal, sai wäga heaste koolitud ning heitis kuninga teenistusesse. Maailmas oleks wõinud tema kõrged ametid ja suured auunimed kätte saada, sest tema wanemad olìwad suurt sugu ning rikkad inimesed ning ka noor suurwürst Joann armastas teda. Aga Weodor ei pannud maailma auu mikski ning noorest põlwest igatses

ükspäinis Jumalala elada. ükskord, kui ta kirikus Ewangeliumi lugemist kuulis, mõjusiwad järgmised sõnad iseäranis tema südamesse: *ükski ei wõi kahte isandat teenida, sest ehk tema wihkab ühte ja armastab teist; ehk hoiab ühe poole ja põlgab teise ära* (Mat. 6, 24). Seepärast wõttis ta nõuuks maailmateenistuse ning oma waranduse maha jätta ja Solowetskij kloostri minna, mis tema meelest armas oli, seepärast et ta tema sündimise kohast kaugel oli ning, et seal kanged munga eluseadused walitsesiwad.

Weodor oli ligi kolmkümmend aastat wana, kui ta selle oma nõuu korda saatis. Teele minnes, ei wõtnud ta temale midagi kaasa. Puudus ning wäsimus sundisiwad teda tee peal ühe talupoja juure minema ning tema sulaseks hakkama. Kui ta tema juures natukene raha sai teeninud, siis wõttis ta jälle tee reisi ette ning sai wiimaks Solowetskij kloostri.

Elatand kloostri ülem (igumen), Aleksij, wõttis teda lahkeste wastu ning pani kloostri teenriks. Ilma nurisemata ning hoolega tegi Weodor kõik tööd ära, mis tema peale saiwad pandud: kandis wet, raijus puid, talitas köögis, haris õue aeda, käis weskil möldri eest; alandlikult teenis ta kõiki, kannatas tasandusega sandid sõnad ning mõni kord ka hoobid ära. Raske oli niisugune elu rikka bojari pojale, kes ellitamises ning rikkuses oli kaswatud, aga ihaldamine waewanägemises ning sõnakuulmises Jumalat teenida wõitis kõik ära; tema ei lasknud oma meelt selle raske koorma all mitte nukraks minna. Pooleteise aasta pärast pühitses igumen

Fr. R. Kr

teda mungaks, kus juures ta Wilippuseks (Wilippiks) nimetud sai.

Munga seisuses hakkas püha Wilippus kõigi heategudega paistma, ei pannud tööd ning palwet raskeks ning sai oma waga elu päraft kõigist munga wendadest armastud ja austud. Ükſikut elu armastades, läks ta igumeni lubaga mõni kord ühe tühja meresaare peale, et seal waikſuses Jumalat paluda ning Tema suuri tegusid järele mõtelda. Igumen Aleksij, tema waga elu nähes, tahtis kloostri walitsuse tema kätte anda, sest ise jäi wäga wanaks ja mõtles igumeni ameti maha jätta; aga Wilippus ei tahtnud sellega mitte kokku sündida, sest et ennast kõlwatumaks arwas teiste munga wendade üle walitsema. Siis kutsus Aleksij mungad kokku ning käskis neid enesele kloostri ülemat walitseda. Wilippus sai ühel meelel kõigist munga wendadest selle ameti peale walitsetud ning oli sunnitud Nowgorodi minema, et seal piiskopi käe peale panemise läbi igumeniks pühitsetud saada.

Nowgorodi kodanikud saiwad warsi teada, kes Wilippus oli; temast saiwad ka tema sugulased, kellel Nowgorodi kubermangus suured mõisad oliwad, warsi kuulda. Sõnum Wilippusest, et ta elus on, tegi neile suurt rõõmu, sest nemad arwasiwad teda surnud olewat ning leinasiwad teda, kui surnud, kaua aega taga. Warsi tõiwad nad selle jau waranduſt tema kätte, mis tema osaks tuli. Solowetskij kloostris sai Wilippus, kui kloostri ülem, auuga wastu wõetud; aga tema palus Aleksijt ikka weel kloostri walitsuse oma käes pidada, ning läks ise oma armsa kõrbe ühe järwe juure elama, mis täna pääwani, tema

mälestuseks, Wilippuse järweks hüitakse. Üksnes päraft Alekſij ſurma wõttis ta kloſtri walitſuſe oma kätte.

Suure hoolega hakkas püha Wilippus oma uut ametit täitma. Tema ei jätnud midagi tähele panemata: ſeadis kõik asjad kloſtris hea korra peale, muretſes tema ülespidamiſe eeſt. Armastuſe ja taſanduſega walitſes munga wendade üle, oli kõigile waga elu eesmärgiks ning nõuudis nendelt waewanägemiſt, ſõnakuulmiſt ning wagaduſt. Kloſter oli wäga waene. Ehk küll mungad oma ülespidamiſeks palju ei pruukinud ning wäga kaſinat elu elaſiwad, aga et neid ſuur hulk oli, ſeepäraft tuli ſagedaste puudus kätte. Püha Wilippus andis kõik oma waranduſe kloſtri kaſuks; päraft hakkas ta kuningalt abi paluma, kes tema palwe järele, kloſtrile mitmeſuguſed õiguſed andis ja mõned külad kinkis. Wilippus püüdis kõik kloſtri majapidamiſe hea korra peale ſaada: ebendas maa harimiſed, ehitas weski ja kaewas ühe ſuure tiigi; waatas iſe kõigi tööde järele, mõtles iſe mõned tööriiſtad wälja, et töömeeste waewa kergitada ning tegi iſe, teiſtele eesmärgiks, wäſimata tööd. Niiſama kandis Wilippus hoolt ka nende talupoegade eeſt, kes kloſtri päralt oliwad. Tema ſeadis külades kõwa walitſuſe, pani kõikide puuduſed tähele, käis kõikidega lahkeſte ja armſaſte ümber.

Püha Wilippus ihaldas ſooja kiriku ſööma tuaga ja mõned kiwi majad, ärapõlenud puu majade aſemele, ülesehitada ning ſeepäraft hakkas ta jälle kuningalt abi paluma. Joann pidas Solowetskij kloſtriſt ſuurt lugu ning armaſtas ka Wilippuſt,

keda tema lapse põlwest tundis. Kaks korda kutsus ta Wilippust tema igumeni ameti ajal Moskwa: esimesel korral seaduse raamatu wälja andmise tarwis, teisel korral Kasani eparhia (piiskopi jauskonna) asutamise tarwis. Mõlemil korral läks Wilippus rõõmsa lootusega Wenemaa tulewiku pärast Moskwast tagasi, sest noor kuningas walitses targaste ja õigusega oma rahwa üle: tema alamad olid õnnelikud ning õnnistasiwad oma head kuningat. Aga warsi pidi kõik hirmsal kombel ümbermuudetud saama.

Joanni kingituste ning ka enese kloostri sissetulekute abil ehitas Wilippus kiwi kiriku Jumala Ema Uinumise mälestuseks; pärast tegi haigete maja, kiwi kelliad (munga etamise ursikud), skiti (elu koha) neile, kes üksikut elu elada tahtsiwad, ühe saare peale; seadis laewa sadama korra peale; ühe sõnaga ütelda — tõstis Solowetskij kloostri koguni parema seisuse sisse. Tema ehitas weel ka teise kiriku Issanda Muudmise auuks. Aga, kui kõik tema pühitsemiseks walmis oli, tuli korraga kuninga poolt Wilippusele käsk Moskwa minna ning mitropoliti ameti oma kätte wõtta. Kahju oli temal kloostrist lahkuda, kus ta kahekssateistkümmend aastat oli elanud; tema süda tundis, et raske elukord teda Moskwas ootas. Tema äraolemise ajal saiwad kõik asjad Moskwas teisiti pöördud. Hirmsad sõnumed Joannist ulatasiwad ka senna kaugele Solowetskij kloostri ning täitsiwad kõikide südamed suure hirmu ja kurbdusega. Mitte kaua enne seda sai preester Silwester, Joanni waimulik isa, Solowetskij kloostri saadetud, seepärast wõis Wilippus kergeste äraarwata, mis lugu seda

inimest Moskwas ootas, kes tigeda kuningale oleks tohtinud tõtt räekida.

Aga meie peame lugejale natukene pikemalt Joanniſt jutustama, et ta paremine aru ſaaks ſelleſt, mis Joanni ja Wilippuſe wahel ſündis.

Joann oli kolme aastane, kui ta, päraſt iſa ſurma, Wene riigi auujärge pärijaks jäi. Warſi päraſt ſeda jäi ta ka emaſt ilma ning ſai ſugulaste ja ſuurte bojaride hooleks antud. Need hoolekandjad ei täitnud oma kohut nõnda, kui tarwis oli, ei püidnud temale waga eluwiiſid õpetada, ega paha kombeid tema ſees kautada, waid andſiwad temale luba teha, mis ta aga tahtis, lootes, et Joann ſelle eeſt nende wastu ſaab hea olema. Kui Joann ſeitsmeteiſtkümne aastaſeks ſai, ſiis kuulutas ta, et ta iſe riigi üle walitſeda tahab; ajas hoolekandjad oma juureſt ära, laskis mõned neiſt ka äraſurmata, aga iſe andis ennaſt täieste oma paha himmudele. Tuli raske aeg Wene riigi rahwale. Joann läks nõnda meeletumaks, et inimeste piinamiſeſt ja werewalamiſeſt meelejahutuſt otſis, ei kannud mingi ſuguſt hoolt oma alamate eeſt, waid püidis üksnes oma eneſe elu lõbuſaks teha. Rahwas kannatas ütlemata häda. Tulekahju, mis Moskwa paljaks tegi, weel rohkem kaswatas häda: palju inimeſi põles ära, mitmed jäiwad omaſt waranduſeſt ilma. Rahwa ſeas tõuſiwad mässamiſed ning liikumiſed. Tuliſe wiha ſees otſis Joann ſüialuſid taga, et neid ſurma nuhtluſe alla anda. Korraga tuli üks preeſter, nimega Silwester, kuninga ette, näitas põlewa Moskwa peale ning ütles, et kõik ſee on kuninga eneſe ſüi päraſt tulnud, et Issand teda tema kurjuſe

päraſt nuhtleb. Õiguſe ſõnad, mis wäga arwaste Joanni kõrwu ulataſiwad, mõjuſiwad tema ſüdamesſe. Tema hakkas oma ſüid tundma, kahetſes ſilma weega oma paha teguſid taga, palus Jumalalt andeksandmiſt ning abi ja wõttis kindla nõuu oma elu parandada. Mõne pääwa päraſt wõttis ta Jumala armu wastu, ſiis kutſus rahwa ühe platſi peale kokku, kumardas igale poole, palus oma endiſed teud andeks anda, tootas edespidi oma alamate eeſt õiget hoolt kanda ning armastuſe ja õiguſega nende üle walitſeda.

Joann pidas oma ſõna: hakkas wäſimata oma riigi eeſt hoolt kandma, walitſes omale targad ja auuſad abimeheb, andis ſeaduſe raamatu wälja ning walitſes nii targaste ja auuſaste, et tema alamad teda armastama hakkaſiwad ning wõerad riigid temaſt ſuurt lugu pidaſiwad. Joannil oli ka ſõjas õnn: tema wõttis Kaſani kuningriigi oma alla, ning tema wäepealikud käiſiwad ka kaugel Tauria maal. Kõik tema ettewõtted läkſiwad wäga heaste, Jumala abiga, korda.

Kolmteiſtkümmend aastat maitſis Wenemaa täieste õnne põlwe. Aga korraga läks kõik teiſiti. Joann hakkas preeſtri Silwestri ja oma ſõbra Adaſchewi häid nõuuſid raskeks panema; warſi ſuri ka tema abikaas, waga kuningana Anaſtaſia ära, kelle nõuuſt Joann alati wäga ſuurt lugu pidas; ſeepäraſt tõuſiwad tema ſees hirmſal mõedul jälle kõik need pahad kombed elama, mis mõneks ajaks ſaiwad mahaſurutud. Päraſt ſeda, kui Joann Silweſtri ning Adaſchewi oma juureſt ära ajas, ſeepäraſt, et nad, tema aru järele, oma hea nõuudega temale takiſtu-

seks oliwad ja teda tema oma tahtmise järele walitseda ei lasknud, hakkas ta warsi ka risti usu ning jumalakartuse seadust raskeks panema. Tema korjas enese ümber kõlwatumad ja libeda keelega inimesed ning andis ennast uueste himude orjusele ning paha tegudele. Iga pääm läks ta ikka tigedamaks ning hullemaks, ning sai omale õiguse pärast nime: „Hirmus", nagu teda ajaluod nimetawad.

Tigedamaks ja hirmsamaks minnes, hakkas Joann wiimaks kõiki oma wastasteks arwama. Tihti kaebas ta, et alamad tema wastu kurja nõuu pidada, ning sellepärast wõttis ta enesele wiimaks ühed iseäralikud ihukaitsjad, kelle peale ta kõik oma usaldust pani. Tema nimetas neid opritsnikkudeks, aga kõik teised inimised, kes nende sekka ei saanud arwatud, semstsinaks. Õnnetu semstsina sai koguni üleannetumate opritsnikkude meele walla alla antud, kes iseäraliku kuninga kaitsmise all oliwad. Opritsnikkudel oli luba rahwast rööwida, waewada ning ka tappa, nende üle kohut ei olnud. Aga kui keegi nende peale kõigewähematki kaebdust tohtis tõsta, langes hirmsa piinamiste alla ehk ka sai ära surmatud. Wäristus tuleb peale, seda wiletsast ajast jutustamisi lugedes. Niisugune järg oli Wenemaal siis, kui Joann igumeni Wilippuse Solowetskij kloostrist Moskwa kutsus, et teda seal mitropoliti ametisse panna.

Solowetskij mungad saatsiwad Wilippust silma weega teele. Kõik tundsiwad ette, et raske järg teda Moskwas ootas. Nowgorodi linnast tuliwad kodanikud wälja tema wastu, palusiwad teda eneste eest kuningat paluda, sest nemad oliwad teda pahandanud

ning kartsiwad tema hirmsat wiha. Moskwas oliwad kõik opritsnikkude päraſt suures hirmus. Püha Wilippus wõttis kindla nõuu kuningale tõt räekida, kui ta selle juure ka oma elu oleks kautanud. Moskwas palus Wilippus piiskoppisid enese nõuusse heita, aga nemad, surma nuhtlust kartes, lõiwad ennast kõik tagasi. „Teie waitolemine wiib kuninga hinge patu sisse", ütles ta neile, — „selle läbi saadate teie ka oma eneste hinged hukatuse sisse; sest teie peate oma elust ning kaduwa maailma auust suuremat lugu, kui oma ameti täitmisest".

Joann wõttis Wilippuse auupaklikult wastu ning Püha kirja sõnadega maenitses teda mitropoliti ametit wastu wõtta. Joann pruukis tihti Püha kirja sõnu ning püüdis silma kirjaks jumalakartlik olla. Mõni kord täitis ta oma opritsnikkudega wäljaspidisel kombel kõik munga elu seadused ära: paastus, tegi pääwad otsa ja mõni kord ka öösel palwet ning luges püha raamatuid. Tema mõtles wist wäljaspidiste kommete täitmisega Jumala wiha kustutada, mis ta oma kurja tegudega oli teeninud. Aga Jumal näeb inimeste südamed läbi ning wõtab ükspäinis niisuguse palwe wastu, mis armastusest Jumala wastu tuleb ning siis, kui inimene oma pattu kahetseb ning ihaldab Jumala meelepäraſt olla. Aga Joann ei kahetsenud oma pattusid, ei talitsenud oma paha himusid, ei alandanud ennast Jumala ees; seepäraſt ei olnud temal palwest mingisugust kasu, palwe ei toonud tema raske südamele rahu ega kergitust.

Hirm tuli püha Wilippuse peale kui ta kuningat nägi. Tema mäletas, kui ilus ning priske

Joann enne oli; aga nüid oli himmude orjus tema näu hirmsaks teinud, pea oli tal enne aegu halliks läinud, tigedus ning köik pahad himud paistsiwad tema silmist; tõeste hirm oli tema peale waadata.

Wilippus palus kuningat opritsnikud ärakautada, seletas temale seda, kui palju häda nendest Wene riigile on tulnud, ei lubanud ka mitropoliti ametitki wastu wõtta enne, kui Joann neid ära ei kauta. Tema kõne wiimsed sõnad olid: „Oh kuningas! mina tundsin sind siis, kui sa jumalakartlik olid, õigust armastasid ja targaste oma riigi üle walitsesid. Usu, et ka nüid ükski sinu wastu kurja nõuu ei pea, seepärast jäta paha hakatus maha ning wõta jälle endist wiisi jumalakartlikku elu elada. Issand Ise ütles: „iga kuningriik, mis iseeskis riidus on, läheb hukka (Mat. 12, 25). Meie kõikide Walitseja Kristus käskis meid ligemist armastada; armastuses Jumala ning ligemise wastu on köik Jumala seadus."

Kaunis lahkeste kuulis Joann Wilippuse sõnad ära; aga nemad ei mõjunud tema südamesse. Tema ei lubanud opritsnikkusid ärakautada ning nõudis, et Wilippus ilma ühegi tingimiseta mitropoliti ameti wastu wõtaks. Lootus isamaale kasuks olla, sundis Wilippust Joanni tahtmist täitma ning kirjalikult tootama, et ta kuninga koja ning opritsnikkude asjadesse puutuma ei hakka.

25-mal Juli kuu pääwal 1566-mal aastal sai püha Wilippus mitropolitiks pühitsetud. Sealsamas kirikus ütles ta kuningale maenitsuse sõna, millega ta temale meele tuletas, et kuninga kohus on tasane ja armuheitlik olla, kõigile ilma wahetegemata õigust

mõista, libeda keeltega inimesed enese juurest äraajada, oma rahwast armastada; ütles ka weel, et wäge peab waenlaste wastu pruukima ning alamate üle armastusega walitsema. Kuningas kuulis waga meelega mitropoliti kõnet, ning oli ka päraſt wäga auupaklik tema wastu. Kõikide südames tõusis lootus paremat põlwe näha saada, kõik saiwad julgemaks. Ning tõeste, esiotsa wõis arwata, et see lootus mitte tühja ei lähe. Joann, keda kõigewähem wastupanemine ikka hirmsaste wihastas, kuulis ilma paha meeleta mitropoliti õiguse sõnad ära. Surma nuhtlusi hakati arwemine pruukima; ka opritsnikudki jäiwad tasasemaks, nähes, et kuningas Wilippusest wäga suurt lugu pidas ja hakkasiwad tema noomimist kartma. Kõik tänasiwad Jumalat, et Ta mitropoliti oli aitnud kuninga hea teele juhatada ning palusiwad Teda ka edespidi neile oma abi näidata. Selle juures talitas mitropolit hoolega ka kiriku asju ning walitses targaste oma waimuliku karja üle; ehitas ühe wähelase kiriku waga Solowetskij isade Sossima ja Sawwatiuse mälestuseks. See kirik on weel täna pääwani alles, aga nüid on tema püha Apostli Wilippuse mälestuseks pühitsetud.

Rahu Joanni ning Wilippuse wahel ei kestnud kuigi kauaks. Opritsnikkudel oli paha meel selle üle, et kuningas Wilippusest suurt lugu pidas, mis nende woli wähendas, seepäraſt püidsiwad nemad kõigest wäest temale kurja teha. Sõda Liwi maa Sakslastega ei läinud korda; Joann tuli sõjast kole ja wihane tagasi; üks Wilippuse sugulane sai teiste saadikute seas Poola kuninga jutule läkitud ning ei jõudnud teda Wene kuninga nõuusse pöörda. Kõik

see sai Wilippuse süiks aetud. Opritsnikud püidsiwad Joannile seletada, et mitropolit tema waenlaste nõuus on, ning sellsamal ajal töstsiwad walekaebduisi ka mitme suurtsugu bojari peale, et nemad Joanni wastu kurja nõuu peawad. Joann uskus wale keeli wäga kergeste. Hakati jälle inimesi hirmsaste piinama ja tapma; weri woolas jõe wiisi; köikide peale tuli hirm. Wilippus wõttis julguse Joannit maenitseda. Tema ütles:

— Kuningas, anna Issandale auu, kes sind on kuningaks pannud! walitse rahuga ning seaduse järele. Maised head on kaduwad, ükspäinis taewa wara, — õigus, kestab igaweste. Sina oled küll suur oma ameti poolest, aga loomuse poolest — iga ühe teise inimese sarnane; sina oled Jumala kujuga auustud, aga pead ka põrmuks saama. Seda inimest wõib üksnes õigeks walitsejaks nimetada, kes ise enese üle walitseda mõistab. Kas on ialgi kuulda olnud, et jumalakartlikud kuningad ise oma riiki mässama ajawad!

Neid sõnu kuuldes, sai kuningas wihaseks.

— Mis on sull, munk, meie kuningliku asjadega tegemist? hüüdis tema; — eks sa ometi ei tea, et minu omad alamad mind ärahukata tahtwad?

— Ära peta ennast ilmaasjata kartusega, kostis Wilippus. — Meie köik oleme sinuga ühes nõuus rahwa hea põlwe pärast hoolt kandmas.

— Ole wait, auus isa! hüüdis Joann, — ning anna meile oma õnnistust!

— Meie wait olemine weab sinu hinge patu sisse ning toob köigile kahju, kostis mitropolit. — Kui laewa peal üks teener kiusatuse sisse langeb,

siis ei ole laewal weel suurt häda karta, aga kui tüirimees ise hooletumaks jäeb, siis wõib kõik laew hukka minna. Meie peame sulle õigust räekima ka siis, kui seal juures elu kautada tuleks.

— Püha walitseja! kostis kuningas, kes mitropoliti mõistlikkuist sõnadest pisut pehmemaks oli läinud; — minu sõbrad ning ligemesed tõuswad minu wastu ja tahtwad mind ärahukata.

— Kuningas! ütles Wilippus, — sinu riigis on neid inimesi, kes sinu ees waletawad; wõta minu nõuu wastu: ära kisu oma riiki katki. Sina oled Jumalast selle tarwis pandud, et sa Jumala rahwale õigust teeksid, aga mitte seks, et sa piinaja näu enese peale wõtaksid. Kõik peab ükskord äralõpma, ka auu ning suurus, üksnes Jumala meelepäraline elu on ilmsurelik. Lükka walelikud eneseşt ära ning wõta oma rahwas ühte kokku; sest Jumala õnnistus on üksnes seal, kus üksmeel ja ilmakawaluseta armastus walitsewad.

— Wilippus! ära räegi meie walitsuse wastu, kui sa mitropoliti ametist ei taha ilma jäeda, käratas Joann hirmsa healega.

— Mina pole mitte seda ametit otsinud, aga raskel ajal ei tohi ma mitte nõder olla, kostis mitropolit.

Joannes läks wihaga ära. See aeg oli juba möödas, mill õiguse sõnad tema sees kahetsemist äratasiwad; tema tegi oma südame nende wastu kõwaks ning õiged noomimised kihutasiwad tema sees üksnes tulist wiha. Et ta neid ei kuuleks, see tarwis püüdis ta ennast mitropolitist eemal hoida, keda ta wihkama hakkas. Sellsamal ajal ei jätnud Joann inimeste

piinamist ja tapmist maha. Mitropolit püüdis armsaste waesid kannatajaid tröostida ja uskus kinnitada, ning maenitses neid köik lootust Jumala peale panna, Kes taewa õnsat põlwe on tootanud neile, kes maa peal häda kannatawad. Aga ise wõttis ta kindla nõuu Joanni kurja tegude poolt ärapöörda, kui see wõimalik oleks.

Ükskord püha pääwal, kui Wilippus Jumala Ema Uinumise katedraal-kirikus Liturgia Jumala teenistust pidas, tuli Joann Jumala teenistuse lõpul opritsnikkude hulgaga kiriku. Köik nemad oliwad mustas munga riides ning terawate otsadega mustad tanud (шлыки) peas. Joann läks mitropoliti ligemale ja ootas õnnistamist; mitropolit waatas kuju peale ning näitas, et ta Joannit ei näinud ega tunnud. Üks kuninga teener ütles siis Wilippusele: „Püha waimulik Walitseja! kuningas palub sinu käest õnnistamist!"

Siis pööras Wilippus omad silmad Joanni poole ja ütles: „Selles weidras riides ei tunne ma risti usu kuningat, ei tunne teda ka riigi asjade toimetamises. Oh kuningas! meie toome siin Jumalale wereta ohwrit, aga altari taga walatakse ilmasüita risti inimeste werd. Paganatelgi on seadus ja õigus, on armuheitmine, aga Wene riigis ei ole neid mitte. Riigi alamate waranduse! ja elul ei ole kaitsmist; inimesi röowitakse ja tapetakse kuninga nimel. Sina oled körge oma auujärje peal, aga üks on see Kõigekörgem, see on meie ja sinu Kohtumõistja. Kuidas astud sa Tema kohtu ette, kes oma alamate werd walad. Kuningas! ma ütlen sulle, kui hingede karjane: karda Jumalat!"

Joann läks kangest wihast otse kui hulluks, löi oma kepiga wastu põrandat ning hüüdis hirmsa healega: „munk! kuidas tohid sa meie walitsuse wastu räekida? küll meie sinu wäge näha saame!“

Tulise wihaga läks Joann kirikust wälja; temal oli kindel nõuu mitropoliti ärahukata. Opritsnikud kihutasiwad weel rohkem tema wiha Wilippuse wastu ülesse. Nende nõuusse heitsiwad ka mõned piiskopid. Ühed saiwad Wilippuse peale pahaseks tema kange noomimise pärast, teised tahtsiwad kuninga ja tema ligemate sõbrade meelepärast olla. Joann, mitropoliti kohtu alla anda tahtes, saatis mõned tema waenlaste seast Solowetskij kloostri tema peale süüd otsima. Aga see asi ei olnud mitte kerge toimetada. Kloostris mäletasiwad kõik oma endist armast igumenit ning wõisiwad üksnes tema heategudest ning pühast elust tunnistust anda. Aga wiimaks ähwardamised ja kingituste lubamised pöörsiwad ühe kõlwatu munga, Wilippuse endise jüngri, Paissiuse, meele ära, nõnda et ta Wilippuse peale waletama hakkas. Saadikud wiisiwad tema, kui ühe kalli leidisse, eneste seltsis Moskwa.

Joann oli rõõmus, et saadikute asi oli, tema tahtmise järele, korda läinud. Warsi sai kaebduse kiri walmistud ja kohus kokku kutsutud, sest Joann tahtis ülekohtuse teule õiguse kuju anda. Kutsuti Wilippus kohtu ette. Tema nägi, et teda ärahukata tahetakse, aga surm ei teinud temale hirmu. Tema ütles rahulikult Joanni wastu: „Kuningas ära mõtle, et ma sinu ähwardamisi ehk surma kardan; auusaste olen ma wana eani elanud, auusaste tahan ma ka oma hinge Issandale anda, Kes meie riju

asja saab öiendama. Parem on mull töe tunnistuse eest surra, kui wait olles, selle wiletsa aja häda peale waadata. Waat, siin on mitropoliti kepp, siin klobuk (müts), siin mantia (pealmine kuub), millega sa mind tahtsid ülendada; wõta nad tagasi. -- Aga teie, altari teenrid, — ütles ta waimuliku meeste wastu, kes oliwad kokku kutsutud, — hoidke truiste Kristuse karja, olge walmis tema pärast Jumalale aru andma ning pidage meeles, et taewa Kuningat peab weel rohkem kartma, kui maapealist kuningat." Kui Wilippus need sõnad sai ütelnud, siis tahtis ta äraminna; aga Joaan kuulutas tale, et ta peab kohtu otsust ootama, ning sundis teda mitropoliti ameti märgid tagasi wõtma ning senni kui kohtumõistmise otsani seda ametit täitma.

Mõne kuu pärast, Peaingli Mikaeli pääwal, kui püha Wilippus Jumala Ema Uinumise kirikus juba kiriku riides oli ning tahtis Jumalateenistust pidama hakata, tormas korraga üks kuninga ligemalest sõbradest, nimega Basmanow, suure käraga opritsnikkudest ümberpiirdud, kirikusse ning üks kiri oli tema käes. Tema käskis kirja lugeda. Kirjast sai rahwas, oma imeks, kuulda, et Wilippus on kurjategiaks mõistetud ning mitropoliti ametist lahti lastud, seepärast et ta selle wäert ei ole. Pärast kirja lugemist kargasiwad opritsnikud mitropoliti kallale, kiskusiwad Jumala teenistuse riided tema ümbert ära, paniwad ühe katkend kuue tema selga ja ajasiwad teda luudadega kirikust wälja. Mitropolit kannatas kõik rahulikult ära ning trööstis rahwast ja kirikuteenrid. Tema sai ree peale pandud ning Jumala Ilmumise kloostri wiidud. Rahwas jookstis

nutuga oma armsa hingekarjatse järel. Wilippus õnnistas kõiki, käskis Jumalat paluda, kannatlikud olla ja ülemate sõna kuulda.

Teisel pääwal wiidi Wilippus mitropoliti lossi, kus jälle piiskopid kuninga juhatuse all kous oliwad. Wilippus oli rahulik. Seal nägi ta esimist korda oma kaebajat, Paissiust, kelle wastu ta mõned sõnad ütles, mis tasandust täis oliwad; pärast pööras ta kuninga poole, tuletas temale weel kord tema kohut meele ja ütles: „Kuningas! jäta oma õälad teud maha; tuleta meele, et häid kuningaid kiidetakse ka pärast nende surma; aga kurje ei tuleta keegi tänuga meele. Püia heategude wilja kanda ja taewas enesele warandus kokkupanna, sest igaühele saab tema tegude järele kätte tasutud.

Joann oli wihane, kõige rohkem weel seepärast, et ükski ei julgenud mitropoliti wastu sõnagi lausuda, kelle rahulik olemine ja waimulik suurus kõiki imestellema pani. Sell ajal kui kõik wait oliwad, tõstis Kasani piiskop Herman healt ning ütles julgeste kuninga wastu, et tema ilmaasjata õiglase peale süüd otsib, kelle sees midagi laidu wäert asja ei ole. Need sõnad wihastasiwad weel rohkem Joannit, kes kindla nõuu oli wõtnud Wilippuse ärahukata. Aga siiski ei julgenud ta teda otsekohe surmale mõista, waid andis opritsnikkudele käsu teda wangi torni heita. Tema teadis, et opritsnikud ise tema salaihaldamise äratäitwad ning mitropolitile armu ei anna. Ning, tõeste, Wilippuse jalad saiwad pakkudesse pandud, käed ahelatega kinni tõmmatud. Teda taheti näljaga äralõpetada, sest mitu pääwa ei antud temale süia; aga Wilippus, kes oli kangeste paas-

tuma harjunud, jäi elusse. Selle aja kirjamees, würst Kurbskij, jutustab, et üks nälgand karu on ka Wilippuse juure wangi torni pandud, aga tema pole mitte püha meest puutunud, ning kui kuningale selleſt teada antud, on tema hüidnud: „noiduſt, noiduſt walmistab mulle minu waenlane ning iſamaa äraandja Wilippus!“

Mõne pääwa pärast käskis Joann Wilippuse Nikolskij kloostri wiia, aga ise hakkas tema sugulaisi piinama ja tapma. Tema laskis Wilippuse armsa wenna poja pea otsast äraraijuda, Wilippusele kloostri saata ning temale öölda: „waat, sinu noidus ei ole teda mitte surmast peastnud!“ Püha Wilippus andis wennapoja peale suud, õnnistas teda ning ütles: „Õnsad on need, keda Sina Issand oled ärawalitsenud ja wastuwõtnud; nende mälestus jäeb põlwest põlweni.“

Aga Joanni kuri kättemaksmise himu ei saanud weel ikka täis. Teda pahandas iseäranis see, et rahwas terwe pääwa Nikolskij kloostri juures seisis, mitropoliti taga kahetses, tema wagast elust, imetegudest ja kannatamisest räekis. Seepärast wõttis ta nõuuks Wilippuse Moskwast Tweri linna Otrotsi kloostri äraſaata. Palju häda tuli Wilippusel tee peal ning wangi hoones kannatada. Waesed riided katsiwad waewalt tema ihu kange külma ajal kinni; tihti mitu pääwa järestikku ei toodud temale süia, wangi hoone hoidja oli wali ning armuheitmata tema wastu. Aga püha Wilippus kannatas kõik tasase meelega ära, lootis Jumala peale ning palus oma waenlaste eest. Terwe aasta oli Wilippus raskes wangi põlwes.

Nowgorodi kodanikud oliwad Joanni wiha alla langenud, seepärast läks ta oma hirmsate sõjameestega senna süialusid nuhtlema. Tweri linnast läbi minnes, ei unustanud ta mitte Wilippust ära, — saatis oma kõige tigedama opritsnikku, Maljuta Skuratowi, tema juure nagu õnnistamist paluma. Wilippus, kes oma surma ligitulemist ette äratundis, oli sell samal pääwal Jumala armu laual käinud ning palus Jumalat siis, kui see kuri inimene tema kelliasse tuli.

Püha waimulik Walitseja! õnnista kuningat Nowgorodi minna, ütles Maljuta Skuratow Wilippuse wastu.

— Ükspäinis head inimesed saawad õnnistust ning heategude peale, kostis Wilippus; — aga tee warsi seda, mis tarwis sa oled läkitud; ära peta mind, Jumala annet minult paludes.

Pärast seda hüüdis Wilippus: „Oh Kõige wägewam Issand! wõta mo waim wastu.“

Skuratow kargas püha mehe kallale ning kägistas teda ära. Pärast läks ta kelliast wälja, ütles igumenile ning munga wendadele, et Wilippus on häkitselt ärasurnud ning käskis teda ruttu maha matta. See sündis 23. Detsembril 1570-mal aastal.

Kahekümne aasta pärast, tsaafe ja jumalakartliku kuninga Weodori, Joanni poja, walitsuse ajal, palusiwad Solowetskij kloostri mungad kuningalt luba oma endise armsa igumeni Wilippuse luudkondid oma kloostri wija. Kui kirst sai maa seest wälja kaewatud ning lahti wõetud, leiti püha mehe ihu mädanemata olewat. Suure rõõmuga ning auuga sai ta Solowetskij kloostris wastu wõetud ning senna samasse

hauda mahamaetud, mis Wilippus ise enne Moskwa minekut enese tarwis oli walmis kaewanud.

Imelikud haigete terweks saamised sündisiwad püha mitropoliti haua juures. 1640-mal aastal, kuninga Alekšei Mihailowitshi walitsuse ajal, sai püha Wilippuse mädanemata ihu awaldud ning Nowgorodi mitropolitist Nikonist Moskwa wiidud. Nikon käis ise Solowetskij kloostris püha mitropoliti ihu järel, ning kuulutas seal igumenile ja munga wendadele, et kuningas tahab püha mitropoliti Wilippuse mädanemata ihu kuninglikku linna wiija selle tarwis, „et ta oma mitropoliti auujärje juures hingaks ja oma tulemisega tema wana isa, kuninga Joanni tema patu süüst lahti peastaks." Püha Wilippuse mädanemata ihu Moskwa wiimise mälestust peetakse 3. Juuli kuu pääwal.

Täna pääwani hingab Moskwa Uspenskij soboris (Jumala Ema Uinumise katedraal-kirikus) püha Wilippuse ihu, kes nii suure hoolega mitmesuguseid ametid täitis: sõnakuulmise ja alanduse eesmärkiks munga põlwes oli, wäsimata tegewust igumeni ametis ülesnäitas ning mitropoliti ametis wahwaste ja ilmakartuseta kuninga Joanni paha tegude wastu seisis ja wiimaks püha martri kombel häda kannatas ning oma elu äraandis.

Püha Gregoriuse,

Nissa linna piiskopi mälestus.

10. Januaril.

Kõik Wasiliuse, see Suure, perekonna liikmed oliwad wagad ja jumalakartlikud inimesed. Temal oli kolm wenda ja wiis õde, keda wanemad maast madalast õpetasiwad Jumalat armastama ning Tema käskusid täitma. Gregorius, Wasiliuse noorem wend, oli Wasiliuse nägu ning sai, nagu Wasiliuski, wäga heaste koolitud ja oli tähtjas oma tarkuse ning mõnusate jutluste pooleſt. Tema astus ühe waga neitsikesega, kelle nimi Weoswa oli, abielusse, ning nemad mõlemad teenisiwad kõige hoolega Issandat. Gregorius oli preestri ametis ning püidis oma jutluste ja maenitsustega Jumala seaduſt seletada ja waleõpetuste wastu seista, mis sell ajal uskjate meelt segasiwad; aga tema naene, armastuseſt ning halastuseſt ligemeste wastu täidetud olles, wõttis oma peale diakonissa ameti.

Esimestel ristiusu aastasajadel oli uskjate seas üks kindel ühendus, seſt kõik oliwad üheſt asjaſt — armastuseſt Jumala wastu ning Tema käskude täitmiseſt waimustatud. Iga üks koguduse liige püidis kõigile teistele kasuks olla, — mõni oma waranduſega, mõni — töö ja waewanägemisega. Mitmed andsiwad kõik oma waranduse käest ära, millega haigete majad, teekäijate korterid, waeste majad ning koolid kirikute juure ehitatud saiwad, mis piiskoppide

ja preestrite hoole all oliwad. Seal wõeti teekäijaid wastu, muretseti haigete eest, koristati waesid lapsi ja wigaseid. Risti rahwa seast saiwad jumalakartlikud naesed walitsetud, kelle hooleks haigete talitamine anti; neid hüüti diakonissadeks. Diakonissade kohus oli ka Jumala seadust seletada naeste rahwale, kes risti usku wastu wõtta tahtsiwad ning nõnda neid püha ristmise wastu walmistada. Waga Weoswa oli ka diakonissa ning sai kõigist tema puhta ja püha elu pärast armastud. Püha Gregorius Teologus, kes oma sõbra Wasiliuse perekonnaga kindla armastuse sideme läbi ühendud oli, auustas iseäranis Weoswat ning ütles temast mitu kiituse kõnet.

Pärast oma waga abikaasa surma, sai püha Gregorius Nissa linna, Kappadokia maale, piiskopiks pandud. Tema hoidis targaste oma waimulikku karja ning püüdis kõigest jõust oma wennale Wasiliusele, kes sell ajal Kessaria piiskopiks oli, wõitlemises Ariuse waleõpetuse wastu, abiks olla, mis sell ajal usktjate seas palju segadust tegi. Ariuse seltsi kaebamiste pärast, kelle poole ise keiser Walent hoidis, sai ta piiskopi ametist lahti lastud, ning mitmeks aastaks isamaalt wälja aetud. Aga tema ümberreisimine oli ligemestele kasuks, sest tema püüdis igal pool õiget usuõpetust laiale lautada ja ristirahwast usus ja jumalakartuses kinnitada. Pärast Walenti surma, andis keiser Gratsian temale tema endise piiskopa koha tagasi. Suurt kurbdust tegi temale 375-mal aastal tema wenna Wasiliuse ja õe Makrina surm. Kiituse kõnega auustas ta wenna mälestust ning kirjutas ka püha Makrina elulugud ülesse. Kaua aega tegi ta weel pärast seda kõikide heaks wäsimata tööd

ning käis ka Arabia maa kogudusi waatamas; 381-sel aastal oli ta Konstantinopolis kõigemaapealse sinodi peal, kus usu Sümbol, mis Nikea sinod oli kirjutanud, täiendud sai.

Püha Gregorius, kes tema waga elu ning heategude päraſt kõigist armastud ja auustud sai, suri wäga wana ea sees, 394-mal aastal, ära. Kreeka rahwas nimetasiwad teda isade isaks. Tema kirjutas mõned jutlused ning raamatud õige usu kaitsmiseks ning Ariuse ja Makedoniuse noomimiseks. Tema jutlused on ka Wene keelde ümberpandud.

Waga isa Weodosiuse, see Suure, elu.

11. Januaril.

Meie waga Weodosius (Teodosius), see Suur, nende kloostrite asutaja, kus mungad ühes koos elasiwad, sündis wiiendama aastasaja poolel, Kappadokia maal, jumalakartlikuist wanematest, kes temale noores põlwes tubli hariduse andsiwad. Tema armastas kõiki õpetuisi, aga kõige rohkem püüdis Püha Kirja tundma õppida. Et tal hea heal oli, seepäraſt sai ta kiriku köstriks pandud. Jumala sõna wägi hakkas tema sees oma suurt tööd tegema. Iseäranis mõjusiwad tema südamesse püha Ewangeliumi sõnad, mis õpetawad maailma kaduwaid asju põlgama ning igawest elu ning waimulikku wara otsima. Tema palus kõigest südamest Jumalat, et Ta teda juhataks,

ning, kõik oma lootust Issanda peale pannes, läks Jerusalemma.

Antiohiast läbi minnes, käis ta ka püha Simeoni Sambnikku waatamas. Simeon sai waimu läbi tema tulemisest aru, ning, kui teda nägi, hüüdis: „sinu seie tulemine läheb sulle heaks, Jumala mees Weodosius!“ Noormees langes samba juure põlwili maha. Simeon kutsus teda oma juure samba otsa, ütles temale ette, et ta hulga waimuliku lammaste karjatseks peab saama ning õnnistas teda. Püha mehe õnnistamisest kinnitud, läks ta oma teed edasi; käis waga meelega pühad paigad läbi ning wõttis kindla nõuu oma elu Jumalale pühitseda.

Tema hakkas ühe targa ning jumalakartliku wanamehe, Longinuse ligidal, Jerusalemma ümberkaudu elama ning püüdis tema juhatuse ja eesmärgi järele rasket munga elu elama õppida. Päraft asus ta, wanamehe soowimise järele, kiriku ligidale elama, kus ta päämad otsa palwet tegi. Warsi läks kõne tema suurest wagadusest ümberkaudu laiale ning palju rahwast hakkas tema juures käima nõuu ja õpetust otsimas.

See auustamine, mis inimesed waga Weodosiusele näitsiwad, oli temale raskeks koormaks. Seepäraft läks ta oma elamise kohast ära ja hakkas seal koopas elama, kus, wana jutustamiste järele, Hommiku maa targad, kes Lapsukest Jeesust kummardamas käisiwad, öö majal olnud. Selles koopas hakkas waga Weodosius kõigekangemat kasinuse ja wagaduse elu elama: palus ühtepuhku Jumalat, walas kahetsemise silmapisarid ja püüdis kõik omad mõtted Jumala poole pöörda. Tema kasinus toidu pruukimises oli nõnda

suur, et ta 30. aastal koguni leibagi ei söönud, waid toitis ennast wiigipuu wiljaga, juurtega ja aeawiljaga. Aga tema üksik põli ei kestnud mitte kauaks; jumalakartlikud inimesed, kes temalt lunastlikku juhatust saada ihaldasiwad, hakkasiwad tema juures käima. Armastus ligemiste wastu keelas Weodosiust neid enesest äralükkamast, ning seepärast hakkas tema jüngrite aru pääw päämalt ikka suuremaks kaswama, nönda et warsi koopas kõigil ruumi ei olnud elada.

Need kõrbe elu armastajad palusiwad siis waga Weodosiuse käest luba koopa ligidale kloostrit ehitada ning müüri tema ümber teha. Kõik seda tahtsiwad nad ise oma kätega ülesehitada. Ehk küll waga Weodosius kõigest südamest üksikut elu armastas, ei wõinud ta siiski wendade tahtmise wastu seista, kes tema juhatuse all elada ihaldasiwad, ning seepärast andis ta neile seda luba. Tema teadis, et mitte üksikus põlwes, waid oma tahtmise äraſalgamises ja südame rahus on see õige munga elu. Tema andis selles asjas kõik Jumala hooleks, ning warsi sai lawra (klooster) ülesehitud. Sellesama aja ümber sai Jerusalemma ligidal ka waga Sawwa lawra ehitud. Pärast pani Jerusalemma patriarh waga Weodosiuse nende kloostrite ülemaks, kus mungad ühes-koos elasiwad, aga waga Sawwa nende üle, kus üksikut elu elati. Püha Weodosius oli see esimene, kes seltsiliku elu reeglid omas kloostris seadis.

Esiotsa kannatas lawra puudust, aga Weodosius lootis Jumala peale ning see lootus ei läinud mitte tühja. Ükskord tuli Paasa püha kätte, aga kloostris ei olnud ka kiriku leibagi Liturgia teenistuse tarwis. Mungad saiwad kurwaks, aga Weodosiuse meel ei

läinud mitte nukraks, waid tema lootis ikka kindlaste Jumala abi peale. Ning tõeste, — pühade laupääwal tuli üks jumalakartlik inimene kloostri ja tõi senna rohkeste kõik, mis tarwis oli. Niisugust abi sai klooster tihti, seepärast wõis ta warsi mitte ükspäinis oma enese tarwitused äratoimetada, waid ka waestele abi anda. Temas saiwad teekäijate korter, haigete maja ning mitu kirikut ehitud. Weodosius wõttis kõiki, kes kloostri tuliwad, lahkeste wastu: muretses ise teekäijate eest, talitas haigid, söötis kerjajaid; oli kõigile trööstijaks ning abimeheks; pidas iga inimest oma armsaks wennaks.

Weodosiuse kloostri mungad oliwad mitme rahwa seast: Kreeklased, Armeenlased ja teised. Iga rahwa tarwis oli oma kirik, kus tema keeli Jumala teenistust peeti; aga kui mungad Jumala armu lauale läksiwad, siis pidiwad nad kõik Kreeka kiriku minema, mis Jumala Ema auuks oli pühitsetud, ning seal armu lauale astuma. Kõiki munkasid oli ülepea 693 meest. Mitmed nende seast saiwad pärast ise kloostrite ülemateks, kui oliwad Weodosiuse juures mõistlikku kloostri walitsemist õppinud ning kaunid munga elu kombeid näinud. Waga Weodosius walitses targaste hulga munga wendade üle, oli tasane ning armuline; aga mõistis ka wali olla, kui õiguse seadus seda nõuudis. Püha Wasiliust Suurt kõrgeste auustades, wõttis Weodosius temast kirjutud munga elu seadused oma kloostri munkadele juhatuseks, aga ise õpetas ja maenitses wendi armastusega oma jutluste läbi.

„Wennad", ütles tema, „meie Issanda Jeesuse „Kristuse armastuse pärast meie wastu, Kes Ennast

„meie pattude eest on äraannud, wõtkem oma hingede „eest hoolt kanda; tuletagem meele, et see lühikene „maapealne elu tühjust täis on, ning wõtkem tulewa „igawese elu peale mõtelda, ärge saatkem laiskuses „ja hooletuses omad päämad mööda, ärge jätkem „head hakatust teiseks päämaks; ärgu leidku meid „surm ilma heategudeta olemast; ärgu sündku seda, „et meie rõõmu kojast wäljaaetud saame, ning wäga „hilja oma kurja elu pärast nutma hakkame. Siis „on kahetsemine ilmaasjata; aga nüid on tema paras „aeg, nüid on õnnistuse päämad. Siin on kahetse„mine, seal — kättemaksmine, siin — tegemine, „seal — tasumise wastuwõtmine; siin — kannatus, „seal trööst. Nüid on Issand nende Abimees, kes „kurja tee pealt Tema poole pöörwad; aga siis saab „Tema õige ja järeleandmata Kohtumõistja olema, „kelle eest ka ükski mõte ei wõi warjule jäeda; nüid „maitseme meie Tema kaua kannatust, aga siis, kui „surnust ülestõuseme, saame Tema õigust tundma."

Sell ajal walitses keiser Anastasius, kes Ewtihiuse waleõpetuse poole hoidis. Ewtihius õpetas õige usu wastu, et Jeesuses Kristuses, — Kes Jumal ning inimene on, — üksainus Jumalik olemine on. See waleõpetus sai neljandama Kõigemaapealse sinodi peal Halkidonis (Haltsedonis), 451. aastal, hukkamõistetud; aga Anastasius tahtis, et see sinodi mõistmine ärakautud saaks, ning püüdis kõiges omas riigis waleõpetust laiale lautada. Teades, et kõik waga Weodosiust auustasiwad, püüdis ta teda oma poole pöörda ning saatis selle tarwis tema kloostrile kallid kingitused. Aga waga Weodosius oli kindel õiges usus ning kirjutas keisrile, et tema on walmis enne-

mene surema, kui nelja Kõigemaaapealiste sinodite seadmiste wastu tegema. Päraſt seda kirja jättis Anastasius mõneks ajaks õige usu inimeste tagakiusamise maha; aga päraſt andis ta korraga käsu wälja, et Halkidoni sinodit ei tohi mitte sinodiks arwata. Siis jättis waga Weodosius, kes sell ajal juba wäga elatand inimene oli, oma kloostri maha ning läks Jerusalemma. Seal läks ta templi trepi peale ning kuulutas kõige rahwa ees, et see, kes nelja Kõigemaapealiste sinodite seadmisi wastu ei wõta, peab koguduseſt wäljalükatud saama. Ükski ei tohtinud kuulsa kõrbeelaniku wastu midagi räekida. Päraſt käis waga Weodosius mõne oma ustawa jüngriga kõik amberkaudsed linnad läbi, inimesi õiges uskus kinnitades ning waleõpetuſt noomides. Kui keiser selleſt teada sai, siis saatis ta Weodosiuse wangi põlwe, aga ise suri warsi päraſt seda ära. Siis tuli waga Weodosius teiste wangidega wangi põlweſt tagasi ja hakkas jälle oma kloostris elama.

Waga Weodosius tegi palju imetegusid; andis Jumala wäe läbi haigetele terwit ning teadis salajad asjad ära ja ütles tulewaid asju ette. Mitte kaua enne oma surma, käskis ta ükskord kella lööma hakata, et munga wennad palwele kokku kutsuda, ning ütles silma weega nende wastu: „paluge, isad ja wennad, paluge! Jumala wiha on Hommiku maad karistama tulnud.“ Sellsamal ajal sai Antiohia linn maawäriſemiſeſt äralõhutud.

Waga Weodosius oli 105 aastat wana, kui ära suri. Tema on oma surma ette ärateunnud ning selleſt kolme piiskopile teada annud, keda tema iseäranis armastanud.

Püha martri Tatiana mälestus.

12. Januaril.

Tatiana oli ühe suurtsugu ja rikka Rooma kodaniku tütar ning sai ristiusus üleskaswatud. Kui ta täie ealiseks sai, ei tahtnud ta mitte mehele minna, waid pühitses ennast Jumala teenimisele ning heitis diakonissa ametisse. Suure hoolega talitas ta haigid, käis wangisid waatamas, aitas waesid ning püüdis alati palwe ja heategude läbi Jumala meelepärast olla.

Sell ajal oli ristirahwa elu wäga wilets: pagana usu keisrid kiusasiwad neid kangeste taga ning iga pääw anti neid hulga kaupa piinamiste ja surmanuhtluse alla. Kui Keiser Eliogabal, 222. aastal, äratapetud sai, astus kueteistkümne aastane Aleksander Sewer Rooma auujärje peale. Ristirahwas saiwad rõõmsaks, lootes, et nende põli paraneb, sest keisri ema Mammea oli kindel ristiinimene. Aga nende lootus ei läinud Aleksandri walitsuse hakatusel mitte täide. Oma nooruse pärast ei wõinud Aleksander mitte kõiki riigi asju toimetada, seepärast kiusasiwad riigi ülemad ja maawalitsejad ristirahwast wana wiisi taga. Nemad andsiwad käsu wälja, et kõik ristirahwas, kui keisri alamad, peawad jumalatele ohwrid tooma, aga need, kes seda käsku mitte ei täida, peawad, kui keisri wastased surmanuhtluse alla antud saama.

Tatiana sai ka Apollo (Marsi) templi wiidud, et ta selle wäerjumalale ohwrit tooks; aga neitsikene palus Jumalat, ning häkitselt kukkus nikerdud

kuju puruks maha. Linna ülem kutsus neitsikese enese ette ning sundis Kristust ärasalgama. Aga kui ta nägi, et Tatiana tema sõnadest lugu ei pidanud, käskis teda piinama hakata. Neitsikest piinati hirmsal kombel: pekseti wastu palet, pisteti silmad peast ära. Tema kannatas kõik wahwaste ära ning palus Jumalat, et Tä tema piinajad tõe tundmise walgusega walgustaks. Issand wõttis tema palwet kuulda. Linna ülema teenritel, kes tema käsu järele, neitsikest piinasiwad, oli hale meel tema pärast, ning nemad palusiwad teda piinamise ärakeelda. Häkitselt saiwad nemad taewa walgusest ümberpiirdud ning nende waimu silmad õige Jumala tundmisele lahti tehtud. Nemad nägiwad inglid, kes neitsikest kannatamiste ajal kinnitasiwad. Jumala suurt wäge kartes, langesiwad nad neitsikese jalgade ette maha ning hüidsiwad: „anna meile andeks, sa õige Jumala ümmardaja!" Kaheksa teenrid uskusiwad Issanda sisse, saiwad surmanuhtluse alla mõistetud ning surres tunnistasiwad ja kiitsiwad taewa Jumalat.

Püha Tatianat piinati terwe pääwa ning wiidi ööseks wangi torni. Kõige öö walgustas imelik walgus wangihoonet; Tatiana kiitis suure healega Jumalat, ning inglid laulsiwad temaga ja tegiwad tema haawad terweks. Aga see imelik lugu ei mõjunud linna ülema südamesse, tema andis neitsikese uueste piinamiste alla ning wiimaks käskis teda kiskja metsaliste söögiks anda. Aga lõukoer, kes tema peale sai wälja lastud, ei teinud temale midagi wiga, waid püidis temaga sõbrustada. Linna ülem kartes, et paganad, seda Jumalikku abi nähes,

mis Issand neitsikesele saatis, Tema poole ei pööraks, käskis neitsikese pea mõegaga otsast äraraijuda. Tatiana isa sai ka surmale mõistetud.

Püha neitsikese Niina,
Gruusia maa rahwa walgustaja, elu.

14. Januaril.

Kirjadest näeme meie, et Issand Jumal tihti oma tahtmise täidesaatmiseks nõdru inimesi walitses, kes, meie aru järele, suuri ja raskeid asju korda saata ei wõi; aga Jumala abiga jõudsiwad nad hõlpsaste nende hooleks ustud suured tööd äratoimetada. Takistused ei pea ka meid häist ettewõtmistest tagasi peletama, waid enne iga teu hakatust peame meie enestelt üksnes seda küsima: kas meie ettewõte Jumala õnnistuse wäert on? Ning kui see nõnda on, siis peame meie, kindla lootusega Jumala abi peale, teda käsile wõtma, sest ilma Tema abita ei wõi meie midagi teha. Ühe ütlemata raske töö andis Issand oma jüngritele, kui neid armuõpetust kuulutama läkitas; nende alatumate ja koolimate kalameeste wastu tõstsiwad waenu kuningad ja rahwad, targad ja harimata inimesed; aga Jumala wägew käsi aitas apostlid, Tema arm kinnitas neid; ning püha armuõpetus sai nende läbi ruttu laiale lautud,

ſuured takistuſed ning kanged tagakiuſamiſed ei jõudnud teda kinni pidada.

Niiſuguſe apoſtliku töö peale kutſus Iſſand neljandamal aastaſajal ühe nõdra neitſikeſe, kelle nimi oli Niina. Tema oli Jeruſalemma patriarhi wenna tütar ning ſeepäraſt elas ka Jeruſalemmas ja ſai ſeal jumalakartuſes üleskaswatud. Nooreſt põlweſt hakkas ta Jumalat kõigeſt südameſt armastama. Tema tundis, kui ſuurt hinge kaſu toob uſk kõigewägewama taewa Jumala ſiſſe, kuidas ta inimeſt hädas trööstib, temale ſeeſtpidiſt rahu ja kinnituſt annab; ſeepäraſt oli tal wäga kahju neiſt inimesteſt, kes pühaſt Ewangeliumiſt midagi ei teadnud. Sell ajal oli weel palju rahwaid, kes ristiuſu walguſega walgustud ei olnud ning nende ſeas ka ſee rahwas, mis Iweria maal (nüidſel Gruſia maal) elas. Niina kuulis tihti ſelleſt rahwaſt jutustamiſi Juuda rahwa käeſt, kes Paaſa pühiks, Jeruſalemma tuliwad. Need jutustamiſed Iweria maaſt ärataſiwad Niina ſüdames kanget ihaldamiſt ſenna maale minna ning ſeda rahwaſt Ewangeliumi walguſega walgustada. Imelikud nägemiſed kihutaſiwad weel rohkem ſeda ihaldamiſt tema ſees. ükskord nägi ta unes Jumala Emat, kes tema kätte risti andis, mis wiina puu oksteſt tehtud oli; teine kord ilmus temale Õnnistegia ning andis tema kätte ühe kirja, kus peal ta need ſõnad leidis, mis Iſſand apoſtlitele ütles: minge ja õpetage kõik rahwaſt ja ristige neid Iſa, ja Poja, ning püha Waimu nimel (Matt. 28, 19). Tema ihaldamine läks wiimaks täide. ükskord läks ta ühe tutwa naesterahwaga Ewesſuſe linna, aga pidi

warsi sealt tagakiusamise päraft, mis keiser Diokletian ristirahwa wastu tõstis, ärapõgenema. Armeenia maal leidis ta ühes Ripsimiaga *) ning tema sõbradega omale warju paiga. Wiimaks saiwad teised neitsid Armeenia maal äratapetud, aga Niina peasis Jumala abiga surmast ning põgenes Iweria maale, mis Armeenia maa ligidal oli. Üks teine wana aja jutustamine ütleb, et tema on Iweria sõjameestest, kes tihti naabri maid reisimas käisiwad, wangi wõetud. Olgu kuidas tahes, aga see on selgeste teada, et tema senna minemine sealse rahwa walgustamiseks oli. Issand Jumal näitas temale oma kõigewägewamat abi ning tegi tema läbi suuri imeteguśid, mille päraft kõik rahwas tõetundmise poole pööris.

Warsi päraft Niina Iweria maale tulemist, sai seal üks püha kõige ülema pagana jumala auuks peetud. Rahwa hulguga läks ka Niina senna kohta, kus wäerjumala nikerdud kuju oli, kelle ees wiirokit suitsetati ja ohwrid toodi. Pidu peal oliwad ka kuningas Miriam, tema abikaas ja sõjamehed ning kumardasiwad suure auustamisega wäerjumalat. Niina waatas kurwa meelega selle paganate pidu peale ning palus kõigest südamest Jumalat, et Ta neid walgustaks, kes pagana usu pimeduses oliwad. Häkitselt tõusis selge ilma ajal kange müristamine, ning pikne löi wäerjumala nikerdud kuju puruks. Kõik jooksiwad suures hirmus laiale, aga Niina tänas Jumalat, et Ta tema palwe kostuseks nikerdud kuju pikse

*) Ripsimiast waata 30. Septembril, 'jutustamises Gregoriuse, Armeenia maa walgustaja, elust.

läbi puruks lõi. See sündis umbes sell pääwal, mill ristirahwas Issanda muudmise mälestuseks püha peawad.

Päraſt seda hakkas Niina ühe naese juures, kuninga wiina marja aeas, ning sai mõne aja päraſt kõige ümberkaudse rahwale tutwaks, seepäraſt et imelikul wiisil haiged terweks tegi ning kõiki hädalisi aitas. Haigid toodi hulga kaupa tema juure, tema tegi oma palwe läbi neid terweks ning jutustas neile Jumalaſt, Kes taewa ja maa on loonud ning Jeesuseſt Kristuseſt, Kes inimeste lunastamise päraſt oma elu on äraannud. Wõera naeste rahwa sõnad, tema imeteud ning waga ja jumalakartlik elu, mis palwe ja heategude peale pruugitud sai, pöörsiwad ümberkaudse rahwa südamed tema poole, ning palju nende seaſt hakkasiwad õige Jumala sisse uskuma. Inimesed, keda Niina oli tõbedeſt terweks teinud, pakkusiwad temale kallid kingituisi ning paluſiwad oma juure elama tulla; aga tema ei wõtnud mitte kingitusi wastu ning ei tahtnud ka oma waeſt ursikut maha jätta. See koht, kus tema elas, oli temale armas ühe wana jutustamise päraſt, mis tema Juuda rahwa käeſt, kes Jeruſalemmas käisiwad, kuulnud oli. Nemad räekisiwad, et selles wiina marja aeas Jeesuse Kristuse alumine kuub (hiton) maa sisse maetud oli, mis järgmise juhtumise järele Gruſia maale saanud.

Wanaſt, weel Pabeli wangi wiimise ajal, on mõned perekonnad Juuda rahwa seaſt, mis mitme maa sisse laiale pillatud saiwad, Iweria maale elama asunud. Wanu usu kombeid kõwaste pidades, saatnud nemad iga aasta wälja walitsetud mehi Paasa pühiks

Jerusalemma. Nende meeste käest on Juuda rahwas, kes Iweria maal elasiwad, ka Jeesusest Kristusest kuulda saanud, Kes Jerusalemmas armuõpetust kuulutas. Nemad kuulsiwad ka Tema õpetusest ja imetegudest, ning ka seda, et kirjatundjad ja wariseerid Teda wihkasiwad ja ärahukata tahtsiwad. Need jutustamised on ühe wana naese peres suurt armastust Jeesuse Kristuse wastu äratanud. Kui tema poja Eliosi kord tulnud Jerusalemma minna, siis on ta teda silma weega palunud, et ta ennast mitte nende kilda ei anna, kes Kristuse wastu waenu tõstwad. Sell ajal, kui Elios Jerusalemmas olnud, on Jeesus Kristus risti löödud. Elios on Õnnistegia kannatamist näinud ning Tema alumise kue selle sõja mehe käest, kellele ta liisu järele sai, omale ostnud. Kui ta koju tagasi tulnud, ei ole ta emat enam elus leidnud. Wana aja jutustamine ütleb, et sellsamal ajal, kui Kristus risti peal hinge heitnud, on see naene hüidnud: „nüid on Israeli riigi langemine sündinud;“ ning päraft neid sõnu on ta korraga maha kukkunud ning äraſurnud. Kui Elios koju saanud, on tema noor õde, Sidonia, tema wastu tulnud, ning kui ta Issanda hitoni näinud, on ta teda wenna käest äratõmbanud, oma wastu rindu muljunud ja sedamaid hinge heitnud. Tema on kuninga wiina marja aeda hitoniga seltsis maha maetud, sest seda pole wõimalik olnud tema käest ärakiskuda. Tema haua peale on, selle jutustamise järele, üks suur seedri puu kaswanud.

See seedri puu oli seal wiina marja aeas, kus Niina elas. Tema okste all tegi Niina tihti ööd otsa palwet, palus Jumalat, et Ta Iweria maa

rahwa töe tundmisele saadaks. Imelikud nägemised kinnitasiwad tema usku ning näitasiwad ette, et see püha töö, — Iweria rahwa walgustamine, saab tema käes korda minema. Ükskord nägi tema suurt musta lindude hulka kuninga aeast wälja lendawat ja Arahwa jões ennast pesewat, milleft nad lume walgeks saiwad, kõrge seedri puu okste peale lendasiwad ja seal imeilusaste laulsiwad.

Kõne neist imetegudest, mis Niina tegi, läks üle Iweria maa laiale. Kuninga abikaas jäi haigeks, ning nähes, et arstid teda aidata ei wõinud, saatis ta Niina järele, kelleft ta palju head oli kuulnud. Aga Niina ei läinud mitte kuninga kotta, waid kutsus kuningana oma kehwa ursikusse, palus seal tema päraft Jumalat, ning haige sai terweks: „Mitte mina ei ole sind terweks teinud," ütles Niina, „waid Jeesus Kristus, selle Jumala Poeg, Kes maailma on loonud." Kuningana uskus Issanda sisse. Oma tänu tunnistuseks abikaasa terweks tegemise eeft, saatis kuningas Niinale kallid kingitused, aga tema saatis kingitused tagasi ja käskis kuningale öölda, et temale ei ole rikkust tarwis, waid seda, et kuningas õige Jumala sisse usuks. Niina tegi ka ühe Persia kuninga sugulase imelikul wiisil terweks, kes Miriami juures wõerusel oli, ning ka tema sai usklikuks. Et see Persia kuninga sugulane Miriami majas oli ristiusku pöördud, seepäraft hakkas Miriam Persia kuninga wiha kartma ning tahtis Niina oma riigist wälja ajada. Aga Issand näitas ka Miriamile oma wäge ning pööris tema südame enese poole.

Ükskord jahi peal ilmus kuninga ümber pilkane pimedus; tema ehmatas kangeste ära ning hakkas

oma seltsimehi hüidma, aga nemad pidasiwad oma lugu jahti ning ei pannud kuninga hüidmist tähele; pimedus oli ükfi kuninga ümber. Wiimaks tuliwad kuningale Niina sõnad meele, ning tema hakkas seda Jumalat appi hüidma, kelle sisse Niina uskus, ning pimedus kadus häkitselt ära. Kuningas sai sest imelikust juhtumisest liigutud ning läks Niina juure. Niina õpetas temale Issanda seadust; kuningas hakkas kõigest südamest õige Jumala sisse uskuma ning wõttis kindla nõuu ennast ristida lasta. Tema läkitas saadikud Konstantinopooli piiskoppid ja preestrid paluma ning hakkas, Niina soowimise järele, senna kohta kirikut ehitama, kus see ülemal nimetud seedri puu kaswis. Seedrist tehti esimesed templi sambad ning lõigati neli risti wälja, mis päraft kaugemate Iweria maakondadesse läkitud saiwad. Mitmed imelikud juhtumised sündisiwad templi ehitamise ajal, mis köikide südames usku kõigewägewama Jumala sisse kinnitasiwad.

Keiser Konstantin, kes ka hilja aegu, risti ilmumise päraft taewa peal, õige Jumala poole pööris, saatis warsi Antiohia patriarhi Iweria maale, kes usksad äraristis ning piiskopi Iweria maale pani. Esimene tempel Iweria maal sai püha Apostlite mälestuseks pühitsetud, ning Iweria maa kogudus hakkas iga aasta 1. Oktobri kuu pääwal Issanda alumise kue (hitoni) mälestuseks püha pidama.

Niina, kes inimeste käest auustamist ei tahtnud wastu wõtta, läks ühe mäe peale elama ning seal, ükfikut elu elades, tänas Jumalat, et Ta teda oli aitnud wäerjumalate teenrid õige Jumala poole pöörda. Aga mõne aja päraft jättis ta ükfiku elu

maha, käis ka teised Iweria maakonnad läbi ning pööris Kahetina kuningana Sohwia õige Jumala poole.

Kolmkümmend wiis aastat tegi Niina apostlikku tööd; wiimaks tundis ta oma surma ligitulemist ette, kutsus kuninga Miriami ja tema abikaasa enese juure, õnnistas neid, andis neile wiimsed maenitsused ning läks rahuga Issanda juure. Selle koha peale, kus tema, Kahetina maal, ära suri, ehitas Miriam kiriku Suurekannataja Georgiuse mälestuseks, kes, wana jutustamise järele, Niina sugulane olnud ning keda Grusia maa kaitsjaks peetakse.

Waga
Joannes. Telgi-elanik (Кущникъ).

15. Januaril.

Wiendamal aastasajal, keisri Leo Suure walitsuse ajal, elas Konstantinopoli linnas üks rikkas ja suurtsugu inimene, nimega Ewtropius. Temal oli kolm poega. Kaks wanemat poega läksiwad kuninga teenistusesse, aga kolmas, kõige noorem, nimega Joannes, jäi wanemate juure. Wanemad armastasiwad Joannest rohkem kui teisi poegi ning püidsiwad temale kauni hariduse anda, lootes, et ta neile wana ea sees tueks ning trööstiks saab olema. Joannes oli armastuse wäert: tema oli tasane, sõnakuulekik, õppis hoolega ning armastas Jumalat kõigest südamest.

Ükskord tuli senna kooli majasse, kus Joannes õppis, üks munk, kes püha paikade poole reisis. Kooli lapsed läksiwad tema ümber ning hakkasiwad temalt kloostri elust ning kommetest järele küsima. Joannes kuulis tähelepanemisega munga jutustamisi; ning need jutustamised ärataswad tema sees ihaldamist kloostri elama minna. Tema arwas, et ta milgi muul wiisil ei wõi nõnda Jumala tahtmist täita, kui munga põlwes, waewa nähes ja puudust kannatades. Tema kutsus munga kõrwale ning ütles tema wastu:

— Kuule, püha isa! mull on kange tahtmine maailma maha jätta ja Issandat teenida; ma olen tihti raamatutest lugenud, et maailma elu tühjust ja kiusatuisi täis on; aga minul tuleb siin ilmas auu ja rikkuse sees elada. Ole nõnda hea ning kuule mo palwet: kui sa püha paikade juurest tagasi tuled ja oma kloostri jälle elama läheb, siis wõta mind oma seltsi.

Munk oleks pidanud Joannese nõuu maha ajama, sest tema oli alles wäga noor ning ei tohtinud wanemate lubata niisugust asja ettewõtta; aga tema wist ise ka mõtles, et Joannesel waikses munga urskus on kergem hinge peasta, kui rikkuses ja maailma käras; ning seepärast lubas ta Joannese palwed täita.

Mõne pääwa pärast palus Joannes wanemaid, et nad temale Ewangeliumi raamatu kingiksiwad. Nemad laskksiwad Ewangeliumi kirjutada, teda kulla ja kalli kiwidega ehitada ning kinkisiwad armsa pojale. Joannes luges ühte puhku seda püha raamatud ning ootas pikki silmi munga tagasi tulemist, onta nõuu

täide saata ihaldades. Wiimaks tuli munk tagasi. Joannes läks salaja wanemate majast ära, istus laewa peale ning sõitis mungaga ühte kloostri, mis Uinumata*) munkade kloostriks hüüti. Wanemad otsisiwad teda kaua aega taga, ning jäiwad ütlemata kurwaks, kui nägiwad, et tema mitte tagasi ei tule.

Uinumata munkade kloostri ülem ei tahtnud esiotsa Joannest wastu wõtta, arwates, et ta oma nooruse pärast mitte niisugust waewa ning puudust ei jõua ärakannatada, mis teised mungad kannatasiwad. Aga kui ta tema sõnakuulmist, hoolt ja püidmist sai läbi katsunud, siis pühitses ta teda mungaks. Munga seisuses pani Joannes kõiki oma kange waewanägemisega imestellema. Kõigest südamest Jumala meelepärast olla tahtes, wõttis ta nurisemata kõige raskemad tööd oma peale; teenis alandlikult kõiki, tegi wäsimata palwet, paastus nõnda kangeste, et kloostri ülem pidi teda üle jõu paastumisest tagasi hoidma.

Nõnda läksiwad kuus aastat mööda; waga Joannes teenis ikka endist wiisi suure hoolega Jumalat. Aga wiimaks läks waewanägemine temale ikka pääw päälwalt raskemaks, seepärast et mõte wanemate peale temale rahu ei annud ning tema südame kange waluga täitis. Ka palwe ajalgi tuliwad temale wanemad meele. Tema mõtles: „mis nad nüid teewad; wist nutawad ja kurdawad minu pärast!“ Hinge waenlane püidis palwe ajal teda ka teiste patu mõtetega wõrgutada. Mõni kord oli Joannesel sest rikkusest ja rohkusest, auust ja suurusest ning maa-

*) Uinumata munkade kloostri, mis Wratti jõe ligidal oli, asutas waga Aleksander wiendamal aastasajal; tema sai selle nime sest, et seal pääwad ja ööd otsa ühtepuhku Jumala teenistust peeti.

ilma rõõmuſt natuke kahju, mis ta iſa majas oli maha jätnud. Palwe ning kange waewanägemiſega püüdis ta need pahad asjad eneſeſt ära ajada. Mõted maailma elu heaſt taganeſiwad küll temaſt ära, aga kurbduſt wanemate päraſt ei jõudnud ta mitte oma ſüdameſt äraajada. Wiimaks ei jõudnud ka tema ihu ramu ſeda rasket wõidlemiſt ärakanda: tema kuiwetas ja kahwatas nõnda ära, et kloſtri wanem ſeda tähele pani ning tema wastu ütles: „eks ma ſulle, armas poeg, ei ütelnud, et Jumal ei nõua oma ſulaste käeſt üle jõu waewa nägemiſt? Aga ſina ei kuulnud mo ſõna, ning wõtſid niiſuguſe koorma eneſe peale, mis üle ſinu jõuu on.“

— Mitte waew ning puudus pole mind, püha iſa, ärakuiwatanud, kostis Joannes, — mind waewab mure, mind piinab ſeeſtpidine wõitlemine. Ning ſiinſamas räekis ta kloſtri ülemale oma kurbduſe wanemate päraſt ülesſe, ning nimetas ka ſeda, et mõted maailma asjudeſt mõnikord tema meelt ſegawad.

Igumen kuulis tähelepanemiſega tema ſõnu. „Mina jo ſeletaſin ſulle“, ütles tema, „et munga elu raske on, et ta mitme asja mahajätmiſt ning waimu kindluſt nõuab.“ Kloſtri ülem wõttis Joanneſe kurbduſeſt oſa, tegi palwet tema päraſt ning andis temale luba wanemate juure tagaſi minna. Päraſt õnnistas ta teda, käskis hinge waenlaſe wõrkude eeſt ennaſt hoida; mitte maailma auuſt ja rikkuſeſt lugu pidada ning ilmalaitmata elu elada. Rõhutud ſüdamega ja ſilma weega kuulis Joannes tema ſõnu; tegi päraſt kaua aega palwet, — palus Jumalalt omale abi ja jõudu, wiimaks jättis munga wennad Jumalaga ja läks teele.

Kõige tee reisi ajal ei jätnud ta palwet maha, seest tundis, et tal raske wõitlemine ees oli. Temal oli tahtmine ka wanemate majas niisama sugust kasinat elu elada, nagu ta kloostris elas. Tee peal tuli üks kerjaja tema wastu, ta wahetas temaga riided ära ning läks kerjaja katkend riides oma teed edasi. Kui ta Konstantinopoli linna sai ning kaugelt oma wanemate maja nägi, siis langes ta põlwile maha ning kiitis ja tänas silma weega Jumalat. Õhtu hilja sai Joannes oma wanemate maja juure; hoowi wärawad oliwad juba lukus. Joannes jäi ööseks wärawa juure ning palus kõige öö Jumalat, et Ta rikkust teda kiusata ei laseks ning wagaduses elu lõpetada aitaks.

Hommiku tuli maja walitseja wälja, ning kui santi wärawa juures nägi, ütles tema wastu: „mis sa siin teed? mine siit ära! warsi tulewad sakfad wälja.“ Joannes oli kuue aastaga, kloostris waewa nähes ja puudust kannatades, nõnda ärakuiwatanud, et maja walitseja mitte kogoni ei wõinud teda ära tunda ning arwata, et see kerjaja, waeses ja katkend riides, tema endine noor herra on.

— Ära aja mind mitte siit ära, ütles Joannes paludes; — mina ei tee kellelegi paha; aga Jumal saab sulle sinu armu eest minu wastu rohkeste kätte tasuma.

Maja walitseja halastas waese kerjaja peale ning andis temale luba wärawa juures olla. Warsi tuliwad Joannese wanemad wälja ning läksiwad kuninga koja poole. Nemad läksiwad pojast mööda ning ei tunnud teda mitte; aga Joannes jõudis suure waewaga oma südame liikumist kinni pidada.

Kui nemad temast kaugemale saiwad, langes ta põlwile maha ning palus kaua aega silmaweega Jumalat ja wõttis kindla nõuu mitte wanematele ennast tunda anda, waid waese kerjaja näul nende uhke maja wärawa juure elama jääda.

Kui tema isa, Ewtropius alati oma wärawa juures ühte kerjajat nägi istuwat, siis ütles ta mõni kord iseeneses: „See kerjaja näikse wäga kannatlik olewat. Tema kannatab palawat ja külma, aga ei nurise ialgi. Tõeste, niisuguste päralt on taewa riik. Kes wõib teada", lisas ta ohkades juure, „ehk elab minu armas poeg ka niisuguses waesuses." Ning kaastundmisest waese wastu liigutud olles, hakkas ta sandi eest hoolt kandma: andis temale rohkeste armu andeid ning käskis oma laualt temale süia wija. Aga Joannes jagas kõik teiste santidele ning sõi ise kuiwa leiba. Joannese emal ei olnud mitte nõnda hea süda, kui tema isal. Tema ei sallinud, et see sant alati tema maja ukse juures maas oli ning käskis ükskord teda ära ajada. Aga maja walitseja halastas sandi peale ning laskis temale ühe pisikese telgi teha, kuhu ta maja perenaese silma eest wõis warjule minna.

Kuus aastat elas waga Joannes omas ursikus ehk telgis waesuses, kasinuses ja palwes. Iga pääw nägi tema seda rikkust ja rohkust, mis wanemate majas oli ning mis ka tema osaks oleks wõinud saada, nägi, kuidas kõik tema wanemaid auustasiwad, aga ise pidi suures puuduses elama, külma ja palawat, põlgtust ja mõnikord ka sõimamist kannatama. Aga kui tema süda mõnikord tühji asju ihaldama hakkas ehk maailma head taga kahetses, siis püüdis

ta selle wastu kangeste wõidelda. Tema oli kord ettewõtnud kõik maailma head Jumalale ohwriks tuua, seepärast täitis ta truiste oma tootust, ning tänas Jumalat, Kes temale seda rõõmu oli näitnud, — jälle oma armsaid wanemaid näha saada, ning aitnud maailma kiusatused ja liha himud ära wõita.

Kui need kuus aastat saiwad mööda läinud, siis anti temale Jumalast unes teada, et Issand teda kolme pääwa pärast tahab oma juure kutsuda. Unest üles ärkades, tänas ta Jumalat ja hüüdis: „Ma tänan Sind, Issand, et Sa mind kõlwatumat õiglaste rahu sisse tahad wija. Ma palun Sind, mõtle ka minu wanemate peale, lunasta neid oma armu pärast!“ Siis otsis ta walitseja ülesse, palus teda maja perenaese juure minna ning temale ütelda, et ta Jumala nimel teda enese juure palub, seepärast et temal tale midagi ütelda on.

— Mis wõib see sant mulle ütelda? käratas maja perenaene, kui walitseja Joannese palumisest temale aru wiis; — mina ei salli teda silma algi näha.

— Mine, ütles tema mees tema wastu; ära pea santisi alwaks; sest Issand on neid ärawalitsenud. Aga proua ei läinud sellegi pärast sandi kutsumise peale tema juure.

Wiimaks käskis Joannes temale öölda: — kolme pääwa pärast suren mina ära; kui sa mitte minu juure ei tule, siis saad sa seda pärast kahetsema.

Joannes tahtis, enne surma, wanemad Jumalaga jätta ning seepärast ihaldas ta iseäranis emat näha saada; tema mõtles see läbi ka ema südant liigutada ja temas armu ning halastust waeste wastu äratada.

Proua läks tuast wälja ja käskis sandi eneſe juure tuua, ſeſt tema oli häkitſelt nii nõdraks jäenud, et käijagi ei ſuudanud. Joannes kattis oma pale kinni, et oma ſüdame liikumiſt warjada, ning ütles ema wastu:

— Auulik proua, warſi tuleb ſee aeg kätte, mill teil enam minu eeſt muretſeda ei pruugi. Iſſand ütles: mis teie ial olete teinud ühele nendeſinaste mo wähemate wendade ſeaſt, ſeda olete teie mulle teinud. (Mat. 25, 40). Tema ſaagu ka teile ſeda head taſuma, mis teie mulle olete teinud; aga, ehk ma küll üks waene ſant olen, ſiiski tahan ma teile ühe kingituſe jätta; kõige eſite aga palun ſind, auuſtatud proua, laſe mind ſelles telgis, kus ma elaſin, mahamatta ning ſellesſamas katkend riides; ſeſt mina ei ole mitte mu koha ning parema riide wäert. — Päraſt neid ſõnu, andis ta ema kätte püha Ewangeliumi ning ütles: — olgu ſee ſulle ja ſinu mehele trööſtiaks ning teejuhatajaks igaweſe elu poole.

Ema wõttis Ewangeliumi wastu, waatas teda heaste läbi ning hüüdis: „Kui wäga ühte nägu on ſee raamat ſelle Ewangeliumiga, mis meie oma pojale andſime!“ ning warſi läks Ewangeliumiga mehe juure.

— See on ſeeſama Ewangelium! hüüdis Ewtropius. — Läheme, küſime ſandi käeſt järele, kuidas ta tema kätte on ſaanud, ning kas ta meie pojaſt midagi ei tea.

Ewtropius läks ruttu ſandi juure ning ütles: „Jumala päraſt, ütle meile, kuſt ſa ſelle Ewangeliumi oled ſaanud? Kus meie poeg on?“

Siin ei wõinud Joannes enam oma pojalikuid tundmisi kinni pidada, waid hakkas ärdaste nutma ning hüüdis: „Mina olen teie poeg, Joannes! Minule olete teie selle Ewangeliumi annud! Mina olen teile suure kurwastuse teinud; sest see püha Ewangelium, mis teie mulle andsite, on mind õpetanud Jumalat üle kõigi maailma asjade armastama ning kannatlikult Tema iket kandma."

Wanemad langesiwad põlwile maha ning hakkasiwad ärdaste nutma, pojale suud andes ning tema ümbert kinni hakkates. Nendel oli rõõm, et armsa poja oliwad üles leidnud, kahju et teda nii kaua ei tunnud ning wiimaks südame walu, et temast igawesest ajast peawad lahkuma.

Kolmandamal pääwal päräst seda, suri waga Joannes, Jumalat kiites ning tänades, ära. Tema ema unustas tema palwe ära, pani teda kalli riidesse, aga jäi häkitselt raskeste haigeks. Siis ütles Ewtropius tema wastu: „meie kohus on oma poja wiimist tahtmist täita, tema keelas ennast kalli riidesse panemast"; ning pani tema ümber selle katkend ja alwa riide, mis ta elu ajal oli kannud; ning tema abikaas sai warsi terweks. Waga Joannes maeti senna kohta maha, kus tema ursik oli. Wanemad ehitasiwad tema haua peale ühe kiriku ning maja wõeraste wastu wõtmise tarwis. Seal wõtsiwad nemad, poja mälestuseks, santisi, haigid ja teekäjaid wastu ning muretsesiwad nende eest. Niisuguste armutegude peale pruukisiwad nemad kõik oma waranduse, ning kui ärasuriwad, saiwad poja juure mahamaetud.

Waga Paulus (Paawel), Tebeni (Wiwaida) kõrbe elenik.

15. Januaril.

Wanad Kreeka kirjad jutustawad wäga liigutawalt sest, kuidas waga Antonius üks kord waga Pauluse, esimese kõrbeelaniku Tebeni kõrbes ülesleidis.

Waga Antonius, kes seitsekümmend aastat Egiptuse kõrbes elas, mõtles ükskord, et seal ligimail enam teist kõrbeelanikku ei ole, et tema on esimene kes Tebeni kõrbes ükſikut elu elab. Aga Issand awaldas temale unes, et kaugel kõrbes weel üks teine inimene on, kes enne teda on kõrbes elama hakkanud ning oma waga elu ja waewanägemisega Jumala meelepärast saanud.

Kui waga Antonius unest üles ärkas, wõttis ta oma kepi kätte ning läks seda inimest ülesse otsima, kellest Issand temale unes oli teada annud. Kolm pääwa käis püha mees kange palawa käes teed. Kuumas ning kiwises kõrbes ei näinud ta muud midagi, kui metsa loomade jälgi. Wiimaks nägi ta ühte hiänat suure rutuga jookswat. Antonius läks tema järele ning sai ühe koopa juure, kelle suu ehk uks kinni oli. Tema hakkas selle koopa elaniku paluma, et ta koopa suu temale lahti teeks, ning ütles:

— Ma palun sind, Kristuse sulane, tee mulle oma koobas lahti, ma tean küll, et ma wäert ei ole

sind näha saada, aga ma ei lähe mitte ära enne, kui sinu palet näha ei saa; ära warja ennast minu eest, Jumal on mulle sinust teada annud.

Wiimaks tegi koopa elanik ukse lahti, ning mõlemad wanakesed hakkasiwad teine teise ümber kaela kinni ning nimetasiwad teine teist nime pärast.

— Miks oled sa nii raske waewa ette wõtnud, ütles waga Paulus (koopa elanik), — ning mind patust ja halba inimest waatama tulnud? Ma palun sind, jutusta mulle, kuidas nüid inimese sugu maailmas elab? Mis maailmast kuulda on? Kas ikka weel wäerjumalate teenrid maa peal on? Kas nad ikka ristirahwast tagakiusawad? Mina ei tea neist asjadest midagi, sest elan juba ühekskümmend üks aasta üksi siin kõrbes.

Waga Antonius kostis tema küsimiste peale; pärast küsis ta ise wanakese käest, mikspärast ta maailma on mahajätnud. Nende kõnelemise ajal lendas kaarn senna ja pani leiwa nende juure maha.

— Helde ja armuline on Issand! ütles Paulus; — Tema on meile toidust läkitanud. Mina saan iga pääw Tema armust pool leiba; aga täna on Ta, sinu tulemise pärast, meile terwe leiwa läkitanud. Jumalat tänades, istusiwad pühad wanakesed hallika juure maha, ning Paulus hakkas Antoniusele omast elust jutustama ja ütles:

— Mina olen Siwaida (Tebeni) maal sündinud. Minu wanemad oliwad ristiinimesed ning andsiwad mulle wäga kauni haridusе ja õpetasiwad Jumalat armastama. Aga nemad suriwad wara ära, ning mina jäin suure waranduse päriaks, mis ma õega pooleks jagasin. Õde oli mehel; tema mees oli üks

ahne ja kuri inimene, kes kõiki waranduſt omale tahtis. Tema tahtis minu peale kaebada, et ma ristiinimene olen. Sell ajal kiuſaſiwad keisrid Detſius ja Walerian kangeste ristirahwaſt taga. Kui ma õemehe kurja nõuu nägin, põgenesin kõrbesse. Kaua aega käiſin ma üheſt kohaſt teiſi ning wiimaks leidſin ſelle koopa. Tema juures oli wee hallikas ning kaswis wiigi puu, mis wilja täis oli. Kõrbe elu läks mulle armſaks ning mull ei olnud himu enam maailma tagaſi minna. Nüid on mull juba ühekſakümmend teine aasta ſiin elada. Omad pääwad ſaadan ma palwes mööda, ſöön ſeda toitu, mis Jſſand mulle läkitab ning wiigi puu wilja; tema lehtedeſt teen ma omale riided. Nüid olen ma 113 aastat wana, ning ſeſt ajaſt, kui maailma maha jätſin, ei ole ma ſinu tulemiſeni ühtegi inimeſt näinud.

Wanakeſed ajaſiwad kõige öö juttu ning tegiwad palwet. Wiimaks Paulus ütles: „Mina teadſin juba ammu, et ſina kõrbes elad; ning mina olekſin küll ihaldanud ſinuga ühes elada, et ſeltſis Jumalat teenida; aga minu ots on juba ligi, ning mo tänan Jumalat, Kes ſind on ſeie läkitanud, et minu patuſe ihu maha matta."

— Wõta ka mind oma ſeltſi, ütles Antonius.

— Sinul on tarwis weel elada, et teiſi oma elu eesmärgi ning ſõna läbi kinnitada, kostis Paulus; — aga ma palun ſind, mine oma kloostri ja too ſee rie ſeie, mis piiskop Athanaſius on ſulle kinkinud, ſa pead teda minu ſelga panema, kui mina äraſuren.

Ehk wagal Pauluſel Antoniuſe tulemiſeſt küll hea meel oli, aga oli näha, et Paulus need wiimſed

ning pühad tunnib, enne surma, ükſi olla tahtis, et ennaſt kõlblikul wiiſil ſurma wastu walmistada, mis ta ligi tundis tulewat. Antonius pani imeks, et Paulus ſeſt riideſt teab, mis Ahwanaſius, Aleksandria piiskop, temale oli kinkinud, ning ruttas püha mehe tahtmiſt täitma. Tema ei hoolinud oma wanaduſe nõdruſeſt, pitkaſt ja raskeſt teereiſiſt, ning ruttas oma kloostri. Jüngrid, teda nähes, hakkaſiwad järele küſima, kus ta ſenni ajani olnud, aga tema ei tahtnud neile pea aegu midagi kosta, wõttis mantia (pealmiſe riide), mis püha Ahwanaſius temale oli kinkinud ning ruttas Pauluſe juure tagaſi, et teda weel elus näha ſaada.

Teiſel pääwal, teereiſi ajal, anti temale nägemiſe läbi Pauluſe ſurmaſt teada. Tema nägi inglite, prohwetite ja apoſtlite kooriſi, ning nende ſeas ka waga Pauluſt rõõmſa näuga taewa poole ülesminewat. Waga Antonius langes ſilmili maha ning hüüdis kurwa ſüdamega: „Miks oled ſa mind, püha iſa maha jätnud? Miks olen ma nõnda piſut ſind tunnud ning pean nõnda ruttu ſinuſt lahkuma? Tema läks rutuga oma teed edaſi, ning kui koopa juure ſai, nägi waga Pauluſt põlwili maas olewat. Tema ſai rõõmſaks, ning langes ka tema kõrwa põlwile maha, mõteldes, et Paulus Jumalat palub. Aga natukeſe aja päraſt, kui ta ei kuulnud teda healt tegewat ega ennaſt liigutawat, puutus ta temaſſe ning ſai aru, et ta juba ſurnud oli. Antonius pani mantia, mis ta oli toonud, tema ümber ning wiis ſilma weega ja palwega teda koopaſt wälja. Aga korraga tuli tema meele, et temal ſeda riiſta ei ole, millega hauda kaewada; liiwane maa oli

kõwa, kui kiwi. Tema juba mõtles oma kloostri labidat tooma minna, aga korraga nägi ta kahte lõukoera kõrbest tema poole tulewad. Nemad tuliwad tema juure, heitsiwad surnu keha juure maha ja hakkasiwad oma küintega maa sisse auku kaapima. Kui nad kauni sügawa augu saiwad teinud, hakkasiwad nad waga Antoniuse jalgu lakkuma ning läksiwad wiimaks tasa hiljukeste ära.

Waga Antonius mattis Pauluse ihu maha, tegi öö otsa tema haua peal palwet, wõttis pärast Pauluse riide, mis wiigi puu lehtedest oli tehtud, enesega, ning läks oma kloostri tagasi. Tema hoidis seda riiet, kui ühte kallist asja ja pani teda üksnes suurte pühade ajal oma selga. Tema jutustas oma jüngritele sest, kuidas ta Pauluse ülesleidis, ning nemad kirjutasiwad tema jutustamise ülesse. Waga Paulus, Tebeni mees, oli esimene kõrbe elanik.

Meie waga ja Jumalast walgustud isa Antoniuse Suure elu.

17. Januaril.

Waga Antonius sündis Egiptuse maal, kolmandama aastasaja poolel, rikkaist wanematest, kes teda õpetasiwad Jumalat armastama ning Tema käskusid täitma. Kui ta kolmekümne aastaseks sai, suriwad wanemad ära ning tema jäi suure waranduse pärijaks ning oma pisikese õe kaswatajaks. Rikkus ning

wabadus, mis noorte inimestele tihti kiusatuseks on, ei teinud Antoniusele mingisuguſt hinge kahju, ei wõinud teda jumalakartuse poolt ära pöörda, mis tema südamesse nooreſt põlweſt oli istutud. Tema armastas Jumalat üle kõige asjade ning püüdis oma eluga Tema meelepäraſt olla.

Ükskord, kui ta seſt järele mõtles, et pühad apoſtlid kõik mahajätſiwad, kui Jsſanda järel käima hakkaſiwad; et ka esimesed ristiinimesed oma waranduse apoſtlite jalgade ette paniwad, läks ta kiriku ja kuulis seal neid Ewangeliumi sõnu: Tahad ſa täieste waga olla, ſiis mine müi oma waranduſ ära ja anna waestele, ſiis on ſull üks warandus taewas (Mat. 19, 21). Need sõnad näitaſiwad temale otse kui kostuseks tema mõtete peale olema; tema tänas kõigeſt südameſt Jumalat selle juhatuse eest, müis oma wara ära ning jagas raha waestele, andis õe waga naeste hooleks, aga ise läks ühe auusa wana mehe ligidale elama, kes nooreſt põlweſt oma elu oli Jumalale pühitsenud ning täieste ükſikut elu elas. Kui Antonius mõne aja temaga sai elanud ning tema eesmärgi ja maenitsuse läbi kanget munga elu elama õppinud, siis läks ta ühte tühja paika ning hakkas ühes mahajäetud hauas*) elama. Alati oma mõtteid Jumala poole pöörda ihaldades ning maapealsed asjad äraunustada tahtes, tegi ta ühtepuhku palwet ning waewas oma ihu walwamise ja kange pääſtmise läbi. Pea toiduſt muretses ta omale kätetööga, millega mungad ning kõrbeelanikud enamiste ennaſt

*) Egiptuse maal saiwad hauad enamiste koobaste sisse tehtud, ehk kaljude sisse raijutud.

ülespidasiwad: tema tegi palmi puu oksteſt korwiſi ning wahetas neid leiwa wastu ära.

Aga waga Antonius ei wõinud mitte korraga kõrbe elu elama harjuda. Tihti tõuſiwad tema ſees kahtlaſed mõtted ſelle temaſt ärawalitſetud elu päraſt, tihti oli temal maailma rõõmuſt ja auuſt kahju, mis ta oli maha jätnud. Aga kõik need kiuſatuſed püidis ta Jumala abil palwe ning waewanägemiſe läbi eneſeſt ära ajada. Päraſt räekis ta tihti oma jüngrite wastu: „kes kõrbes elab, ſee on kolmeſt kiuſatuſeſt lahti kuulmiſe, keele ja nägemiſe kiuſatuſeſt; üks ainus kiuſatus on temal ning ſee on tema ſüdames.“ Waga Antonius ütleb, et ſee wiimne kiuſatus kõige kangem on, et wõitlemine iſe eneſega kõige raskem wõitlemine on. Meie waenlane kiuſab meid meie eneste läbi, ja kui meie ei püia kõigeſt wäeſt oma mõtteid tühjiſt maailma asjadeſt eemal hoida, ja neid hea ja püha asjade poole pöörda, ſiis ſaab tema meie peale wõimuſt nõnda, et meie tema kurja nõuude wastu midagi ei jõua teha. Antonius wõitles kõrbes iſeeneſega ning nägi kui raske ſee wõitlemine on.

Kui ta ligi wiisteiſtkümmend aastat maha jäetud hauas ſai elanud, kuſt ta mõnikord waga wanameeſt waatamas käis, ſiis hakkas ta wiimaks täieste ükſikut elu ihaldama. Kolmkümmend wiis aastat wana olles, ujus ta üle Niiluſe jõe ning aſus, tema hommiku pool kaldal, ühe maha langenud kantſi ſiſſe elama. Seal koledas kõrbes, mis metſa loomi täis oli, ei olnud temal tihti ka kõige tarwiliſemad elu ülespidamiſe asjagi ſaada; ſagedaste tuli temal nälga ja jänu, külma ja palawat kannatada. Aga

köik see waew ja häda oli tühine selle seestpidise wõitlemise wastu, mis temale ialgi rahu ei annud. Mõni kord näitsiwad temale köik maailma rõõmud üsna kaunid olewat; mõni kord tuliwad temale jälle wäga nukrad mõtted; mõni kord tuli tema peale üks imelik tusk ja hirm, ning kõrbe näitis tema silmade ees hirmsaid ja weidraid wiirastuisi täis olewat. Aga Issand ei jätnud wõitlejat, kes Teda otsis, oma abita. Üks wana jutustamine ütleb, et ükskord, kui Antoniuse peale tusk ning tühjad ihkamised tulnud, on ta suures hinge ahastuses hüidnud: „Issand, mis pean ma tegema? ma tahan oma hinge peasta, aga tühjad mõtted ei lase!" Pärast neid sõnu on ta häkitselt ühte inimest, kes tema nägu olnud, enese ees näinud istuwat ja tööd tegewat; pärast on ta töö kõrwale pannud ja palwet tegema hakkanud ja pärast palwet jälle töö käsile wõtnud. See oli muidugi üks püha ingel, kes Antoniust oli juhatama läkitud. Sest sai waga Antonius aru, et kõige parem asi, mis Jumala tahtmise täitmisele aitab ning südame rahu saadab, on waewanägemine ning palwe. Kui ta nõnda hädad ja puudused sai ärakannatanud ning wõitlemises kindlaks saanud, leidis ta wiimaks Jumala abiga enesele seestpidist rahu ja waikust.

Kakskümmend aastat elas waga Antonius ses kõrbes. Esiotsa rikuti inimestest wäga arwa tema üksiku elu rahu, aga pärast hakkas Egiptuse kõrbesse ikka rohkem ja rohkem üksiku elu armastajaid juure tulema; nemad saiwad Antoniuse elamise kohast teada, hakkasiwad sagedaste tema juures käima, tema käest juhatust palumas. Esiotsa köneles tema teiste

inimestega, kes tema juure tuliwad, ühe pikkese augu läbi, mis koopa sisse oli tehtud. Aga, et kõrbeelanikud ikka tihemine tema juures käima hakkasiwad ning teda enestele juhatajaks palusiwad, seepärast jättis ta wiimaks oma koopa maha ning läks teisi juhatama. Inimesed hakkasiwad suure hulga kaupa tema juures käima. Tema wõttis kõiki lahkeste ja armastusega wastu, andis igaühele tarwiliku nõuu ja juhatust ning tegi Jumala wäega haiged terweks.

Sell ajal kiusas keiser Dioklitian kangeste ristirahwast taga. Waga Antonius sai ristirahwa miletsast elust inimeste käest teada. Kaua aegne ükšik elu ei olnud tema südamest armastust ligemiste wastu äralämmatanud. Tema ruttas mõne oma jüngriga Aleksandria linna, et oma kaastundmist ristirahwa wastu ülesnäidata, ehk ometi neid armastuse ning osawõtmise sõnaga tröästida. Teda ei lastud wangitorni ristirahwa juure, kes usu pärast oliwad senna kinni pandud, seepärast läks ta julgeste kohtu kotta ning südameliku palwe ja mõnusa sõnaga kinnitas seal ristiinimesi, mis eest ta ise piinamiste alla antud sai. Aga Issand hoidis tema elu teiste inimeste heaks.

Kui waga Antonius kõrbe tagasi läks, kogus suur hulk jüngrid tema ümber, keda tema oma sõna ning eesmärgi läbi juhatas. Nõnda sündis senna kloster, mis Pisperiks hüütud sai. Warsi sai kõik kõrbe munkasid täis; mõned elasiwad ühes koos, mõned jälle üks haawal kõrbes; aga nende kõikide juhatajaks oli Antonius, keda munga seisuse asutajaks arwatakse. Tema õpetusest munkadele paistab tarkus,

armastus ja sügaw inimeste südame ning elu tundmine. Sagedaste ütles ta munkadele:

„Meie kõikide esimene mure olgu see, et meie „mitte ettewõetud wõitlemises ära ei nõrke, waid „seda ikka uue rammuga peale hakkame." — „Meie „ei leia maa peal midagi asja, mis taewa eluasemete „wäeriline oleks; seepärast ei pea meie mitte, maa„ilma head mahajättes, suurustellema, nagu olekime „meie Jumalale suure ohwri toonud. Meie peame, „kui ustawad sulased, ühte puhku waewa nägema „ning seal juures meeles pidama, et see õige Kätte„tasuja saab meie peale ses kohut mõistma, mis sees „Ta meid leiab olemast. Et meie mitte hooletuse „sisse ei lange, seepärast tuletagem need püha Apostli „sõnad meele, mis tema iseenesest ütles: mina „suren iga pääw (1. Kor. 15, 31). Kui teie „unest üles ärkate, mõtelge, et teie õhtuni ei ela; „magama minnes mõtelge, et teie teise pääwa walgust „näha ei saa. Pidage alati meeles, et kõik maised „asjad muutlikud ja heitlikud on. Kes iga pääw „surma wastu walmistab, see hoiab ennast pattu „tegemast."

„Püha kiri ütleb: pitka meelega ini„mene on parem, kui see kes wägew „(Õp. sõn. 16, 32). Olgem siis pitkameeleliseд, „sest pitkameeleliste sees elab Jumal. Olge tasased, „sest tasandus on igawese elu hallikas. Püidkem „alandlikud olla ning ennast uhkuse eest hoida. „Uhkus on Jumala ees üks jõle asi, aga alandus „on Jumala meelepärast. Ise Jumala halastus on „Ennast surmani, ja weel risti surmani alandanud. „Hoidke ennast auuahnuse eest, sest tema läbi on

„mitmed hukatuse sisse läinud. Tema sunnib inimest „mitmesugust waewa, paastumised, palwed ja ööwal„wamised ettewõtma; aga kõige selle eest saab temale „teises elus palju häbi ning teutusega kätte tasutud. „Talitsegem oma keelt, et meie paha sõnu ei räägi. „Sant sõna on pahem kui kihwt. Haaw, mis „kihwtist on sündinud, wõib äraparandud saada; „aga paha sõnu ei wõi meie mitte enam tagasi „wõtta, kui tema juba wälja ööldud on. Lapsed, „püidkem ise ennast ning kõiki asju tähele panna „ning ärge wäsigem ses asjas ialgi ära. Kes kõige „asja peale waimuliku tähelepanemisega waatab, selle „mõistus läheb selgeks, himud ei wõi tema üle „wõimust wõtta *)."

Meie ajani on kakskümmend Antoniuse kirjutud õpetust munkadele alles jäenud. Peale selle õpetas ta sagedaste suu sõnaga. Et Antonius oma tarkuse ning püha elu pooleşt kuulsaks oli saanud, seepärast käisiwad teiste seas ka mitmed tähtsad inimesed teda waatamas; nõnda kui: Makarius Egiptuse maalt, Makarius Aleksandriast, Hilarion Palestina maalt ja teised. Tema juure tuliwad ka pagana targad (wiloſohwid), kes oma tarkusega tahtsiwad teda ärawõita ning häbi sisse saata. Aga nemad läksiwad tema juurest ära, tema sügawat tarkust imeks pannes, mis Jumaliku usu läbi pühitsetud oli. Keiser Konstantin ning tema pojad palusiwad kirja läbi Antoniuse käest nõuu, ning tema oma kostuse kirjas maenitseb kuningaid kõigile õiguşt teha, armulised

*) Wõetud Antoniuse õpetusteşt munkadele

olla ning meeles pidada, et Issand Jumal on Kuningas kõikide üle.

Aga elu hulga rahwa seas ning suur lugupidamine ei olnud alandliku Antoniuse meelepäraſt. Kui ta oma kloostri asjad sai korra peale seadnud, siis hakkas ta jälle ükſikut elu ihaldama ning wõttis nõuuks kaugemale kõrbesse elama minna. Ükskord wõttis ta natukese leiba seltsi ning hakkas sügamale kõrbesse minema. Päraſt kolme pääwaſt reisimiſt, sai ta ühe mäe juure, kelle pealt Sinai mägi ning Egiptuse lagestikud näha oliwad. Senna jäi ta paigale, ehitas omale pisikese urſiku (kellia) ning hakkas ükſi tema sees elama. Sealt käis ta mõnikord oma kloostris munga wendasi juhatamas ning kirjutas neile maenitsuse kirjasid.

Ariuse waleõpetus, mis sell ajal tõusis, tegi waga Antoniuse meele wäga haigeks, ning tema püüdis suure hoolega munkasid selle waleõpetuse eest hoida. Tema kirjutab:

„Arius on algmata Issandale (Kristusele) algmise pannud, Sellel, Kes ilma otsata ja määrata on, ütleb tema otsa ning määra olewat. Et kangemine wale õpetuse wastu seista, läks Antonius ise Aleksandria linna (Arius oli Aleksandria preester). Kuulsa püha mehe kõrbest wäljatulemine, mis tõe armastuse pärast ette wõetud sai, pani rahwa Aleksandrias liikuma. Rahwas kogus hulga kaupa tema ümber. Püha Athanasius, Aleksandria piiskop, kes Antoniuse elu lugud on üleskirjutanud, ütleb, et Antonius on Aleksandrias palju imeteguſid teinud ning suure hulga paganaid Issanda poole pöörnud. Tema oli seal püha Athanasiule õige usu kinnita-

miſes ſuureks abiks, ning päraſt, kui Athwanaſius ſai Aleksandriaſt äraſaadetud, ſeiſis ta keisri ees tema eeſt.

Waga Antoniuſe eluſt kõrbes on wäga piſut teada. Jutustamine ſeſt, kuidas ta Pauluſe, Tebeni kõrbe elaniku, üles leidis ning ühe teiſe Pauluſe, keda tema alanduſe päraſt, Lihtmeelſeks Pauluſeks hüüti, oma jüngriks wastu wõttis, on täna pääwani alles jäenud.

Päraſt Pauluſe, Tebeni kõrbe elaniku üles-leidmiſt, elas waga Antonius weel wiisteiſtkümmend aastat. Wanaduſe nõdrus ei laſknud teda wiimaks enam tihti oma kloſtris käija, ſeepäraſt püüdis ta munga wendi oma kirjade läbi juhatada, kuſt meie tema iſalikku armastuſt jüngrite wastu näeme.

Wiimaks, kui ta oma ſurma hakkas ette tundma, ei hoolinud ta nõdruſeſt ning läks weel kord oma kloſtrit waatama.

„Armſad lapſed," ütles tema, „kuulge mo wiimiſt „maenitſuſt. Mina ei ſaa teid enam ſiin elus näha. „Ma olen juba ſada wiis aastat wana ning loomuſe „ſeadus kuulutab mulle, et aeg on tulnud ſiit eluſt „lahkuda." Nende ſõnade ajal hakkaſiwad mungad ärdaste nutma. „Ärge nutke mitte," ütles tema neile, „waid käige ilma kakſipidi mõtlemata ſeda teed, mis teie olete ärawalitſenud; hoidke omad ſüdamed puhtuſes, ärge andke ennaſt waleõpetajate kilda ning pidage kindlaſte meie Iſanda Jeeſuſe Kriſtuſe õpetuſt."

Mungad paluſiwad waga Antoniuſt omad wiimſed elu pääwad nende juures elada, aga tema ihaldas omas kõrbes äraſurra. Enne ſurma kutſus ta oma

kaks jüngrid, kes temaga oliwad, eneſe juure, õnnistas neid ja heitis hinge. See oli 17. Januaril 355. aastal. Surma tunnil on taewa rõõm tema palgeſt paiſtnud.

Jüngrid nutſiwad ja leinaſiwad teda kaua aega taga. Silma weega näitaſiwad nemad inimestele, kes ſenna tuliwad, kelliat, kus tema elas, puid, mis tema oli istutanud, tiiki, mis tema iſe oli kaewanud. Kõik pidaſiwad tema mälestuſt omas südames alles hoida ning tema juhatamiste järele elada. Warſi ſai ſee mägi, kus tema elas, kõrbeelannikkuſid täis, kes tema wiiſi püha elu elada püüdſiwad.

Püha Athwanaſius (Atanaſius) Suur.

Aleksandria piiskop.

18. Januaril.

Püha Athwanaſiuſe Suure nimi on Ristikoguduſe neljandama aasta-ſaja ajalugudega lahutamata ühendud. Tema oli üks neiſt kõige wahwamateſt õige uſu eeſtſeisjateſt Ariuſe waleõpetuſe wastu ning kannatas ſelle eeſt palju häda ja tagakiuſamiſi, mis tema kindluſt kõigutada ei wõinud.

Püha Athwanaſius ſündis kolmandama aasta-ſaja lõpul, Aleksandria linnas, Egiptuſe maal. Piiskop Aleksander, nähes, et tema üks targa mõistuſega laps oli ning Püha Kirja lugemiſt armastas, wõttis

tema koolimise oma hooleks, ning pärast, kui ta kooli on lõpetanud, pühitses teda diakoniks. Selles ametis käis ta piiskopi Aleksandriga Nikea linnas esimese Kõigemaapealse Sinodi peal ning võttis Sinodi arutamisteşt Ariuse waleõpetuse üle tähtsat osa.

Warsi pärast Nikeast tagasi tulemist, suri piiskop Aleksander ära. Rahwas, kes juba ammu Athanasiust, kui õnsa piiskopi tublit abimeest, oli austama hakkanud, walitses teda ühel meelel Aleksandri asemele piiskopiks. Kaua aega törkus Athanasius wastu, kartes, et tal pisut oskamist on, sell raskel ajal koguduse üle walitseda. Aga wiimaks pidi ta kõikide soowimisele järele andma ning sai, 28 aastat wana, piiskopiks pühitsetud.

Esimesed püha Athanasiuse walitsuse aastad läksiwad kaunis rahuliste mööda, igapäisis koguduse asjade talitamises. Aga warsi hakkasiwad Arianlased segaduisi koguduses tõstma. Nende kõige ülem püidmine oli — Ariust wangi põlwest tagasi saada, ning see läks neil ka wiimaks korda. Kui Arius tagasi tuli, jõudis ta pettuse läbi Konstantini oma poole pöörda. Tema palus ennast uueste Aleksandria kogudusesse wastu wõtta. Konstantin arwas, et Arius omad wale mõtted on mahajätnud ning käskis Athanasiust teda wastu wõtta. Aga püha Athanasius nägi Ariuse kawalust ning ei wõinud mitte seda inimest Kristuse koguduse liikmeks wastu wõtta, kes Kristust Jumalaks ei pidanud. Tema seletas selle asja keisrile ära ning keiser jättis Athanasiuse rahule; aga Arianlased hakkasiwad teda kangeste wihkama ning püidsiwad mitmel wiisil temale kurja teha.

Nemad waletasiwad Athwanasiuse peale, et ta rahwa käest seaduse wastu maksusi nõuab ning keisri waenlaste nõuus on. Athwanasius läks Nikomidia linna, kus sell ajal keiser oli ning seletas temale ära, et kõik need kaebdused wale on. Konstantin saatis teda auuga Aleksandria tagasi. Aga tema waenlased mõtlesiwad warsi uued wale jutud wälja: et ta roppu elu elab, ühe piiskopi, nimega Arseniuse on äratapnud ning tema äraraiutud kät nõidumise tarwis pruugib. Seal juures näitasiwad nemad ühte kät ning ütlesiwad, et nad teda Athwanasiuse majast on leidnud. Oli neid inimesi leida, kes seda häbemata walet ning muid kaebdusi, mis Athwanasiuse peale tõsteti, uskusiwad, ning Athwanasius pidi Tiruse linna kohtu ette minema. Walelikkude häbiks tuli ka ise piiskop Arsenius senna, ning sest oli näha, kui õiged need kaebdused olisiwad, mis Athwanasiuse peale saiwad tõstetud. Püha Athwanasius sai täieste õigeks mõistetud. Aga tema waenlased ei tukkunud ning jõudsiwad Konstantini nõnda kangeste tema wastu kihutada, et ta wiimaks Athwanasiuse Gallia maale (nüidse Prantsuse maale), Triri linna, ärasaatis. Waga Antonius, kes hilja aegu enne seda Aleksandrias käis, palus Konstantini Athwanasiuse tagasi kutsuda, aga keiser ei wõtnud tema palwet kuulda. Püha Athwanasius oli Konstantini surmani wangi põlwes ning sai alles tema poegade walitsuse ajal Aleksandria tagasi kutsutud.

Aleksandria rahwas wõtsiwad oma armsa hinge karjatse suure rõõmuga wastu; aga see rõõm ei kestnud kuigi kauaks. Üks Konstantini poegadest,

Konstantsius *), kelle kätte Hommiku pool Rooma riiki sai, hoidis Ariuse waleõpetuse poole. Arianlaste palwe järele, kuulutas ta, et Athwanasiuse tagasikutsumine seaduse wastu on ning käskis Aleksandria uue piiskopi panna. Rahwas hoidis püha Athwanasiuse poole ning ei tahtnud uut piiskoppi, Gregoriusi Arianlast, wastu wõtta. Et rahwa tüli waigistada, põgenes Athwanasius Rooma, kus paawst Julian ning Õhtumaa keiser Konstans teda lahkeste wastu wõtsiwad. Nende kaitsmise all oleks ta küll rahuliste elada wõinud, aga sõnumed Egiptuse maal ning Aleksandria koguduse kurwad lugud ei annud temale rahu. Arianlaste piiskop Gregorius, kuisas kangeste kõiki taga, kes õiges usus kindlaks jäiwad ning püha Athwanasiuse poole hoidsiwad. Neid anti iga pääw hulga kaupa surma nuhtluse alla. Arianlased sundisiwad õige usulisi kange ähwardamiste läbi enestega ühenduses olema; ning waleõpetus wõttis, keisri kaitsmise all, igal pool wõimust.

Selle aja sees, kui Athwanasius Roomas oli, sai kaks Sinodit kokku kutsutud, — üks Roomas, teine — Sardikas. Nemad waatasiwad need kaebdused läbi, mis Athwanasiuse peale tõsteti ning mõistsiwad mõlemad teda õigeks. Siis hakkas Õhtumaa keiser oma wenna Konstantsiuse peale käima, et ta püha Athwanasiusele piiskopi ameti tagasi annaks. Nõder Konstantsius kartis wenna ähwardamist, kirjutas püha

*) Päraft Konstantini surma sai Rooma riik tema kolme poja wahel ärajagatud. Üks neist suri warsi ära, kaks, — Konstantsius ning Konstans, jäiwad järele, ning esimene walitses Hommiku maal, aga teine Õhtu maal.

Athwanasiusele kirja, palus teda tagasi tulla ning lubas tema rahu eest hoolt kanda.

Päraft seitsme aastaft äraolemist, läks püha Athwanasius Alekfandria tagasi ning sai seal röömu ja auuga wastu wõetud. Rahwas tuli hulga kaupa tema wastu ning teretas teda röömsa höiskamisega. Igas majas saiwad tänu palwed peetud. Need ristiinimesed, kes hirmu päraft oliwad Ariuse seltsi heitnud, kahetsesiwad oma meeletut tegu taga. Athwanasius wõttis kõiki armulikult jälle koguduſesse tagasi ning püüdis oma mõnusate jutlustega kõik need wigad parandada, mis Ariuse selts oli teinud, ja õiget usku kinnitada.

Aga Alekfandria koguduse rahu ei kestnud kuigi kaua. Ühtumaa keiser Konstans suri ära ning Konstantsius (Hommiku maa keiser) hakkas jälle kangeste Ariuse seltsi eest seisma. Tema saatis püha Athwanasiusele ütlema, et ta peab Alekfandriaft äraminema. Aga Athwanasius, kes hilja aegu oli keisri käest ühe sõbraliku kirja saanud, ei wõinud oma waimulikku karja maha jätta, enne kui kirjalikult käsku ei olnud saanud. Nõnda kostis ta ka saadikule, kes tema juure oli läkitud, ning hakkas rahulikult walusat hoopi ootama.

See hoop ei wiibinud. Ükskord, kui püha Athwanasius õhtust Jumalateenistust pidas, piiris korraga suur sõawägi templi ümber. Püha Athwanasius mõistis, et tema järele tuldi, aga et rahwa werewalamist ei tuleks, käskis ta teda äraminna. Aga ükski ei liigutanud ennast paigast, kõik tahtsiwad oma armsa hinge karjatse eest seista. Sõamehed tungisiwad templi, wõtsiwad mõegad paljaks ning haawa-

siwad mõnda inimest. Aga Jumalateenistust peeti sellegipärast edasi ning kõik rahwas laulis Diakoni järele seda Taweti laulu: Kiitke Issandat, sest Tema heldus kestab igaweste. Wiimaks wiisiwad kirikuteenrid piiskopi wägise kirikust wälja. Siis läks ka kõik rahwas wälja ning püha Athwanasius sai mahti pimedas taga otsiate eest warjule minna.

Tema oli mõne aja sealsamas Aleksandrias ühe jumalakartliku naesterahwa majas warjul, aga pärast põgenes ta Egiptuse kõrbe. Ka seal otsisiwad kuninga saadikud teda taga, aga mungad ning ükskõik kõrbeelanikud armastasiwad Athwanasiust kõigest südamest ning oliwad walmis ennemine oma elu ohwerdama, kui suurt piiskoppi waenlaste kätte andma.

Püha Athwanasiuse kõrbes ümberreisimine oli usklatele kasuks: tema kinnitas igal pool oma jutluste läbi õiget usku ning noomis oma kirjade läbi waleõpetust. Kõik kuulsiwad waga meelega tema õpetust ning pidasiwad temast suurt lugu, seepärast et ta tõe eest palju häda oli kannatanud ning kõige häda sees usu ja waimu kõikumata kindlust ülesnäitnud. Kaugelt kõrbest juhatas ta ikka oma kogudust ning waimustas kõiki, kes usu eest wahwaste wõitlesiwad. Selle aja sees sai Athwanasiuse asemele Aleksandria linna uus piiskop, nimega Georgius, pandud, kes üks tige ja oma kasupüidja inimene oli. Tema walitsuse ajal tõusis uus õigeusuliste werewalamine, mis kuus aastat, senni kui Konstantsiuse surmani, kestis.

Pärast Konstantsiuse surma astus Julian (Jumalast äratataganeja) aujärje peale. Tema püidis

eſiotſa oma wihkamiſt ristiuſu wastu warjada, ning ſilma kirjaks näidata, et ta kõiki uſu õpetuiſi wahet tegemata kaitſeb; ſeepäraſt käskis ta kõik inimeſed, kes kogubuſe asjade päraſt oliwad iſamaalt äraſaadetud, tagaſi kutſuda. Seepäraſt tuli ka püha Athanaſius warſt Roomaſt tagaſi ning aſus oma piiskopi ameti peale, mis ſell korral tühi oli. Alekſandria kodanikud, kes piiskopi Georgiuſe tigeduſt ärakannatada ei jõudnud, oliwad hilja aja eeſt teda linnaſt äraajanud. Aga Juliani ſala mõte oli ſee, et kui ta piiskopid wangi põlweſt tagaſi kutſub, ſiis hakkawad nad iſekeskis tülitſema ning aitawad teda risti uſu ſuutumaks maa pealt ärakautada. Aga kui ta nägi, et Athanaſius jõudſaste oma jutluste läbi õiget uſku wäljalautas ja kinnitas, hakkas ta uueſte teda tagakiuſama. Selle eeſt et Athanaſius, tema aru järele, ſeaduſe wastu oma ameti peale oli tagaſi tulnud, ſaatis ta ſõamehed teda kinni wõtma. Püha Athanaſius jõudis nende eeſt ärapõgeneda, istus lodja ſiſſe ja hakkas Niiluſe jõge mööda alla ſõudma.

Sõamehed tõttaſiwad tema järele ning oliwad juba tema ligi, aga tema käskis lodja ümberpöörda ning nende wastu ſõuda. Sõamehed ei tunnud teda, ning tema peaſis ſell wiiſil nende käeſt ära, ja hakkas jälle klooſtrites ja Egiptuſe kõrbes elama. Aga kõik need tagakiuſamiſed ei wõinud tema kindluſt kõigutada. Egiptuſe kõrbeelanikkudele, kes teda trööſtida tahtſiwad, ütles ta tihti: „Uskuge, et minu ſüdames on tagakiuſamiſte ajal palju rohkem lootuſt, kui rahuliku elu ajal; ſeſt ma tean, et kui ma Jeeſuſe Kriſtuſe päraſt häda kannatan, ſiis ſaan ma Tema armuſt kinnitud, aga kui ma ka äraſurmatud

saaksin, siis leiaksin ma weel suuremat armu Tema silma ees."

Aleksandriast äraminnes, tröstis püha Athanasius oma kurbi sõpru ning ütles, et wiletsuse aeg ei saa mitte kaua kestma. Ning tõeste, Julian suri oma walitsuse teisel aastal ära, ning tema ajärje päria, Jowian, andis Ristikogudusele rahu. Püha Athanasius tuli neljat korda Aleksandria tagasi, aga pidi keisri Walenti ajal, kes kangeste Ariuse seltsi poole hoidis, uueste ärapõgenema. Tema oli mõne aja ühes maha jäetud koopas (hauas) warjul, aga Aleksandria kodanikud palusiwad nõnda tungiwalt keisrit neile nende piiskopi tagasi anda, et Walent wiimaks Athanasiule luba andis oma piiskopi ameti peale tulla. Oma wiimsed elu aastad elas püha Athanasius paigal Aleksandrias, aga pidi ühte puhku waleõpetuse wastu wõitlema ning Koguduse rahu ja ühtmeelt kinnitama.

Püha Athanasius suri 373. aastal, ligi 80 aastat wana ära.

Meie waga isa Makarius Egiptuse maalt.

19. Januaril.

Waga Makarius sündis Egiptuse maal 300-del aastal. Tema wanemad oliwad liht talupojad, ning jumalakartlikud inimesed, kes teda ristiusu seaduses üleskaswatasiwad. Noores põlwes hoidis Makarius oma isa karja. Tema elu lugudest ei ole näha, kus koolis ta oli õppinud, aga tema kirjadest, mis meie ajani on alles jäenud ning Kreeka keeles kirjutud, näeme meie, et ta üks koolitud mees oli.

Noorest põlwest ihaldas Makarius maailma kärast ärapõgeneda ning üksikuis paikades paastmises ning palwes Jumalat teenida; aga wanemad tahtsiwad, et ta abielusse heidaks, ning tema tegi nende tahtmise järele. Mõne pääwa pärast suri naene ära; warsi lahkusiwad ka wanemad siit elust. Seepärast läks Makarius ühe waga wanamehe ligidale kõrbe elama, et temalt munga eluwiisisid õppida. Tema tegi pääwad otsa palwet, paastus kangeste ning õppis püha Kirja tundma. Peatoidust muretses ta omale korwide tegemisega.

Nõnda läks mitu aastat mööda. See kellia, kus waga Makarius elas, oli ühe küla ligidal. Siin läkitas Jumal temale ühe raske kiusatuse: küla rahwas tõstsiwad tema peale ühe wale jutu, — ajasiwad ühe suure kurja teu tema süüks. Makarius kannatas ilma nurisemata sõimamise, laimamise ja

ja põlgtuse ära, mis ta mitte ei olnud teeninud. Mõne aja pärast tuli awalikuks, et ta ilma süüta oli; külarahwas palusiwad teda neile nende kergemeelse teu andeks anda, ning Makäriuse tasandust nähes, hakkasiwad igal wiisil oma auustamist tema wastu ülesnäitma. Inimeste kiitust kartes, põgenes waga Makarius kõrbesse. Esiotsa elas ta Niitri kõrbis ning käis sealt waga Antoniust waatamas, kes teda lahkeste wastu wõttis ning temale kasulikku õpetust andis. Ligi kolmkümmend aastat wana olles, läks waga Makarius kaugemale kõrbesse, mis Skiti kõrbeks hüüti. See oli üks tühi ja liiwane kõrbe, kus mingisuguſid elutarwituse asju leida ei olnud, ning mis inimeste elamise kohtadest kaugel oli. Aga kole ning tühi kõrbe ei kohutanud Makariust, kes kõik maapealsed asjad püüdis äraunustada, et hõlpsamine omas waimus Jumala poole ülestõttada.

Aga see kõrbe sai warsi rahwast täis. Kõne Makariuse pühast elust läks laiale, ning tema juure tuli palju jumalakartlikkuid inimesi, tema käest õpetust otsima. Kui juba hea hulk kõrbeelanikkusid senna elama oli asunud, pühitses selle maakoha piiskop Makariuse preestriks, et ta teistele oleks wõinud Jumala teenistust pidada. Sest ajast saadik sai ta kõrbeelanikkudele alatiliseks juhatajaks. Tema õpetused oliwad kõigile arusaadawad ja tarkusega täidetud. ükskord küsiti temalt: „kuidas meie peame Jumalat paluma?“ Makarius kostis: „ütelge: Issand, nõnda kui Sina tahad ja tead, halasta minu peale! ning Issand, Kes teab, mis teile tarwis on, saab teid aitama.“ üks teine kord tegi üks Makariuse jünger sandi sõnadega ühe pagana preestri

meele nõnda pahaseks, et see teda äratappa tahtis. Päraſt seda ſai Makarius selle pagana preestriga kokku ning hakkas teda tasanduse ja armastusega maenitsema. Wäerjumalate teener langes tema jalge ette maha ning hüüdis: „mina näen, et sa Jumala mees oled; ma palun sind, tee ka mind ristiinimeseks.“ Seſt asjaſt räekides, ütles waga Makarius: „sant sõna teeb ka head inimesed kurjaks, aga hea sõna teeb ka kurjad — heaks.“

Üks lugu waga Makariuse elust, on meile kõigile iseäranis tähelepanemise wäert. Ükskord awaldas Issand selle püha mehele, et linnas, mis tema ligidal oli, kaks naesterahwast elawad, kes temast oma wagadusega üle käiwad. Makarius läks senna linna nende naeste käest õpetust otsima. Tema otsis nad ülesse ning küsis nende elust järele, mõteldes, et nemad mõned iseäralikud head teud on teinud; aga nende jutustamine oli koguni liht. Wiisteistkümmend aastat oliwad nemad kahel wennal mehel olnud, ning kõige selle aja on nemad armastuses ja kokkuleppimises elanud, ialgi ei ole nemad tülitsenud ega riidlenud ning on hoolega oma kohusid täitnud. Nemad on tahtnud kloostri minna, aga nende mehed ei ole neid lasknud ning nemad on ilma wastutõrkumata nende sõna kuulnud. Maailmas elades, püidnud nad Kristuse käsud sõna sõnalt täita ja iseeneste tegusid tähelepanna ning nende suust ei ole ialgi ühte tühja ning santi sõna wälja tulnud. Niisuguse waga eluga on nad Issanda meele päraſt püidnud olla, kes tahab, et meie alanduses ja lihtmeeles, oma seisuse järele, oma kohusid täidaksime. Igas seisuses ning ametis wõime meie ühte wiisi Jumala

tahtmist täita, kui meie südames on armastus ja usk, kui meie ennast Jumala tahtmise alla anname ja hoolega Teda teenida igatseme. Kui Makarius nende kahe naese elust teada sai, palus ta Jumalat, et Ta teda kõlblikuks teeks nõnda sama sugust waga elu kõrbes elada, kui nemad maailmas elasiwad.

Keisri Walenti walitsuse ajal, kes Ariuse wale õpetuse poole hoidis, sai waga Makarius ühe mere saare peale, Egiptuse ligidale, wangi põlwe saadetud; aga lühikese aja pärast läks ta jälle oma kõrbe tagasi. Tema elust kõrbes, ei ole meil mitte palju teada; peab arwama, et ta seal alatilises palwes ja puudust kannatamises elas, nende munga wendade eest hoolt kandes, kes ennast tema juhatuse alla oliwad annud. Aga selle eest on meile temast wiiskümmend õpetlikku kõnet alles jäenud, kust meie tema seestpidise eluga wõime tutwaks saada.

Nende kõnede pea sisu on õpetus Jumala armust. Ilma selle kõigewägewama abita, mis meile Jumalast saab antud, ei wõi meie õnsaks saada ning häis tegudes edeneda; aga kui meie kõigest südamest seda Jumalalt palume ning heategudega Jumala meelepärast olla püiame, siis tahab Jumal meie peale halastada ja meile oma kõigewägewat abi läkitada.

Waga Makarius kirjutab: „Issand teab sinu meelemõistuse, sinu mõtlemised ja mõtete liikumised; paneb tähele, kuidas sa Teda otsid, kas kõigest südamest, ehk laiskuses ja hooletumal wiisil, ning kui Ta sinu püidmist Tema otsimises näeb, siis ilmutab ja awaldab Ta Ennast sulle ja annab sulle oma abi."

Waga Makarius õpetab meid, et ühenduses Ju-

malaga on hinge igawene elu; et Jumala arm, see on Jumala wägi ning abi, on meie hingele nõndasama tarwiline, kui toidus ihule. Ilma temata hing ei ela. Tema kirjutab:

„Häda hingele siis, kui ta ise oma käe peale tahab jäeda, üksnes oma tegude peale loodab ning Jumala Waimuga ühenduses ei ole. Tema sureb ära ning ei saa igawese ning jumaliku elu osaliseks. Otse kui maa, kui ta ise enese hooleks on jäetud, kui põllumees tema kallal waewa ei näe, kui ta wihma läbi niisutud ning päikesest soendub ei saa, jääb tühjaks ning wiljakandmataks, nõndasama on ka inimese loomus: tema ei wõi ka iseenesest täieste heategude wilja kanda, waid peab sest waimulikust Majapidajast, Kristuse Waimust, haritud saama."

Waga Makarius tuletab meile meelde, et meie peame kindla lootusega Kristuselt abi paluma. See, kes meie lunastamise pärast on oma elu äraannud, saab wistist nägema, et meie Teda otsime, ning tahab meile oma abi läkitada. Tema ütleb:

„Wäeti laps ei wõi küll midagi teha, ei wõi „ema juure minna, aga tema ometi ligutab ennast, „nutab ja otsib emat taga. Emal on hale meel „tema pärast, ta tunneb rõõmu sest, et laps teda „nutuga taga otsib; armastusest aetud, läheb ta ise „lapse juure, wõtab teda oma sülle, muljub teda oma „wastu rindu ning imetab teda emaliku armastusega. „Nõnda teeb ka inimese armastaja Jumal nendega, „kes kõigest hingest Tema juure kipuwad ning Teda „otsiwad."

Jumalat kõigest hingest otsida tähendab mitte ükspäinis Teda alati paluda, waid ka hea tegudega

püida Tema meelepärast olla. Kui meie kõige hoolega Jumala käsud täita püiame ning Tema sõna tähele paneme, siis näitame meie seega, et meie Teda armastame.

Peale wiekümne kõne, on meile pühast Makariusest weel mõned pühad palwed alles jäenud, ning teiste seas ka see palwe Kaitsja Inglile: „O h p'üha Jngel, mo wiletsa hinge ja mo p'atuse elu karjane."

Waga Makarius suri, 90 aastat wana, kõrbes ära. Temale oli Jumalast ka meele antud imetegusid teha.

Meie waga isa Makarius Aleksandriast.

19. Januaril.

Kellia kõrbes, selle kõrbe ligidal, kus waga Makarius Egiptuse maalt elamas oli, elas sellsamal ajal üks teine waga kõrbeelanik, Makarius Aleksandriast. Nende mõlemate mälestust peetakse ühel pääwal (19. Januaril).

Waga Makarius sündis Aleksandria linnas ning noores põlwes kauples aea wiljadega. Ligi nelikümmend aastat wana olles, laskis ta ennast ristida ning läks kõrbe elama. Sell ajal läks palju ristiinimesi linnadest, kus pagana usk walitses ehk waleõpetajad segaduisi tõstsiwad, kõrbe elama. Waga Makarius läks Kellia kõrbe, Niitri mäe ligidale,

kus püha Ammon, waga Antoniuse nõu järele hilja aja eest kloostri oli asutanud. Warsi sai waga Makarius selle kloostri ülemaks walitsetud, ning tema juhatas kõrbeelanikkusid targas meeles ja tasanduses. Munga wendi oli seal kõrbes 600 hinge; igaüks neist elas oma iseäralises kellias, tööd tehes ning Jumalat paludes; ükspäinis laupäiwil ja pühapäiwil käisiwad nemad kõik kous Jumalateenistust kuulmas. Kui kedagi munkade seast kiriikus näha ei olnud, siis tähendas see, et see munk on kas haige, ehk ärasurnud. Warsi läksiwad siis teised mungad tema kelliasse, et teda aidata ehk mahamatta. Peale niisuguste juhtumiste, ei käinud nemad mitte kous, ning hoidsiwad ennast ka üksteisega räckimast. Kui suur nende kasinus toidu pruukimises oli, näitab järgmine jutustamine. Ükskord saatnud üks inimene Makariusele ühe wärske wiina puu oksa, mis kobaraid täis oli. Makarius saatnud selle oksa ühe haige mungale, see saatnud teise haigele, ning nõnda on tema kõige munga wendade käes käinud ja wiimaks terwelt jälle Makariuse kätte tagasi tulnud.

Waga Makarius mõistis, et kui meie siin elus küll kasinad oleme ning liha himude eest ennast hoiame, et ka siis wõib meie hingele kardetawaid asju ette tulla: meie wõime oma tegude ning kasinuse pärast surustellema hakata. Seepärast maenitseb ta oma jutlustes tihti wendi alandlikud olla, seletab, et sõnakuulmine on parem, kui suured teud, ning õpetab neid kõrkuse mõtteid palwe ja waewanägemise läbi ärawõitma. Ka temale enesele tuli ükskord kõrkuse mõte Rooma linna minna, et seal oma õpetuse ning imetegude läbi kuulsaks saada. Tema ajas

seda mõtet, kui ühte saadana kiusatust eneseſt ära, aga see mõte ei tahtnud teda siiski rahule jätta. Siis wõttis ta ühe suure korwi, pani teda liiwa täis ning hakkas teda kõrbet mööda kandma. üks tema jünger tuli tema wastu, ning, kui teda nägi wäsinud olewat, tahtis teda aidata, aga tema ei lasknud mitte, waid üksnes kostis: „mina waewan oma waewajat," ning wiimaks, kui kangeste ära-wäsinud oli, läks oma kelliasse tagasi, aga wõitis kõrkuse mõtte ära.

See püha kõrbeelanik oli waga Egiptuse Makariusega suures sõbrusses ning kannatas ühes temaga Ariuse seltsi tagakiusamiseſt palju häda. Tema tegi palju imeteguſid ning suri wäga wana ea sees 395. aastal, ära.

Meie waga ja Jumalaſt walgustud isa Ehwimius, see Suur.

20. Januaril.

Meie waga isa Ehwimius sündis wiendama aasta-saja poolel, Melitina linnas. Tema wanemad, kes kaua aega lasteta oliwad, tootasiwad poja juba tema sündimise juures Jumalale pühitseda, ning seepärast andsiwad nad tema kaswatamise ühe kirikuteenri hooleks. Pärast muretses Melitina piiskop tema ha-riduse eest, ning wiimaks, kui ta koolitud sai, pü-

hitses teda preestriks ja andis linna kloostrid tema walitsuse alla. Munga elu oli Ehwimiuse meele päraſt; 29 aastat wana olles, läks ta ühte üksikusse kelliasse, mis Warrani kloostri*) päralt oli. See koht oli Jerusalemma ligidal. Seal sai Ehwimius ühe mungaga, kelle nimi Weoktist oli, wäga sõbraks. Nemad püidsiwad kahekeste alatilises palwes waewanägemises ning paastmises Jumalat teenida, kahekeste käisiwad ka suure paastu ajal kõrbes.**)

Ükskord kui Ehwimius ning Weoktist kõrbes reisisiwad, leidsiwad nemad ühe kõrge kalju seest, kelle all jõgi jooksis, ühe koopa, kus metsa loomad warjul käisiwad. Nemad tahtsiwad juba ammu üksikut elu kõrbes elama hakata, seepäraſt wõtsiwad nad selle koopa omale elu paigaks.

Mõne aja elasiwad nad seal koguni üksi; aga päraſt leiti nende elamise koht ülesse, ning Warrani kloostri mungad ja ka teised wagad inimesed hakkasiwad nende juures käima, et neilt õpetust saada, sest nemad mõlemad, aga iseäranis Ehwimius, oliwad juba kloostris oma tarkuse ning waga elu poolest kuulsaks saanud. Palju oli neid, kes nende juure elama jäiwad; koopasse sai kirik asutud ning Ehwimius walitseti kloostri ülemaks. Munga wennad tunnistasiwad tema ees oma südame salajad asjad ülesse, ning tema kinnitas neid uskus ning juhatas lunastuse tee peale. Sagedaste ütles ta nende wastu:

---

*) Warrani kloostri asutas püha Hariton senna koopasse, kus ta mõrsukate käest imelikul wiisil ärapeasis. (Waata September).

**) Mõned kõrbeelanikud läksiwad Issanda Jeesuse Kristuse mälestuseks, Kes 40 pääwa kõrbes paastus, 14. Januari kuu pääwast oma kloostrist ära kõrbe, ning elasiwad seal senni kui Palmipuude pühani.

„Wennad, pidage need Onnistegia sõnad meeles: walwage ja paluge, et teie kiusatuse sisse ei saa. See inimene, kes maailma on mahajätnud, peab ka oma eneſe tahtmiſe mahajätma ning sõnakuulmiſes ja alanduſes elama; peab alati surma tundi ning wiimaſt kohtu pääwa meeles pidama. Aga hinge eeſt hoolt kandes, ei pea ta mitte ka ihulikku waewa nägemaſt maha jätma, waid ennaſt laiskuſe ja hooletuſe eeſt hoidma, ja mitte teiste töö-waewaſt elada püidma.

Kõne Ehwimiuſe tarkuſeſt ning pühaſt eluſt läks warſi laiale, ning inimeſed hakkaſiwad sagedaste tema juures käima; mõned nendeſt jäiwad senna elama ning klooster sai ikka natukeſe haawal suuremaks. Järgmine juhtumine tegi teda iseäranis kuulsaks.

Ühe Perſia maa suure isanda, Aspewet, poeg jäi raskeste haigeks. Esiotsa oli Aspewet sõaülemaks. Ristirahwa tagakiusamiſe ajal sai ta, nagu teiſedki ülemad, käsu ristirahwaſt armutumal wiisil waewada ning tappa. Aga Aspewet oli üks hea ja armuheitlik inimene, halastas waeste ristiinimeste peale ning aitas mõnda nende seaſt tagakiusamiste eeſt warjule minna. Selleſt langes ta kuninga wiha alla ning pidi Perſia maalt ärapõgenema. Kreeka keiſer wõttis teda oma teenistuſesse ning pani Saratſini rahwa ülewalitſejaks, kes sell ajal Kreeka keisri all oliwad. Selle heateu eeſt, mis Aspewet ristirahwale oli teinud, näitas Jumal temale oma armu ning juhatas teda lunastuſe tee peale. Meie ütleſime, et tema poeg raskeste haigeks jäi: tema teine pool ihu kuiwas ära. Tema iſa kutſus kõige kuulſamad arstid poega tohterdama, aga nemad ei wõinud mi-

dagi aidata; tema käis ka Persia tarkade ja nõidade käest abi otsimas, palus ka oma pagana jumalatelt abi. Aga kõik oli ilma asjata: nooremehe waewning walu ei wähenenud.

Ükskord, kui see noormees (kelle nimi oli Terewon) kange walu sees oli, mõtles ta iseeneses: „Minu waewal ei saa wist otsa olema! Ilma asjata on Kreeka ning Persia arstid mind tohterdamas käinud! Tühi on tarkade tarkus ja nõidade kunst! Ei ole ka meie jumalatel mingisugust wäge. Kõik on paljas wale ning pettus, ei wõi mind keegi terweks teha, kui see õige Jumal mulle oma abi ei läkita!" Päraft seda ohkas ta kõigest südamest ning hüüdis: „Oh suur ja kartuse wäert Jumal, Kes Sa taewa ja maa oled loonud! halasta mo hinge peale ja peasta mind sest raskest haigusest!" Päraft seda palwet uinus Terewon magama ning nägi unes, et tema juure tuli üks inimene munga riides, pitka halli habemega, ning küsis temalt tema haigusest järele. Terewon jutustas temale omast tõbest.

— Kas sa tahad Jumala poole pöörda, kui Tema sind terweks teeb? küsis munk.

— Jah, mina tahan seda teha, kostis noormees.

— Mina olen Ehwimius, ütles munk, ning elan Palestina kõrbes, Jerusalemma ning Jeriko wahel; tule senna minu juure, Jumal tahab sind minu läbi terweks teha.

Kui Terewon unest ülesärkas, jutustas ta oma unenägu isale. Aspewet läks warsi kõige oma perega, hulga teenrite saatmisel, kes sõariistadega oliwad ehitud, Palestina maale. Seal leidis ta kergeste waga Ehwimiuse kloostri ülesse, sest Ehwimiuse nimi

oli kuulus üle kõige Palestina maa. Kui mungad Saratsini mehi nägiwad oma kloostri poole tulewad, kohkusiwad nad esiotsa ära, aga kui nad teada saiwad, mis asja pärast need oliwad senna tulnud, siis kutsusiwad nad kloostri ülema wälja. Kui Ehwimius Aspeweti jutustamise poja haigusest sai läbi kuulnud, siis läks ta haige juure, palus tema pärast Jumalat ja tähendas ristitähte tema peale, ning haige sai korraga terweks ja hakkas Jumalat kiitma. Kõik ehmatasiwad ära. Wäerjumalate teenrid langesiwad waga Ehwimiuse jalgade ette maha, hakkasiwad ristirahwa Jumalat tunnistama ning ristmist paluma. Ehwimius õpetas neile Kristuse seadust, ning nähes, et nad puhtast südamest Jumala sisse uskusiwad, ristis neid see Isa ja Poja ning püha Waimu nimel. Pärast jättis ta neid weel neljakskümneks pääwaks oma juure, et neid uskus kinnitada. Aspewet, kes ristmisest Peetruseks nimetud sai, pööris palju Saratsini rahwast õige Jumala poole ning sai wiimaks ise ühe kloostri ülemaks. Tema wend heitis kohe munga põlwe ning kinkis kõik oma waranduse kloostrile, mis waga Ehwimius waeste kasuks ning kloostri majade ehitamiseks pruukis.

Terewoni imeliku terweks saamise pärast sai Ehwimiuse nimi weel kuulsamaks. Aga kuulus nimi oli selle alandlikule Jumala sulasele koormaks, seepärast jättis ta oma kloostri maha ning läks ükſikut elupaika otsima. Sihwi kõrbes jäi ta ühte koopa, kus wana jutu järele, Tawet Sauli eest oli warjul olnud, ning käis sealt mõni kord oma kloostrit waatamas, kelle ülemaks ta Weoktisti oli pannud. Ükſikut ja waikist elu armastades, ei tahtnud ta esiotsa

'nimesi eneſe juure lasta, aga Jssand awaldas temale nägemiſe läbi, et ta mitte ei keelaks inimesi, kes oma hinge peasta tahtwad, eneſe juure elama tulla. Nönda sai uus klooster asutud.

Waga Ehwimiuſe lawra (klooster) oli kõigile alati lahti: tema tegi seal oma palwe läbi haiged terweks, wõttis waesid wastu ning muretses neile toiduſt; ei lükkanud kedagi ära, kes temalt tuliwad nõuu otsima ehk õpetuſt ja juhatuſt paluma. Tema teadis ka inimeste salajad mõtted ära, seepäraſt oliwad tema õpetuſed kõigile wäga tulusad.

Oma maenitsuste läbi pöörис waga Ehwimius palju inimesi waleõpetuſe poolt õige usu poole. Kuningana Ewdokia, keisri Weodoſiuſe noorema abikaas, laskis ennaſt Ewtihiuſe waleõpetuſe sisse wõrgutada; aga tema otsis kõigeſt südameſt õiguſt ja läks püha Simeoni Sambniku juure õpetuſt ja juhatuſt paluma. Püha Simeon kostis temale: „Mull on wäga ime „näha, et sinu juures on hallikas, aga sina tuled „minu käeſt wet paluma, — sinu ligidal elab püha „Ehwimius, wõtta tema õpetuſt kuulda, siis pead sa „õnsaks saama.“ Kuningana wõttis waga Simeoni nõuu kuulda, ning läks Jeruſalemmaſt, kus ta elas, kõrbe. Waga Ehwimius õpetas seal teda ning pöörис wale uſuſt õige usku tagaſi.

Waga Ehwimius elas wäga wanaks ning teadis mitu pääwa oma ſurma tunni ette ära. Munga wennad tuliwad, nagu ikka, enne ſuurt paastu tema juure kokku teda kõrbe saatma, seſt nad mõtleſiwad, et ta oma wiiſi järele, ſuure paastu ajaks tahab kõrbe äraminna, aga tema ütles nende wastu: „Mina tahan eſimeſe ſuure paastu nädala teiega

olla, aga laupääwa keskööſel lähen teie juureſt ära.' Enne ſurma kutſus ta kõik munga wennad eneſt juure, käskis neid klooſtri ülema eneſele walitſeda ning tegi neile wiimſed maenitſuſed. Tema ütles nende wastu:

„Mo iſad, wennad ja lapſed Iſſanda ſees! kõige „eſite peate teie üks teiſt armastama, ſeſt armastus „on nõndaſama tarwiline heategude juures, kui ſool „toidu juures; heategu tuntakſe armastuſeſt ning „alanduſeſt. Walwage eneste üle, hoidke omad ihud „ja hinged puhtuſes; täitke Ristikoguduſe ſeaduſed, „aitke neid, kes häda kannatawad. Kui keegi wen„dade ſeaſt kiuſatuſe ſisſe langeb, ſiis peate teie teda „õpetama ning kinnitama. Klooſtri wärawad peawad „alati waestele ning teekäijatele lahti olema; kõigeſt, „mis teil on, jagage ka neile, kellel puudus on, ſiis „ei ſaa Iſſand oma armu teilt mitte ärawõtma."

Kui waga Ehwimius mitu pääwa ſai palwet teinud, ſiis andis ta wiimaks oma puhta hinge 457. aastal, 97 aastat wana, rahulikult Jumalale. Sõnum tema ſurmaſt täitis kõik Paleſtina maa kurbduſega; kõigiſt klooſtriteſt ja linnadeſt tuliwad inimeſed tema matusſele, ning tema haua peal ſündiſiwad mitmed imelikud juhtumiſed.

Waga Maksim,
Usutunnistaja ning kannataja.

21. Januaril.

Juba Ristikoguduse algusest saadik, hakkasiwad temas mitmesugused waleõpetused tõusma, mis Koguduse rahu rikkusiwad, tüli ja riidu, wihkamist ja kangeid tagakiusamisi sünnitasiwad. Seitsmendamal aastasajal tõusis Monowelitide waleõpetus. Monowelitid õpetasiwad, et Jeesuse Kristuse sees küll kaks loomust, aga üks ainus tahtmine on. Aga see wiimne ei ole mitte tõsi: Kristuse sees on ka kaks tahtmist. Selle waleõpetuse wastu seisiwad kangeste Rooma paawst ning Jerusalemma patriarh Sohwronius; aga Kreeka keiser Heraklius wõttis teda oma kaitsmise alla. Tema laskis usuõpetuse waleõpetajate mõtete järele kirja panna ning saatis igale poole rahwa kätte. Sell wiisil sai waleõpetus jõudsaste laiale lautud. — Aga õige usu õpetus leidis enesele kindla tue ühes kuulsas mehes, nimega Maksimis, kes üks wäga tark ja jumalakartlik inimene oli ning wiimaks kindla õige usu tunnistamise eest oma elu äraandis.

Waga Maksim sündis Konstantinopolis suurt sugu ja rikkaist wanemaist, kes temale kauni haridduse andsiwad. Pärast kooli lõpetust heitis ta keisri teenistusesse ning sai suureks ülemaks pandud. Aga kui ta nägi, et wale usk ennast Konstantinopolis laiale lautama hakkas, siis läi ta ennast kuninga

teenistuſeſt lahti, läks kloostri ning ſai ſeal warſi igumeniks (kloostri ülemaks) pandud.

Et wale õpetus ikka rohkem ja rohkem wõimuſt wõttis, ſeepäraſt arwas waga Makſim tarwis olewat kõigeſt wäeſt tema wastu ſeista. Tema läks Ahwrika maale ning palus ſealſid piiskoppiſid kindlaste õige uſu eeſt wõidelda. Kartago linnas tuli temale ſuur waidlemine Konſtantinopoli patriarhi Pirruſega ette, kes ka Ahwrika linnaſid mööda ümber reiſis, et ſeal waleõpetuſt kinnitada. Makſim jõudis oma mõnuſate ſeletustega Pirruſe waleõpetuſe poolt ärapöörda nõnda, et ta ennaſt õige uſu koguduſe külge andis; aga mõne aja päraſt taganes ta, tagakiuſamiſt kartes, jälle õigeſt uſuſt ära. Päraſt ſeda läks waga Makſim Rooma, kus paawſt kindlaste õige uſu eeſt ſeiſis.

Selle aja ſees ſuri keiſer Heraklius ära, aga tema järeltuliad olíwad ka waleuſu poolt. Tema poja poeg Konſta, häwitas Herakliuſe uſuõpetuſe punktid ära, andis oma uſu eenkirja (tipos'i) wälja ning ſaatis kõige koguduste kätte. Tema ſaatis ſelle tipos'i ka Rooma, aga paawſt Martin kostis, et tema ei taha mitte Ewangeliumi ning Apoſtlite õpetuſt maha jätta. Makſimi nõuu järele, kutſus ta Laterani linna ſinodi kokku ning andis uue uſuõpetuſe anatemale (äraneedmiſele). Kui keiſer ſeſt teada ſai, ſiis püidis ta mitmed wale jutud tema peale ülestõsta ning, ehk Martin küll täieste õigeks mõistetud ſai, ſellegipäraſt käskis ta teda ööſe kinni wõtta ning Konſtantinopooli tuua. Seal pidi ta mitmeſuguſed hädad ja teutuſed ärakannatama. Päraſt ſai ta Herſoni

linna saadetud, kus ta, kui wahwa usutunnistaja, oma elu äraandis.*)

Seesama lugu tuli ka Maksimi kätte. Tema sai oma kahe jüngriga kinniwõetud ning Konstantinopooli toodud. Nemad saiwad teine teisest iseäranis wangi hoonesse pandud, kus nad palju häda ja teutust pidiwad kannatama. Waga Maksim kannatas kõik nurisemata ja tasase meelega ära. Kui teda kohtu ette toodi ning temale kuulutati, et ta keisri ning riigi waenlane on, et ta mõned Kreeka linnad Saratsini rahwa kätte on anda tahtnud, siis kostis ta ilma paha meeleta: „Ma tänan oma Jumalat selle eest, et mind nende kurja tegude pärast waewatakse, mis ma mitte ei ole teinud; saagu mo meelega tehtud patud see läbi puhtaks pestud." Maksim mõistis wäga heaste, et kõik tema süi oli see, et ta oma nime selle usu eenkirja alla ei kirjutanud, mis keiser oli wäljaannud; aga mingisuguséd maenitsusséd ning ähwardamisséd ei wõinud teda õigest usust ärapöörda. Pärast suurt waidlemist ja arupidamist, sai ta oma jüngritega Wrakia maale, kaugele Kreeka riigi rajade peale, saadetud.

Keiser tahtis kangeste, et waga Maksim oma nime tema usu eenkirja alla kirjutaks, sest lootis see läbi palju rahwast waleõpetuse poole pöörda. Seepärast saatis ta piiskopi Weodosiuse ja mõned suured ülemad Wrakia maale Maksimi peale käima. Aga Maksim seisis õige usu eest nõnda wägewaste, et ta ka keisri saadikud õige usu poole pöörda jõudis.

*) Püha Martini mälestus on 14. Aprilli kuu pääwal.

Nemad andsiwad seal ristile ning Ewangeliumile suud selle näituseks, et nad kõik õige usu dogmatid wastu wõtwad, mis Kõigemaapealne Kogudus wanast ajast oli pidanud. Nemad tootasiwad ka kõik nõuud ärapruukida, et ka keisri wale poolt ärapöörda. Aga, kui nad Konstantinopooli tagasi tuliwad, heitsiwad nad jälle waleõpetajate seltsi; ning kui Maksim warsi pärast seda Konstantinopooli sai kutsutud, siis ei häbenud nemad ka temale nõuu anda nende seltsi heita. Keiser käskis neid kõik nõuud ärapruukida, et Maksimi õigest usust ärapöörda. Nemad katsusiwad kõige esite kawalate sõnadega teda wale poole wedada, temale kõiksugu maailma head anda tootades, nemad ütlesiwad:

„Meie soowime et Issand sinu südame meie poole pööraks; meie tahame sind armastusega wastu wõtta, auuga kiriku wiia, esimese koha peale panna ja sinuga seltsis Jumala armu lauale minna. Siis saab suur rõõm olema mitte ükspäinis Konstantinopolis, waid ka kõiges maailmas, sest siis saawad kõik meie poole pöörma. Aga nüid ei taha meie õpetuse wastased kuski, ei Hommiku ega Õhtu maal, sinu pärast, meie seltsi heita ning seepärast on tüli ja riid igal pool."

— Meid kõiki ootab Jumala kohus, kostis waga Maksim; — mina ei wõi mitte seda teha, mis teie tahate: mina ei wõi pühat õiget usku ärasalata.

Nemad palusiwad teda ometi wait olla ning mitte oma õpetust igal pool kuulutada.

— Kui mina õigust ei kuuluta, siis olen mina tema salgaja, kostis waga Maksim.

Sina wõid omas südames nõnda uskuda, kuidas sa tahad, meie ei keela sind, kostsiwad nemad.

Maksim kostis: Issand käsib meid mitte ükspäinis südamega, waid ka suuga Teda tunnistada, sest Tema tahab taewa Isa ees seda ärasalata, kes Teda inimeste ees ärasalgawad. Ka püha Apostel Paulus ütleb: südamega ustakse õiguseks, ja suugatunnistakse ülesõnnistuseks" (Rom. 10, 10).

Päraft hakkasiwad nad teda ähwardamistega hirmutama; aga kui nägiwad, et ka see midagi ei aitanud, siis kargasiwad nad tema kallale, hakkasiwad teda peksma ning teutuma. Aga waga Maksim jäi ikka kindlaks omas usus. Keiser saatis teda wiimaks Selimbria maale wangi põlwe. Aga waga Maksim ei jätnud ka seal maha oma õpetusega õiget usku kinnitamast. Rahwas ning kiriku teenrid tuliwad hulga kaupa tema juure tema õpetust kuulma, mis tarkusega täidetud ning palawa usuga soendud oli. Kui keiser sest teada sai, saatis ta teda Perwera maale. Seal sai ta wangi torni heidetud ning mõne aja päraft jälle Konstantinopooli toodud.

Siin sai Maksim jälle kohtu ette toodud, kus ta walekaebduste, sõimamise ja laimamise peale tasase meelega ja rahulikult, aga kõikumata kindlusega enese eest kostis. Tema ütles oma ülekohtuste kohtumõistjatele: „Tuletage meele, mis Issand ütleb: mis kohtuga teie kohut mõistate, seega peab teie peale kohut mõistetama, ja mis mõeduga teie mõedate, seega peab teile jälle mõetetama" (Mat. 7, 2).

Mitu pääwa tuuris tema asja järele pärimine. Mõni kord pandi waga Maksimile küsimised usuõpetusest ette, mõni kord kuulutati, et ta riigi seaduste

ning keisri wastane on. Kutsuti ka tema jüngrid ette ning sunniti neid walekaebdusе tema peale tõeks tunnistama; aga nemad jäiwad truiks oma õpetajale. Wiimaks leiti, et Maksim nuhtlusе wäert on, ning kohtumõistjad andsiwad teda maawalitseja (eparhi) kätte.

Maawalitseja ei hoolinud Maksimi wanadusest ning laskis teda rihmadega peksta, nõnda et maa tema ümber werd täis oli. Teisel pääwal lõigati tema keel ning parem käsi ära, et ta sõna ega sulega ei oleks wõinud tõt kuulutada. Üks tema jüngritest sai ka nõndasama piinatud. Pärast weeti neid uulitsaid mööda, näidati nende keeli ning käsa ning teutati neid häbematal kombel. Wiimaks saiwad nad mõlemad Skihwide (Skitide) maale, nüidse wenemaale, wangi põlwe saadetud. Waga Maksim jäi haawadest ja werekautamisest nõnda nõdraks, et saatjad teda raamide peal pidiwad kandma. Tema jünger, püha Anastasius, suri tee peal ära. Waga Maksim elas kolm aastat üsna üksi harimata ja tühja maa sees, kus ka kõige tarwilikumaid elu ülespidamise asju saada ei olnud, ning suri wäga elatand, 662. aastal, ära.

Ülekohtused tagakiusamised ning rasked meele haigused ei wõinud waga Maksimi südamest palawat armastust ligemiste wastu ärakustutada. Seda wõime meie tema kaunist raamatust näha, kus tema armastusest räegib. Wõtame näituseks mõned kohad sest tulusast raamatust:

„Kes omas südames ka wihkamise jälje ühegi inimese wastu leiab, selle sees ei ole mitte armastust Jumala wastu, sest Jumala armastamine ei salli

meie sees wihkamist inimeste wastu. Issand ütleb: kui keegi mind armastab, küll see peab minu käsusõnad. Aga see on minu käsusõna, et teie üksteist peate armastama (Joan. 14, 23, 15, 10). Nõnda on siis, et kes ligemist ei armasta, see ei pea Issanda käsusõna; aga kes käsusõna ei pea, see ei wõi ka Issandat armastada."

„Nõnda kui tule peale mõtlemine ei wõi mitte meie ihu soendada, nõndasama ka ei wõi usk ilma armastuseta tõe tundmise walgust sünnitada."

„Nõnda kui terwed silmad päikese walgust armastawad, nõnda armastab ka puhas meel Jumala tundmist."

„Puhas meel ning mõistus on see, mis himude orjusest waba on ning alati jumalikust armastusest rõõmu tunneb.

„Inimeste tegude seas on palju neid, mis oma loomuse poolest head on, aga põhjuse poolest mitte head ei ole. Näituseks: paast ning walwamine, palwe ning salmide laulmine, armuandide jägamine ning wõeraste wastuwõtmine on küll oma loomuse poolest head teud, aga kui neid auuahnuse pärast tehakse, siis ei ole nemad enam head." Seepärast ütleb waga Maksim:

„Kõigis meie tegudes waatab Jumal selle peale missuguse mõttega meie neid teeme, kas Tema auuks, ehk mõne muu asja pärast."

„Kui sa kellegi peale wihane oled, siis palu tema eest Jumalat, ning kui sa palwega seda wiha püiad enesest äraajada, mis sull ligemese wastu tema paha teu eest on, siis jõuad sa wiha omas südames

wähendada. Aga kui ſa tema ſõbraks ning armaſtajaks jõuad ſaada, ſiis oled ſa wiha omaſt ſüdameſt tema wastu koguni wäljaajanud. Aga kui teine inimene ſinu peale pahane on, ſiis püia lahke, alandlik ja auupaklik tema wastu olla, ſiis peastad ſa teda wihawaenu kõidikuteſt lahti."

„Inimene, kes teiſe wastu omas ſüdames wiha kannab, ei wõi mitte Jumalaga rahu ſees olla, ſeſt Tema ütleb: kui teie inimestele nende ekſituſi andeks ei anna, ſiis ei anna ka teie taewane Iſa teile teie ekſituſi mitte andeks. Kui ſinu wend ſinuga äraleppida ei taha, ſiis hoia ſina iſe ometi ennaſt wiha eeſt, palu tema eeſt kõigeſt ſüdameſt Jumalat ning ära laida teda kellegi ees."

„Kui ſina jumalikuſt armaſtuſeſt ei taha ilma jäeda, ſiis ära laſe oma wenda wiha ſees ſinu wastu magama minna, ning ka ſina iſe ära mine wiha ſees tema wastu oma une woodiſſe; waid mine ja lepi wennaga ära ning ſiis tule ja too Kriſtuſele puhtaſt ſüdameſt oma armaſtuſe pant alandlikus palwes."

Püha apostli Timoteuse mälestus.

22. Januaril.

Ükskord, kui püha Apostel Paulus Lüstras armuõpetust kuulutas ja seal ühe jalust wigase inimese terweks tegi, siis uskusiwad palju selle linna rahwast ja nende seas ka üks Hebrea naene Issanda sisse. See naene wõttis Apostli oma majasse wastu ning palus teda oma poja eneselle jüngriks wõtta. Selle noore mehe nimi oli Timoteus. Apostel Paulus andis warsi temale mõned maenitsused. Lüstrast äraminnes, andis ta teda teiste ristiinimeste hooleks; aga pärast, kui ta nägi, et nooremehe sees elaw usk Jumala sisse oli, wõttis teda enesega.

Sest ajast saadik sai Timoteus püha Apostli Pauluse truuks teereisides seltsimeheks ja tema armsaks jüngriks. Tema nägi selle Apostliga ühes waewa uing kannatas tagakiusamisi; oli temaga Ewessuses, Korintuses, käis temaga mitmed linnad ja maakohad Kreeka ja Weike Aasia maal läbi ning püüdis hoolega Paulusele Jumala sõna kuulutamises abiks olla. Oma armsa jüngri truudust täieste uskudes, saatis Paulus mõnikord teda neid ristiinimesi usus kinnitama, kes hilja aegu oliwad usklikuks saanud. Selle asja pärast sai ta Tessalonika ja Korintuse linna saadetud. Timoteusele eneselle kirjutas püha Apostel Paulus kaks kirja ehk raamatut, mis armastust ja tarku õpetusi täis on. „Sina, Jumala inimene", kirjutab Paulus ühes kohas, „põgene raha ahnuse eest, ja nõua taga õigust, jumalakartust, usku,

armastust, kannatust, tasandust; võitle head usu võitlemist, hakka igaveset elust kinni, seks oled sina ka kutsutud ja oled ülestunnistanud head tunnistust mitme tunnistaja ees." (Tim. 6, 11. 12).

Püha Timoteuse hooleks sai Ewessuse kogudus antud. Paulus kirjutab temale: „Ärgu põlgagu ükski sinu noorust, waid ole usklikkudele märgiks sõnas, elamises, armastuses, waimus, uskus, puhtuses. Ole usin lugema, maenitsema, õpetama, kunni ma tulen. Ära ole hooletu armu anni pärast, mis sulle on antud". (1. Tim. 4, 12—14). Nõua taga õigust, usku, armastust, rahu nendega, kes Issandat puhtast südamest appi hüidwad. Aga põlga ära jõledad küsimised, ja mis ei sünni õpetuseks; sest sa tead, et need saatwad riidlemisi. Aga Issanda sulane ei pea mitte riidlema, waid lahke olema kõikide wastu; kes kõlbab õpetama, kes kurja wõib kannatada, kes tasase meelega juhatab neid, kes wastupanewad" (2. Tim. 2, 22—25). „Kuuluta sõna, kinnita seda ühte puhku, olgu õigel ajal, ehk olemata, noomi, sõitle, maenitse kõige pitka meelega ja õpetamisega. Ole walwas kõiges, kannata kurja, tee armuõpetuse kuulutaja tööd; pea oma ametit õiete üles" (4. peatük).

Timoteus täitis oma püha õpetaja käsku. Tema oli kõige esimene Ewessuse linna piiskop ning püüdis kõige hoolega seal ristiusku kinnitada. Tema sai ka püha Apostli Joannese käest mitmed juhatused, kes, Patmosi saarest tagasi tulles, Weike Aasiamaal armuõpetust kuulutas ja pärast Ewessuse linnas piiskopi ameti oma kätte wõttis. Oma elu otsani oli püha Timoteus, kui üks hea Kristuse sõamees,

ja suri 91-sel aastal pärast Kristuse sündimist, martri surma.

Ükskord oli Ewessuse linnas suur paganate püha, ning rahwas kandis suu hõiskamisega ja lauluga wäerjumalaid ümber linna. Apostel Timoteus läks paganate rongi wastu ning hakkas õiget Jumalat kuulutama. Wihastanud paganad kargasiwad tema peale, hakkasiwad teda kiwidega wiskama ja keppidega peksma ning piinasiwad teda nii kaua, kui ta nende kätte ärasuri. Ristirahwas matsiwad teda linna ligidale maha.

Hulga aja pärast (keisri Konstantsiuse käsu järele, kes üks neist Konstantini see Suure poegadest oli) sai tema mädanemata ihu Konstantinopoli linna wiidud ja püha Apostlite kirikusse pandud, kus ka püha Luka ja Andrease mädanemata ihud magawad.

Meie püha isa Gregorius Teologus.

22. Januaril.

Jutustamises Wasiliuse see Suure elust tuli meile tihti tema sõbra, püha Gregoriuse nimi wastu. Nemad õppisiwad ühes koolis ning töttasiwad ühe eesmärgi poole: püidsiwad risti usu õpetuse enestele äraseletada, Õnnistegia Kristuse jumalikud käsud täita. Ristikogudus nimetas Gregoriust Teologuseks (Jumala sõna õpetajaks), seepärast et ta usu õpetuse kõnes puhta usu õpetuse pühast Kolmainust Juma-

laſt, Jumala Poja üheſt olemiſeſt Iſa ja püha Waimuga ning püha Waimu Iſaſt wälja minemiſeſt ülespani.

Püha Gregorius ſündis 328 aasta ümber, piſikeſes linnas Arianſis, Naſiani linna ligidal, Kapadokia maal. Tema iſa oli eſite pagana usku, aga päraſt ſai ta oma waga abikaaſi Nonna läbi ristiusku pöördud ning wiimaks Naſiani piiskopiks pandud. Püha Gregoriuſe wanemad olid rikkad inimeſed. Ühes omas raamatus räegib Gregorius nende wagaſt eluſt ſuure kiituſega.

Tema kirjutab: „Minu ema päris oma wanematelt püha uſu ning pani ſelle kuld keti ka oma laste kaela. Naeste rahwa näul elades, kandis ta eneſe ſees meeste rahwa ſüdant ning puutus üksnes ſee tarwis ſelle maailma asjadeſſe ning kandis ajaliku eeſt hoolt, et ennaſt taewa elu wastu walmistada. . . . Minu iſa teenis enne wäerjumalaid, oli üks meis wiigi puu, aga päraſt ſai ta hea õlipuu kannu külge poogitud; tema pea on hall, tema mõistus on elu tarkuſt täis, tema on lahke ja maguſa kõnega inimene. Tema on kui uus Aaron ehk Mooſes, wahemees inimeſte ja Jumala wahel. Niiſugusteſt wanemateſt olen mina ſündinud."

Ühes teiſes kohas räegib püha Gregorius ſeſt, kuidas püha Nonna, kes juba enne poja ſündimiſt teda Jumalale pühitſes, tema mõtted jumaliku asja poole pöörda püüdis. Nii pea kui Gregorius lugemiſe ſelgeks ſai, kinkis ta temale Piibli raamatu, kus juures ta tema ümber kaela hakkas ning temale ütles:

„Nõnda kui Abraam ükskord oma kalli poja

Isaki ohwriks tõi, nõndasama ka mina, oma tootust täites, annan sind Jumala teenistusele. Ära jäta siis oma ema igatsemist mitte täitmata. Pea meeles, et ma sind palwe läbi olen Issandalt saanud, aga nüid palun ma üksnes seda, et täieste wagaks saaksid." — „Mina püidsin ema tahtmist täita," kirjutab püha Gregorius edasi, püidsin maast madalast waga ja jumalakartlik olla.

Nõnda saiwad juba lapse põlwest püha Gregoriuse mõted jumaliku asjade ning Kristuse käskude täitmise poole pöördud. Ka uneski nägi tema püha ning jumalikuid asju. Tema ise jutustab üheşt oma lapse põlwe unenäust, mis iialgi tema meelest ära ei läinud ning mis tema mõistust jumalaliku asja poole juhatas.

Ükskord magamise ajal nägin ma ühte imekspanemise wäert nägemist: ma nägin, et minu juures seisawad kaks neitsit walges riides; mõlemad oliwad wäga ilusa näuga ning, pealt näha, ühe wanused. Neid nähes, sain ma wäga röömsaks, sest mõistsin, et need mitte liht surelikud inimesed ei ole. Ning nemad näitsiwad mind armastawad see eest, et ma hea meelega nende peale waatsin; nemad andsiwad mulle, kui armsa pojale, suud ning kui mina neilt küsisin, kes nad on, siis koştsiwad nemad: „üks meist on puhtus, aga teine rikmata neitsi põli. Meie seisame Kuninga Kristuse ees. Aga ka sina, poeg, ühenda oma meel meie südametega, oma lamp meie lampidega, et meie sind wõiksime puhtaks ja hiilgawaks teha, taewa wija ja Kolmainu Jumala taewaliku walguse ette panna. Päraşt neid sõnu

lendasiwad nemad ära, ning mina waatasin kaua aega nende järel."

Ühes Gregoriusega saiwad ka tema wend Kesarius ja õde Gorgonia üleskaswatud. Kõik kolmekeste õppisiwad suure hoolega hea wanemate juhatuse all. Keik pere elas ühte rahulikku ja õnnelikku elu. Aga Gregoriuse wanemad nägiwad, et see haridus, mis nemad ise pojale anda wõisiwad, wäga puuduline tema targa mõistuse kohta oli, seepärast wõtsiwad nad nõuks teda kooli saata.

Kui Gregorius Kesaria linna kooli läks, oli ta kümne aastane; seal sai ta esimest korda püha Wasiliusega kokku. Pärast läks ta wennaga Aleksandria linna ning käis seal mõne aja temaga seltsis koolis. Aga Gregorius kippus kangeste Atena linna, kus sell ajal kuulsad kooliõpetajad oliwad ning mida ülecüldse pagana tarkuse pesaks arwati. Gregorius läks senna, aga wenna jättis Aleksandria linna.

Kui ta laewaga Atena poole läks, tõisis hirmus torm, nõnda et kardeti laewa hukka minewat. Üks Gregoriuse teereisi seltsimees nägi unes et püha Nonna laewa hukkaminemisest peastis; ka Gregorius isegi arwas, et ta ema palwete pärast mere hädast peasis.

Atena linnas sai Gregorius jälle püha Wasiliusega kokku, ning seal algas nende kindel sõbrus. „Meie otsime teine teisele kõik," kirjutab püha Gregorius: — „meie elasime ühes kambris; meil oliwad ühesugused mõtted, ühed lootused; meie südamelik sõbrus läks pääw päämalt ikka soemaks ja kõwemaks; meie töttasime mõlemad ühe eesmärgi poole: püid-

sime waga elu elada ja oma meelemõistuse risti usu tundmisele walmistada. Meie ei tunnud kadedust teine teise wasta, waid püidsime ennemine üks teist ülemaks ja paremaks pidada, kui ise ennast; meie kihutasime teine teist hea tegudele ning püidsime omad mõtted teise, tulewa elu poole pöörda. Meie tegime sõbrust ka teiste koolipoistega, aga ükspäinis niisugustega, kellega ümberkäimine meile kahjuks ei tulnud."

Päraft, kui Gregorius juba piiskopi ametis oli, seletas ta seda, mis teda maaft madalaft mitmesugusid asju õppima sundis; tema ütles: Mina püidsin pagana wilosohwide tarkuse läbi uurida selle tarwis, et tema abiga ristiusu õpetust äraseletada, et need, kes könekunstis osawad oliwad ning üksnes ilusaid sõnu suust wälja ajasiwad, mitte minu ees surustelleda ei wõiks ning mind oma kawala sõnadega eksitada ei saaks."

„Kõik oma teadmised, ütleb tema weel, — olen ma Kristuse jalgade ette pannud, et neid suure Jumala sõna ees alandada, mille ees ühegi inimese könekunst ja tarkus midagi ei maksa."

Päraft kuue aastaft Atenas olemist, wõtsiwad sõbrad nõuks sealt äraminna. Kooli sõbrade palumise järele jäi Gregorius weel mõneks ajaks senna; temale pakuti seal wilosohwia (maailma tarkuse) koolmeistri ametit. Aga, et ta päraft Wasiliuse äraminemist kanget tuska ning igawust tundis, seepäraft läks ta ka warsi Atenaft ära. Konstantinopolis sai ta oma wenna Kesariusega kokku ning läks temaga seltsis koju tagasi. Nõnda läks püha Nonna palwe täide, kes, poegi koduft äraſaates, nende wastu ütles:

„Andku Jumal, et teie seltsis koju tagasi tulekšite, nõnda kui mina teid nüüd seltsis äraſaadan.“

Kui Gregorius wanemate juure tagasi tuli, siis laskis ta ennast ristida. Mõte, et ta ennast ristiinimeseks ei wõi nimetada, ei annud temale juba Atenas rahu. Sest maawärisemisest räekides, mis tema ajal Atenas oli, ütleb tema: „Kõik Kreekamaa kõikus, ning ka mina wärisesin oma hinge pärast, sest tema ei olnud weel ristmise pesemises puhtaks pestud.“

Tuli aeg kätte, mill püha Gregorius pidi omale elu järje walitsema. Püha Wasilius kutsus teda kõrbe elama. Senna igatses ta isegi. Palwes ning waewanägemises elamine oli tema meelepärast. Aga temal oli kahju wanemaid maha jätta, kõige rohkem weel seepärast, et wend Kesarius oli kuninga teenistuses, aga õde Gorgonia mehel, ning temal üksi oli wõimalik koju jäeda. Tema kirjutab sest asjast nõnda: „Wanemate eest muretsedes, mõtlesin ma, oh mo Kuningas Kristus, Sinu meele pärast teha; sest Sina annad surelikkudele lapsi see tarwis, et nad nendest abi näeksiwad ning nende peale, kui kepi peale oma wärisewaid liikmid tuetaksiwad. Nende eest hoolt kandes ning nende waewa kergitades, mõtlesin mina, et ma kõige kasulikumat asja toimetan ning seda täidan, mis loomus ise meile ette näitab.“

Ükspäinis üürikeseks ajaks käis ta kõrbes Wasiliust waatamas. Seal sai ta oma kodusest waewast natukene hingada. Püha Gregoriuse kirjadest on näha, et tal kahju oli sõbrast lahkuda ja waikse kõrbe elu maha jätta. Tema kirjutab Wasiliusele: „Kes annab mulle tagasi meie palwed ning walwa-

miſed? Kes annab mulle tagaſi meie rahu ning wennaliku kokku leppimiſe, püha kirja õppimiſe ning ſelle walguſe, mis meie temaſt, püha Waimu juhatamiſe läbi, ſaime. Kes annab mulle tagaſi meie igapääwaſed tööd — kiwide murdmiſe, puude istutamiſe ning kaſtmiſe? Ole waimus minuga ning aita mind wagas elus edaſi jõuda. Kinnita mind oma palwete läbi häis püidmistes, mis meid ſiis waimustaſiwad, kui meie ſeltſis elaſime."

Kui püha Gregorius preeſtriks pühitſetud ſai, ſiis tuli temale palju waewa ja muret juure. Kaua aega tõrkus ta wastu, ſeepäraſt et ennaſt kõlwatuks arwas ſeda kõrget ametit pidada, ja weel ſell raskel ajal, mill keiſer Julian, ſee ristirahwa waenlane, Kreeka maal walitſes. Tema käis Gregoriuſega ſeltſis Atenas koolis. Püha Gregorius kirjutas mitu noomimiſe kõne ſelle keiſri paha tegudeſt ning ſeiſis, kui tõſine Koguduſe iſa, ristirahwa õiguste eeſt. Ühes omas kõnes mõistab ta keiſrile ſüü ſee eeſt, et ta ristirahwale luba ei annud Kreeklaste kõnekunſti õppida; teiſe kõne lõpetuſes ütleb tema: „minu ſõna ſaab tulewa põlwe rahwale otſe kui üks mälestuſe ſammas olema, kus peal Juliani hukkamõiſtmine üles kirjutud on."

Kõige raskemad olid Gregoriuſele tema koduſed talituſed. Tema iſe kirjutab kui raske oli temal orjade järele waadata ning iſa mõiſa üle walitſeda, makſuſid maksta, ülekohtuste kohtumõiſtjatega waidleda, kes ſeaduſt wõeriti ſeletaſiwad. Kaua aega lootis ta ükskord ka wennaſt abi näha, aga Keſarius ſuri häkitſelt ära ning ſaatis kõik perekonna ſuure kurbduſe ſiſſe. Oma matuſſe jutluſſes räägib Gre-

gorius wanemate kurbdusest ning hingama läinud wenna seestpidistest omadustest, tema üleb: „Kesarius ei suurustellenud ei oma tarkuse ei ka selle au üle, mis temal keisri palees oli, waid arwas kõige ülemaks seda, et ristiinimene olla ning ristiinimese nime kanda."

Warsi pärast seda suri ka tema õde Gorgonia ära. Püha Gregorius pani tema elulugud kirja, kust meie näeme, et Gorgonia üks waga ja jumalakartlik inimene oli, kelle elust iga risti usu naene wõib õpetust wõtta. Gregorius ütleb temast: „Tema elas neitsiliku puhtuses ning alanduses. Aga kõige rohkem kiidu wäert on see, et ta oma mehe risti usku pööris ning temas mitte wali isandat, waid truud kaasteenrit leidis; ka omad lapsed ning laste lapsed on ta puhtuses hoidnud ning Jumalale pärandusels toonud. Oma elu ajal oli ta lastele kõigis häis asjus eenkujuks, aga pärast tema surma jäi tema mälestus waikseks juhatajaks kõige pere rahwale. Ükski naesterahwas ei mõistnud teiste inimestega ümberkäimises nõnda omal ajal ning parajaste tõsine, wali ning lõbus olla, kui tema.

„Tema ümberkäimisest teiste inimestega oli ükspäinis tema mõistlik meel ning tasandus näha. Tema walidus ei olnud mitte tigedus ning tema lahke meel mitte halpus. Gorgonia ei ehitanud ennast mitte kullaga, uhke rietega, ega kalli kiwidega; tema pale teadis ükspäinis häbi punetust (ei saanud wärwiga punaseks tehtud). Ei olnud keegi nii helde waeste wastu, kui tema. Tema oli waeste lastele emaks; tema maja — waeste sugulaste warju paigaks, tema wara — kehwade ülespidamiseks."

Selle aja ümber sai püha Wasilius Kesaria piiskopiks pandud. Tema walitsuse jauskonnas oli ka see linn (Nasian), kus Gregorius preestriks oli, ning Gregorius püüdis kõige hoolega oma sõbrale Koguduse asjade toimetamises abiks olla. Püha Wasilius, oma waimuliku karja eest muretsedes, seadis Gregoriuse, enne kui tema tahtmisest teadust oli saanud, Sasima linna piiskopiks. See tegi Gregoriuse meele kurwaks, sest Sasimas oli wäga waewaline elada, iseäranis seepärast, et seal palju Ariuse usu seltsi rahwast oli, kes senna oma seltsist piiskopi tahtsiwad panna. Natukese aega elas Gregorius, püha Wasiliuse soowimise järele, Sasimas, aga pärast, kui nägi, et waleõpetajad tüli tõstma hakkasiwad, põgenes sealt ära. Isa palumise pärast (kes Nasiani linnas piiskopiks oli) pidi püha Gregorius warsi Nasiani linna tagasi minema, et seal isale koguduse walitsemises abiks olla, milles Ariuse seltsilised sell ajal palju segadusi tõstsiwad.

374-mal aastal suri püha Gregoriuse isa ära, ning warsi pärast seda läks ka püha Nonna hingama. Pärast isa surma wõttis püha Gregorius Nasiani koguduse walitsuse oma kätte ning palus warsi senna uue piiskopi panna. Aga kui ta nägi et hulk aega mööda läks ning uut piiskoppi senna ei tulnud, siis läks ta sealt Selewkia maale. Seal, püha Wekla kloostris, mõtles ta oma wiimsed aastad elada; aga õige usulised kutsusiwad teda Konstantinopoli, kus neid Ariuse seltsist ning teistest waleõpetajatest tagakiusati. Sell ajal sai Gregorius püha Wasiliuse surmast teada.

Kui püha Gregorius Konstantinopoli linna tuli,

siis pidi ta suure südame waluga nägema, kui kangeste waleõpetus ses linnas juurdunud oli. Kõik kirikud oliwad Ariuse seltsi käes. Püha Gregorius jäi ühe oma sugulase majasse elama, ning tema juures hakkasiwad õige usulised kous käima. See maja sai kirikuks seatud ning püha Gregorius nimetas teda Anastasiaks, mis meie keeli tähendab: ülestõusmine. Püha Gregorius lootis, et seal õige usk jälle ülestõusma saab.

Ses kirikus tegi Gregorius uskjatega palwet ning õpetas neid. Tema püüdis neid waidlemisest ja jägelemisest usu asjades eemal hoida; seletas, et ristiusu tarkuse sisu ei ole mitte mõistmises usu asjade päraft waidleda ja ilusasti räekida, waid armastuses, alanduses ja iseenese läbikatsumises. Püha Gregorius ütles Konstantinopolis palju tähtsaid jutlusi, mis ka meie ajani on alles jäenud. Pealinnas elades, ei jätnud ta endisi liht elu wiisisi maha: ei käinud suurtes rahwa kogudes, ei otsinud suurtsugu inimeste sõbrust, kandis waesid riided, elas waewanägemises ja priitahtlikus waesuses. Preestrid, kes tema wastu waenu pidasiwad, naersiwad tema liht eluwiisi üle, waleõpetajad wihkasiwad teda seepäraft, et ta rahwast enese poole pööris, ning mitu korda tahtsiwad teda ka äratappa. Nad wiskasiwad tema peale kiwa, kihutasiwad rahwast tema wastu, tungisiwad mõnikord keppidega tema pisikesse kirikusse ning püüdsiwad ähwardamistega tema kuuljad laiale pillata. Püha Gregorius kannatas kõik wahwuse ja kindlusega ära. Terwise parandamise päraft pidi ta mõneks ajaks Konstantinopolist äraminema.

360-mal aastal tuli keiser Weodosius, see Suur,

Konstantinopoli, andis kõik kirikud, mis Ariuse usu seltsi rahwas oliwad omale wõtnud, õige usuliste kätte tagasi, näitis ka suurt lugupidamist ja usaldust Gregoriuse wastu ning tahtis teda Konstantinopoli ülemaks piiskopiks panna. Siis saiwad Ariuse seltsilised nõnda kanget wiha täis, et jälle Gregoriust äratappa tahtsiwad. Sell ajal oli püha Gregorius haige. Tutwad ning tundmata inimesed, tema surma kartes, käisiwad teda waatamas. Teiste seas tuli ka üks noormees sisse, keda Ariuse seltsilised oliwad Gregoriust äratapma saatnud. Aga häkitselt langes ta põlwili maha, hakkas nutma ning Gregoriust paluma, et ta tale tema patu andeks annaks. Rahwas tuli tema ümber; Gregoriuse sõbrad wiisiwad teda kõrwale ning saiwad wiimaks teada, missuguse mõttega ta senna oli tulnud.

— See noormees tahtis sind äratappa, ütlesiwad sõbrad Gregoriusele; — aga nüid nutab tema ning kahetseb oma pattu.

Püha Gregorius kutsus teda enese juure ning ütles temale: „Issand heitku armu sinu peale ning andku sulle so patud andeks; pööra aga kõigest südamest Tema poole ning teeni Teda truiste."

381. aastal sai teine kõigemaapealne sinod Konstantinopolis kokku kutsutud, kus Gregorius esimeheks oli. Tema sai, päraft ülemapiiskopi Meletiuse surma, keisri ning rahwa tahtmise järele, Konstantinopoli ülemaks piiskopiks walitsetud. Aga mõned piiskopid oliwad selle walitsemise wastu. Ka püha Gregorius ise ei tahtnud ülema piiskopi ametit oma kätte wõtta. Tema terwis oli waene ning tema juba ammu ihaldas rahulist ja üksikut elu elada. Kui ta tüli ning waid-

temist nägi, siis ütles ta piiskoppide wasta: „Kristuse koguduse karjatsed! häbi on teil, wennad, isekeskis tülitseda ning waidleda, kes teisi inimesi peate armastuses ning rahu sees elama õpetama. Ma palun teid kõigepühama ning üksolewa Kolmainu Jumala nimel, toimetage Koguduse asjad rahu sees ära. Kui teie minu päraft tülitsete, siis teadke, et mina mitte parem ei ole, kui prohwet Jonas: heitke mind meresse, et waenu torm waigistud saaks. Wõtke minu käest piiskopi aujärg ära, ajage mind linnast wälja; mina tahan kõik nurisemata ärakannatada, et aga rahu ning kokkuleppimine teie sekka tuleks."

Kõik koosolejad saiwad Gregoriuse sõnadest nõnda liigutud, et silma weega tema kõnet kuulsiwad ning üksi ei julgenud tema wastu sõna lausuda. Aga päraft sinodi lõpetust palus püha Gregorius Weodosiuse käest luba äraminna. Konstantinopolist läks püha Gregorius Nasiani linna ning seadis seal koguduse asjad korra peale; aga sealt läks ta wiimaks oma sündimise paika, Arianzi linna.

Wiimaks tuli see aeg, mill püha Gregorius omast töö waewast hingada sai, tema wõis nüid üksikut elu elada, mis ta ammu oli igatsenud. Kõigest wanemate waraft jättis ta omale üksnes paksu puu wilja aea, kus üks puhta wee hallikas oli. Seal käis ta sagedaste palwet tegemas, seal kirjutas ta ka mitmed waimulikud raamatud ning teiste seas ka need werssid, kus ta laialt oma elu lugudest jutustab. Kõigist tema kirjadest paistab tema armastus Jumala ning ligemese wastu ning ka üks sügaw loodusе kauniduse ja ilu tundmine. Sealt leiame meie arutamisi ning seletusi Jumala eesmurest, sellest,

mis tarwis inimene on loodud, loomuse alguseſt ning ka nähtawaſt maailmaſt. Palju tema kirju on püha kirja ſeletuſeks ning uurimiſeks kirjutud; nõnda kui: eſimeſe inimeſe paradiſiſt wälja ajamiſeſt, tema patu ſisſe langemiſeſt ning n. ed. Püha Gregorius pidas õpetuſeſt ning iſeäranis kõnekunſtiſt ſuurt lugu. Ehk ta küll kange pagana rahwa uſu wastane oli, ſiiski ei põlganud ta pagana rahwa kooliſi, kus mitmed kaſulikud õpetuſed õpetud ſaiwad, waid ſeletas, et kooli õpetus ja tarkus on risti uſu kaitsjale ning teenrile iſeäranis tarwiliſed.

Ükſikut elu elades, ei jätnud püha Gregorius ka koguduſe asjade toimetamiſt maha, waid oma kirjade läbi juhatas oma ſõbru ning oli alati walmis kõigile tröösti ning nõuu andma. Nõnda elas ta omad wiimſed elu aastad; tõbed ning wanadus ei keelnud teda kõige kaſinamat elu elamaſt. Tema, kes kaua aega oli rasket waewa näinud ning armſa ſõbrade ja ſugulaste ſurma päraſt kurbduſt kannatanud, ootas nüüd kannatlikult ning rahulikult ſurma, ennaſt Jumalaga ühendada ihaldades, Keda ta üle kõige asjade armastas. Sell ajal kirjutas tema:

„Oh armuline Jumal! hoia mo wanaduſt, mo halli pead ning läkita mulle üks laitmata elu ots. Wii mind oma kuningriigi waikſe ſadamaſſe. Saada mulle, kes maailmale juba ärafurnud olen, elu ots; anna hingamiſt So wäſinud ſulaſele; tee mind ſelle lahke ja rõõmſa elu oſaliſeks, kelle päraſt ma niipalju olen häda ja waewa kannatanud. Ühenda mind inglite kooridega; wii mind, waeſt teekäijat oma taewa rõõmu kotta, kus ſelle ſuure Jumala auu paistab, Kes kolmes walguſes hiilgab!“

Püha Gregorius läks 390-mal aastal hingama. Pääw enne oma surma, andis ta oma järele jäenud waranduse oma ustawa diakoni kätte ning käskis seda Nasiani koguduse waestele ärajägada. 950-mal aastal saiwad tema luudkondid Konstantinopooli wiidud ning püha Apostlite kiriku pandud.

Xenophont

Waga Ksenowonti,

tema abikaasa Maria ja nende poegade Joannese ning Arkadiuse mälestus.

26. Januaril.

Konstantinopolis elas ükskord üks wäga kuulus ja rikas riigi ametnik, nimega Ksenowont. Raske oli paremat ning wagamat inimest leida, kui tema; tema ei suurustellenud oma suure au pärast, waid oli tasane ja südamest alandlik; püüdis waesid aidata ning kõik Issanda käsud hoolega täita. Tema abikaas, Maria, oli nõnda sama, kui temagi, hea ning armuline waeste wastu. Jumal andis neile kaks poega, Joannese ning Arkadiuse, kelle kaswatamise eest nad suurt hoolt kandsiwad ning neid Issandat ning Tema seadust armastama õpetasiwad. Kui Joannes ja Arkadius kooli ealisteks saiwad, siis saatsiwad wanemad neid Wiriti linna, Wõinikia maale, kus sell ajal üks kuulus kool oli, õppima.

Et nad õpetuse kasu tundsiwad, seepärast ei olnud neil mingisugusteſt kuludeſt nende hariduse peale kahju pruukida.

Pärast poegade äraminemist jäi Ksenowont häkitselt raskeste haigeks. Naene andis warsi seſt Joanneſe ning Arkadiuſele teada ning nemad tuliwad ruttu koju tagasi. Nende isa oli nõnda raskeste haige, et ei lootnud enam terweks saada; seepärast kutsus ta warsi pojad eneſe juure, et neid õnnistada ning wiimſed õpetuſed neile anda. Tema ütles nende wastu: „Armſad lapſed, minu surma tund on ligi tulnud; kui teie mind armastate, siis püidke kõik seda teha, mis ma teile ütlen. Kõige esite armastage Jumalat ning püidke oma elu Tema käskude järele seada ja kõiges Tema meelepärast olla: andke waestele armuandeid, seiske leskede naeste ja waeste laste eest, käige haigid ning wangisi wangi tornis waatamas, püidke neid nuhtluſest peasta, kes ilma süita on, pidage rahu kõikidega, jäege truiks oma sõbradele, tehke head waenlastele, ärge tasuge kurja kurjaga, waid olge tasased ja alandlikud ja hoidke ennast pordu elu eest; andke andeid Jumala kirikutele, austage preestrid ja munkasi, ärge unustage neid ära, kes armastuſe pärast Jumala wastu, puuduſt kannatawad; jagage rohkeste andeid nendele, kellel puudus on, ning ärge kartke, et armu andede jagamist teie wara wähemaks jäeb; paluge sagedaste Jumalat ning kuulge pühameeste õpetust. Austage oma ema ning täitke alati tema tahtmist; olge head ning lahked oma teenrite wastu; muretsege nende eest ning armastage neid, kui oma lapsi. Pidage, lapſed, meeles, et maapealne elu üürikene on,

et tema au midagi ei maksa; pidage Issanda seadused, ning see rahu Jumal olgu teiega."

Silma weega kuulsiwad Joannes ning Arkadius isa sõnu ning ütlesiwad tema wastu: „ära jäta meid, isa, maha, waid palu Jumalat, et Ta sulle elu päiwi jätkaks; meie oleme noored ning meil on juhataja ning hoolekandja tarwis."

Issand halastas selle kurwa perekonna peale ning andis Ksenowontile tema terwise jälle tagasi. Kui ta koguni terweks sai, siis saatis ta pojad jälle Wiriti linna õppima.

Noored mehed istusiwad laewa peale ning hakkasiwad Wõinikia maale minema. Esimesed pääwad oli tuul tagast ning nemad sõitsiwad ruttu ja õnnelikult edasi. Aga häkitselt tõusis hirmus torm; laened käisiwad üle laewa; tüürimees ei saanud enam laewa juhtida. Kõik ootasiwad suures hirmus, et laew, kas wee aluste kaljude wastu ennast puruks lööb, ehk äraupub. Suures ahastuses ning hirmus hakkasiwad kõik Jumalalt abi paluma. Joannes ning Arkadius palusiwad ka silma weega Jumalat, et Ta nende peale halastaks ning neid, nende waga wanemate heategude pärast, mere hädast peastaks. Selle aja sees laewa mehed, nähes, et torm waiksemaks ei jäe, istusiwad ühe paadi sisse, sõitsiwad ära ning jätsiwad Joannese ja Arkadiuse nende teenritega üksi laewa peale. Kõik lootus peasemise peale oli otsas. Wesi hakkas laewa jooksma, mis teda mere põhja kiskus. Surm oli silma ees. Õnnetumad noored mehed hüidsiwad: „Jäege Jumalaga, armsad wanemad! meie ei saa teid enam siin ilmas näha, ega teiega ühes elada. Kus on nüid teie palwed, teie

head teud? Kas nemad siis mitte pole Jumala ette läinud? ehk on meie patud teie head teud ärawõitnud, ehk oleme meie nende pärast enne aegu surmale mõistetud? Hilja aegu kartsime meie isa haiguse pärast, aga nüid saab tema meie pärast tröösti mata nutma. Aga sina, armas ema! sina lootsid meid warsi näha saada, meile pulma koja walmistada, aga nüid ei saa sina ka meie haudagi näha!"

Selle aja sees jooksis ikka rohkem ja rohkem wet laewa sisse. Wennad wõtsiwad weel kord teine teise ümbert kinni ning jätsiwad teenrid Jumalaga; pärast tegiwad weel palwet, siis wõtsiwad iga üks ühest lauast kinni ning hakkasiwad laewa uppumist ootama. Laew wajus põhja ning laened wiisiwad neid laiale. Aga Jumala käsi oli nendega; ükski neist ei saanud hukka, waid kõik saiwad laenetest mitmesse kohta maale wiidud.

Joannes sai oma lauaga ühe maa juure aetud; aga maale saades, ei tunnud tema suurt rõõmu oma peasemise pärast, sest tema süda oli raske wenna pärast. Wõeras kohas ning üksi ei teadnud ta korraga, mis ta pidi tegema. Aga kindlaste Jumala armu ning abi peale lootes, ei annud ta enesele luba nuriseda, waid mõtles iseeneses: „Sündku kõige wägewama Jumala tahtmine. Tema teab paremine, kui meie, mis meile hea ning kasulik on. Wõib olla, et Ta umbes see tarwis laewa on lasknud hukka minna, et meid maapealse auukiusatusest peasta. Tema on armuline ja kõigeteadja, Tema tahtmine on see, et kõik õnsaks saaksiwad." Nõnda mõteldes, palus ta kõigest südamest Jumalat oma wenna ning kõikide eest, kes laewa peal oliwad, — et Issand

neid surmast peastaks ja lunastuse tee peale juhataks.

Pärast palwet läks ta enesele warjupaika otsima. Kui ta kaua aega oli reisinud, siis sai ta wiimaks ühe kloostri juure. Kloostri wärawa hoidja, tema õnnetusest kuuldes, wõttis teda wastu, muretses temale riided, toidusi ning jooma aega. Joannes ihaldas senna kloostri mungaks jäeda; kloostri ülem lubas teda wastu wõtta, ning mõne aja pärast, kui nägi, et ta ihaldamine puhtast südamest oli, pühitses teda mungaks. Joannes hakkas kloostris ühte waga elu elama, tegi hoolega tööd ning palus Jumalat.

Arkadius sai ka ühe tundmata maa äerde aetud, kus ta kõige esite wenna pärast Jumalat paluma hakkas. Tema sai wiimaks ühe küla juure, kus head inimesed tema wastu tuliwad, tema peale halastasiwad ning kõik elu tarwitused temale andsiwad. Seal läks ta kirikusse, palus silma weega wenna pärast Jumalat ning pärast uinus kiriku ukse juurde magama. Unes nägi ta wenda, kes tema wastu ütles: „ära kurwasta ennast, armas wend Arkadius, minu pärast, mina olen Jumala armu läbi elusse jäenud.“ See une nägu tegi Arkadiuse meele wäga rõõmsaks; aga wenna pärast rahule jäedes, ei wõinud ta kaua aega ühte kindlat nõuu ette wõtta, mis ta pidi tegema ning kuhu minema. Korra mõtles ta wanemate juurde tagasi minna, aga warsi jättis ta selle nõuu maha, sest kartis wanemid kurwastada sõnumega wenna pärast. Wiimaks tuli tale meelde, et tema isa sagedaste munga elu kiitis, seepärast wõttis ta nõuuks kloostri elama minna. Selle nõuuga läks ta Jerusalemma. Tee peal tuli üks auus munk tema

wastu. Arkadius kummardas teda ning ütles tema wastu: „püha isa, palu minu eest Jumalat, sest mina olen suure kurbduse sees!"

— Ära kurwasta ennast, ütles munk, — sinu wend ja kõik, kes laewa peal oliwad, on elus. So wend Joannes on kloostri elama läinud, ning sina saad pea teda näha.

Arkadius pani wäga imeks, et ta ühe tundmata inimese käest nõnda selget teadust omast wennast kuulis. See munk oli üks niisugune inimene, kellele Jumalast oli tundmine antud salajad asjad ärateada. Arkadiuse palumise pärele, wiis see munk teda püha Haritoni lawrasse (kloostrisse); seal elas ta temaga ühe aasta ning juhatas teda munga elu elama, päraft läks ta sealt kõrbe. Aga Arkadius jäi kloostri ning täitis hoolega munga kohusid, pääwad ja ööd Jumala auuks ning oma hinge kasuks waewa nähes.

Kaks aastat läks mööda. Ksenowont ning Maria paniwad imeks ning hakkasiwad rahutumaks minema selle üle, et poegade käest mingisugust teadust ei tulnud, ning wiimaks wõtsiwad nõuuks oma ustawa teenri saata nendest järele kuulma. Teener läks Wiriti linna, aga ei wõinud mingisugust teadust Joanneselt ning Arkadiuselt saada; ükski inimene ei olnud neid seal näinud päraft seda, kui nad Konstantinopoli sealt äraläksiwad. Teenril oli seda koguni ime kuulda; ta küsis nendest ka teistes linnades järele, aga ei saanud mingisugust teadust kusttki. Kui ta juba oma isandate juure tagasi tulemas oli, nägi ta ükskord ühes wõeraste majas ühte munka, kelle nägu näitas temale tuttaw olewat. Kui ta ligemalt teda läbi waatas, siis tundis ta teda ära:

see oli üks neist teenritest, kes Joannese ning Arkadiusega saiwad teele saadetud. Tema hakkas nendest järele küsima. Munk ohkas südamest ning räekis temale seda, mis mere peal oli sündinud. Tema ütles: Meie noored isandad uppusiwad ära; kõigist neist, kes meiega oliwad, olen mina wist üksi surmast peasenud. Mina läksin kloostri ning ei tahtnud enam isandate juure tagasi minna, sest kartsin neid raske sõnumega kurwastada."

Seda kuuldes, sai Ksenowonti teener koguni kurwaks; hulga aega kahtles ta selle üle, kas ta peab selle kurwa sõnumega koju tagasi minema, ehk mitte. Wiimaks wõttis ta nõuuks tagasi minna, aga seda asja isandate eest salaja pidada. Kui ta Konstantinopooli tagasi tuli ning Maria temalt poegade terwisest järele küsis, siis kostis ta: „nemad on küll elus ning terwed, aga minna kautasin selle kirja ära, mis nad teile saatsiwad." See kostus ei teinud Maria südant mitte kergemaks, tema nägi, et teener kurb oli, ning seepärast hakkas ta süda weel rohkem walutama. „Ütle mulle õigust," hüüdis ta waljuste teenri wastu. Teener ei wõinud enam tõt warjata, ning räekis silma weega kõik ülesse, mis ta kuulnud oli. Ei ole wõimalik selle õnnetu ema kurbdust ülesräekida, kes korraga kahest pojast, oma wana põlwe lootusest ning tuest ilma jäi. Aga kindel usk Jumala sisse ei lasknud teda meelt äraheita; tema alandas ennast Jumala tahtmise ees ning ütles: „Issanda nimi olgu kiidetud; Tema teeb, mis Tema meelepärast on. Issand on annud, Issand on wõtnud. Tema teab mis meile kasulik on." Tema hakkas nüid selle eest muretsema, et

see hoop mehele wäga raskeks ei läheks. See kord ei olnud meest kodu. Kui ta koju tuli, püüdis Maria selle kurwa sõnume mõne aja tema eest salaja hoida. Aga wiimaks ei jõudnud ta seda omas südames warjada, ning jutustas mehele laewa hukkaminemisest. Ksenowont wõttis selle hirmsa sõnume nõnda, kui temagi, alanduses Jumala tahtmise ees wastu ning tegi kõige selle öö palwet. Hommiku uinusiwad õnnetumad wanemad magama, ning armuline Jumal läkitas neile ühe trööstliku une näu. Nemad nägiwad oma poegi suure auu sees olewad ning Issanda Jeesuse Kristuse ees seiswad.

Aga Ksenowont weel ikka lootis, et pojad mere hädast peasenud on, ning wõttis nõuuks oma abikaasaga Jerusalemma minna, et seal Issanda haua juures nende pärast Jumalat paluda. Seepärast läksiwad need waga wanemad teele, aga maja ning waranduse jätsiwad oma ustawate teenrite hooleks. Tee peal jagasiwad nad rohkeste armuandeid waestele, ning nõnda saiwad nad wiimaks Palestina maale, kus nad waga meelega kloostrid ning need paigad läbi käisiwad, mis Issanda jälgedest pühitsetud on. Seal saiwad nemad ükskord ühe oma endise teenriga kokku, kes Joannese ning Arkadiusega oli teele saadetud; aga tema ei wõinud neile midagi ütelda, kui sedasama, mis neile enestele juba teada oli, seepärast, et ta pärast laewa hukkaminemist mingisugust teadust oma noorteşt isandadest ei olnud saanud. Aga üks teine kord saiwad nemad ühe teise inimesega kokku, kes neile paremat teadust poegadest tõi. See oli seesama salajate asjade teadja munk, kes Arkadiuse kloostri wiis. Tema nimetas neid

nime päraſt ning ütles neile: „Ärge kurwastage ennaſt, teie pojad on elus; Jumal on teile ſeda auu näitnud, mis neile on walmistud. Paluge aga ikka Jumalat, ning Jeruſalemmas ſaate teie oma poegi näha.“

Wagad wanemad ſaiwad neiſt ſõnadeſt kauniste trööſtitud ning hakkaſiwad weel ſuurema hoolega Jumalat paluma. Selle aja ſees tuli wana munk Jeruſalemma. Ükskord, kui ta Kolgata mäe ligidal, Ülestõusmiſe kiriku juures, maas istus ning jalgu puhkas, tuli tema juurde üks noor munk, kes auupaklikult teda teretas. See oli Joannes, kes kloſtriſi püha paikade juurde oli Jumalat paluma tulnud. Wanamees tundis, püha Waimu juhatamiſe järele teda ära, kes ta oli, ning ütles tema wastu: „kus ſa, Joannes, olid? Sinu iſa ning ema otſiwad ſind taga, aga ſina otſid jälle wenda.“ Joannes pani neid ſõnu wäga imeks, langes wana mehe jalgade ette maha ning hüüdis: „Ütle mulle, Jumala päraſt, kus mo wend on, ſeſt mina olen raskes kurbduſes tema päraſt.“ — „Iſtu minu juurde maha, kostis wanamees, — ning ſa ſaad teda warſi näha.“

Joannes istus wanamehe juurde maha. Warſi tuli nende juurde üks noor munk, kes wanameeſt nähes, wäga rõõmſaks ſai ning teda maani kumardas. See oli Arkadius. Aga wennad ei tunnud teine teiſt ära, ſeſt raske munga elu, paaſt ning walwamine oli nende näu teiſeks muutnud. Wanamees pani Arkadiuſe eneſe kõrwa istuma ning hiis hakkas Joanneſega juttu ajama, temalt tema ſugu wõſaſt ning ſündimeſe paigaſt järele küſima. Joan-

nes jutustas temale laialt omast elust: et ta Konstantinopolis suurtsugu ja rikkaist wanemaist on sündinud, et ta on oma wenna Arkadiusega laewaga Wiriti linna läinud, et laew on kangest tormist hukka läinud. Kui tema alles räekis, jooksis Arkadius tema juure, hakkas tema ümber kinni ning silma weega hüüdis: Mo armas wend Joannes!"

„Ma teadsin seda juba enne, et teie wennad olete, ütles wanamees, — aga ma ei lausunud sest teile sõnagi, sest tahtsin, et teie ise teine teist äratunnekste."

Wennad hakkasiwad teine teise ümber kaela, walasiwad rõõmu silma pisaraid ning tänasiwad Jumalat, kes neid oli surmast peastnud ning neid lunastuse teele juhatanud.

Kahe pääwa pärast tuliwad Ksenowont ja Maria Jerusalemma. Templis saiwad nemad nimetud wanamehega kokku, heitsiwad tema ette põlwile maha ja palusiwad neile nende poegi näidata. Kaks noort munga oliwad wanamehega. Noored mehed tundsiwad warsi omad wanemad ära, aga, wanamehe käsu järele, kumardasiwad nad omad pead maha nõnda, et wanemad nende nägu ei näinud. „Minge ja walmistage eneste juures lõuna söömaaeg; ma tulen nende oma kahe jüngriga teie juure lõunat sööma ning siis tahan ma teile ütelda, kus teie pojad on," ütles wanamees Ksenowonti ja Mariale.

Ütlemata rõõmu tundes, walmistasiwad nemad söömaaja, ning wanamees tuli kahe noore mehega senna.

— Püha isa, palusiwad wanemad, — ütle siis

nüid meile kus meie pojad on ning kuidas nende käsi käib.

— Teie pojad näewad waewa oma hinge õnsuse pärast, ütles tema.

— Andku Jumal, et nad truud töötegiad Jssanda põllul olekſiwad, seſt Jssand teeb kõik meie heaks, — ütleſiwad wagad wanemad.

Natukese aja pärast ütles Kſenowont wanamehe wastu: „Sull, auus isa, näikse ühed kaunid jüngrid olewad, seſt nii pea kui ma neid nägin, hakkasin ma kõigest südamest neid armastama. Oh, kui ka minu pojad niisuguſed olekſiwad!“

Süs pööris wanamees ennast Arkadiuse poole ning ütles temale: „jutusta, mo poeg, selleſt, kus sa sündinud ning üleskaswanud oled.“ Wäriſewa healega hakkas Arkadius jutustama. Tema ütles, et tal head wanemad on olnud, kes teda wennaga Wiriti linna on saatnud, ning räekis ka laewa hukkaminemiseſt. Kui ta alles räekis, hakkaſiwad Kſenowont ja Maria nutuga poegade ümbert kinni. Kõik walaſiwad rõõmu silma wet ning tänaſiwad Jumalat, kes neile suure kurbduse asemele niisugust rõõmu näha andis.

Kſenowont ja Maria wõtſiwad nõuuks ka kloostri minna. Nad müiſiwad kõik oma waranduse ära, mis neil Konstantinopolis oli, laſkſiwad horjad priiks ning elaſiwad oma järelejäenud elu aja Jerusalemmas, palwes, waewa nägemiſes ning rohkesie waestele armu andeid jägades. Jssand näitas neile oma armu, andis neile meele walla imeteguſid teha ning läkitas wiimaks neile ühe waikse ja rahuliku elu otsa. Joannes ja Arkadius elaſiwad ka ühte

kasinat ning waga elu, püidsiwad kõiges Jumala meelepärast olla ning lahkusiwad wana ea sees siit elust ära. Mõned arwawad, et Joannes, Kscnowonti ning Maria poeg, seesama Joannes oli, kes oma püha elu poolest kõrbes kuulsaks sai ning Joannese Redelniku nime all teada on.

Meie waga isa
Ehwrem (Ewraim) Siria maalt.

28. Januaril.

Waga Ehwrem sündis neljandama aastasaja alguse! Nisibia linnas, Mesopotamia maal. Tema wanemad oliwad waesed talupojad, kes maa harimisest elasiwad, aga ühed jumalakartlikud inimesed, kes teda Kristuse seaduses üleskaswatasiwad. Tema kirjutab: „Wanemad on mulle Kristuse seadust õpetanud ning minu südamesse Jumala hirmu istutanud. Minul oliwad naabrid, kes jumalakartuses elasiwad, mina kuulsin palju neist, kes Kristuse pärast kannatasiwad; minu silma ees tunnistasiwad mo wanemad Kristust kohtumõistjate ees; mina olen kannatajate sugulane. Mo esiwanemad oliwad kerjajad, kes armuannetest elasiwad. Minu wanemate wanemad oliwad põllu mehed. Wanemad elasiwad ka põllu harimisest.

Kõigist neist oma elulugudest räekides, kahetseb waga Ehwrem seda, et ta oma wagaist wanemateşt ning teisteşt jumalakartlikkuist inimesteşt ei ole õpetust wõtnud, waid oma noore põlwe hooletuses ja kergemeelses elus mööda saatnud, oma paha himusid mitte

waigistada püidnud, waid naabritega tülitsenud ja teiste inimeste wastu kade ning tige olnud.

Üks pisikene juhtumine äratas tema sees paremad mõtted. Ükskord, kui ta hiljaks põllule oli jäenud, läks ta ööseks ühe lambakarjatse juure. Sell öösel tuliwad hundid ning murdsiwad mitu lammast ära. Aga lammaste peremehed ei uskunud mitte seda, waid ajasiwad selle kahju Ehwremi süüks, — et tema on wargad karja juure wiinud ning nendega seltsis lambad ärawarastanud. Seepärast sai Ehwrem, nende kaebduse järele, wangi torni heidetud. Temaga seltsis oliwad weel kaks inimest kinni, kes ka ilma süita oliwad. Kõik kolmekeste oliwad pahased kohtumõistjate peale, kes neid ilma süita oliwad kinni panna lasknud. Aga ühel öösel kuulis Ehwrem unes ühte healt enese wastu ütlewad: „Ole jumalakartlik, siis saad sa Issanda tarka nõuu mõistma. Tuleta kõik omad teud ja mõtted meelde, siis saad sa aru, et kui sa küll nüid ilmasüita nuhtlust kannatad, siis oled sa seda ometi oma endiste tegudega teeninud." Need sõnad käisiwad tema südamest läbi. Ta hakkas oma tegusid meele tuletama ning wiimaks nägi, et ta töeste nuhtluse wäert on. Oma unenäu räekis ta ka oma seltsimeestele ülesse, ning ka nemad, kui natukese aega saiwad järele mõtelnud, nägiwad, et nad mõne aja eest selle sarnatsid kurje tegusid oliwad teinud, mis eest nad nüid ilmasüita nuhtluse alla on langenud. Aga need kurjad teud jäiwad siis kõigile teadmata ning nuhtlemata.

„Sest ajast saadik, ütleb waga Ehwrem, — hakkasiwad mo patud mo südant waewama, sest selgeste oli näha, et Jumal mind nuhtlema hakkas." See-

päraſt püidis ta hoolega iſeennaſt läbikatſuda ning hakkas rõhutud ſüdamega oma pattuſid kahetſema ja Jſſanda käskudeſt lugu pidama. Kaks teiſt unenägu kinnitaſiwad weel rohkem tema usku Jumala helde eesmure ſisſe, Kes kõik inimeste kaſuks ja heaks pöörab. Ehwrem räekis omad mõtted ka nende kahe wangile ülesſe, ning nemad, tema ſõnu kuuldes, jätſiwad nuriſemiſe maha ning püidſiwad paremat elu ette wõtta.

Mõne aja päraſt ſai Ehwrem õigeks arwatud, ning tema tuli ſelle kindla mõttega wangi torniſt wälja, et paremat ja wagamat elu elama hakata. Palaw armastus Jumala wastu, ſüdamelik alandus, patu kahetſemine ning ihaldamine Jumala meelepäraſt olla, täitſiwad nüid tema ſüdant, kus enne hooletus ning pahad himud elaſiwad. Tema hakkas ühe kõrbeelaniku juhatuſel püha Kirja tundma õppima ning päraſt heitis püha Jakobuſe, Niſibia linna piiskopi jüngriks, kes teda armastama hakkas ning tema hariduſe eeſt muretſes. Kui ſee linn Perſia kuningaſt ümerpiirdud oli, maenitſes Ehwrem oma õpetajaga kodanikkuſid Jumala peale loota ning trööſtis neid palwe läbi.

Päraſt püha Jakobuſe ſurma, läks waga Ehwrem Edeſſa linna, kus ta häid juhatajaid jumalakartuſes ning muis kaſulikuis õpetustes leida wõis. Aga et ta waene oli, ſeepäraſt hakkas ta ühe linna ſauna peremehe juure ſulaſeks: aga kõik prii aja pruukis ta palwe ning õppimiſe tarwis. Edeſſa linnas oli palju paganaid ning waga Ehwrem püidis neile Jumala ſõna õpetada ning ristі usku pöörda.

Ükſkord kuulis üks waga ning jumalakartlik

wanamees tema jutluſt ning pani tema tarkuſt imeks; päraſt tegi ta ennaſt temaga tutwaks ning andis temale nõuu kõrbe elama minna. Ehwrem läks linnaſt ära ja hakkas ühes koopas ühe targa wanamehe juhatuſe all elama, kes kõrbes tema ligidal elamas oli. Seal pruukis ta enamiste kõik oma aja Jumala sõna uurimiſe peale; tema mõtted oliwad alati Jumala ning waimuliku asjade poole pöördud; ſeal hakkas ta Moſeſe raamatute ſeletuiſi kirjutama.

Aga mõne aja päraſt läks kõne tema pühaſt eluſt ümberkaudu laiale ning inimeſed hakkaſiwad tema juures käima õpetuſt ja juhatuſt otſimas. Üks wana jutustamine ütleb, et üks kõrbeelanik on temaſt ühe nägemiſe näinud. Tema on inglite kooriſi näinud, kes ühte kirjutud lehte on omas käes pidanud, ning üks ingel küſinud: „kes on maa peal wäert ſeda lehte wastuwõtma? Üks heal on koſtnud, et alandlik Ehwrem ſeda wäert on, ning tema kätte on ſee leht antud, kus peal Jumalikud sõnad kirjutud oliwad.

Püha Ehwremi ſai pääw päämalt ikka kuulſamaks. See oli temale wastu meelt, ſeepäraſt tahtis ta kaugemale kõrbeſſe äraminna. Aga, kui ta nägi, et ta ligemiſtele wõib kaſuks olla, ſiis jättis ta ſelle nõu maha ning hakkas ſagedaſte linnas käima. Üks wana jutustamine ütleb, et üks ingel on temale ilmunud ning teda käskinud teiſte inimeſte ſekka elama jäeda.

Räegitakſe, et kui waga Ehwrem alles poiſikene olnud, on üks imelik unenägu tema wanematele ettenäidanud, et temaſt üks iſeäraline inimene tuleb. Nemad on näinud, et wiina marja põõſas on lapſe

suust wälja kaswanud ning kobaraid täis saanud, kõik taewaalused linnud on neid wiina marju söönud, aga neid on, kõige see juures, ikka rohkem juure kaswanud. Ning tõeste, mitte ükspäinis Edessa linna kodanikud, waid ka kõik Siria ning Mesopotamia rahwas pidiwad warsi waimulikku rooga tema waimuliku tarkuse wiljast saama, mis tema ükskus põlwes jõudis koguni küpseks saada. Tema kirjad on ka meie ajani alles jäenud ning wõiwad iga ühe inimese südames, kes neid tähelepanemisega loeb, armastust ning alandust äratada, millega Ehwremi enese süda täidetud oli.

Iga ühe ristiinimesele on see waga Ehwremi wäga armas palwe teada, mille läbi meie Issanda kõige ülemaid andeid palume. „Mo elu Issand ja Walitseja! Ära anna mulle mitte laiskuse, meele äraheitmise, auahnuse ja tühja lobisemise waimu; waid anna mulle, So sulasele, meele puhtuse, alanduse, kannatuse ja armastuse waimu. Issand, mo Kuningas, lase mind näha mo üleastmisi, ja ära lase mind mitte mo wenda hukkamõista, sest Sina oled kiidetud igaweste. Amen."

Kõigist waga Ehwremi sõnadest paistab palaw armastus Jumala wastu, südamelik kahetsemine ning alandus. Kõiges mõistab ta ise ennast hukka ning paneb oma lootust ükspäinis Jumala ütlemata suure armu peale. Tema kirjutab iseenesest: „Ühel hommikul tõusin ma wäga wara ülesse ning läksin kahe wennaga õnnistud Edessa linnast wälja. Seal tõstsin ma omad silmad üles taewa poole, mis, kui peegel, oma tähtedega kauniste maad walgustas, ning mina, seda imeks pannes, ütlesin: — kui juba tähed nii

suure auga hiilgawad, siis seda rohkem saawad õiglased ning pühad, kes püha Jumala tahtmist on teinud, sell tunnil, kui Issand tuleb, ütlemata taewa walgusega hiilgama."

„Aga nii pea, kui mulle see kartuse wäert Issanda tulemine meele tuli, hakkasiwad mo liikmed wärisema; hing ja ihu wabisesiwad; ma hakkasin nutma ning ütlesin südame waluga ohkades: Mis peab minust sell hirmsal tunnil saama? Kuidas astun ma kartuse wäert Kohtumõistja aujärje ette? Kuidas wõin ma laisk ja hooletu, nende hulka arwatud saada, kes täieste wagad on? Kuidas wõin mina, see wilja kandmata puu, nende sekka ilmuda, kes õiguse wilja on kannud! Mis pean ma siis tegema, kui pühad taewa rõõmu kojas üksteist äratunnewad? Kes saab siis mind omakseks tunnistama? Õiglased lähewad taewa rõõmu sisse, aga õälad igawesse tulesse. Martrid näitawad oma haawa, wagad oma häid tegusid; aga mis pean mina näitama? ei muud, kui oma laiskust ja hooletust!"

Waga Ehwremi alandus oli nõnda suur, et ehk ta küll preestriks pühitsetud sai, siiski ei pidanud ta ialgi Liturgia Jumalateenistust, sest et ennast kõlwatuks arwas sakramentisid talitama. Seesama alandus ning heategude puudusе tundmine, mis ka hinge karjane peab ehitud olema, keelasiwad teda piiskopi ametit wastu wõtta, mis temale pakuti. Aga ehk küll tema käes waimulikku meelewalda ei olnud, siiski hoidis ta Edessa kogudust oma jutlustega waleõpetuste eest, mis sell ajal Ristikoguduses tõusiwad. Iseäranis jõudsaste lautas ennast sell ajal waleõpetaja Wardesani õpetus Mesopotamia ning

Siria maal laiale. Wardesan kirjutas omad wale mõtted usu asjadest wersides ehk laulude kombel ülesse ning saatis rahwa kätte. Tema laulud olid üle kõige see maa tutwad. Et mõnusamine tema wastu seista, kirjutas waga Ehwrem ka õige usu õpetuse wersides ning ilusate laulude wiisi ülesse, ning warsi jätsiwad Siria ja Mesopotamia maa rahwas Wardesani laulud maha ja hakkasiwad waga Ehwremi waimustatud lauluisi pähe õppima ja laulma. — Ka püidis waga Ehwrem ristirahwast waidlemise eest usu asjades hoida, mis palju waenu ning tüli sünnitasiwad. Südame waluga kirjutab ta neist tülidest ning ütleb:

Need, kes Koguduses kutsutud, waidlewad ning tõstwad tõe enese silma ees tühje jägelemisi; kadedus ning tigedus on inimeste südamed kõwaks teinud. Mõned õpiwad küll ka püha kirja tundma, aga mitte see tarwis, et jumalakartuses edeneda, waid, et oma wale õpetuisi jõudsamine wäljalautada ning waidlemises osawamaks saada. Aga ükspäinis need saawad Kuningat nägema ning Tema tasumist pärima, kes truiste kuninglikku teed käiwad."

Kõik waga Ehwremi jutlused on seks kirjutud, et seda tõe teed inimestele näidata ning neid seda käima õpetada, neile Õnnistegia armastust ning tulewat elu meele tuletada. Kõik waga Ehwremi jutlused on wäga liht wiisil ning kõigile arusaadawalt kirjutud ja tarkuse ning armastusega Jumala ja ligemise wastu täidetud. Oma kuuljaid meeleparandamisele äratades, ütleb ta nende wastu:

„Kuulge, mo armsad, Õnnistegia healt, mis igapääw teie poole hüiab ning ütleb: Tulge Minu

juure kõik, kes waewatud ja koormatud olete, ja Mina tahan teile hingamist saata. Wõtke Minu ike eneste peale ja õppige Minust, sest Mina olen tasane ja südamest alandlik ja teie leiate hingamist oma hingedele. Tema kuulutab sulle hingamist ning tootab sulle — pääw pääwa juure — elu anda. Astu Tema ette ning ära karda mitte. Issand on helde abimees igas hädas. Tema tahab so haawad terweks teha ning sulle rohkeste elu anda. Sinu pärast on Ta Isa süleşt mahatulnud; sinu päraşt lihaks saanud, et sa ilma hirmuta wõiksid Tema juure astuda; sinu päraşt on Ta inimeseks saanud, et sinu rasked haawad terweks teha. Suure armastuse ja heldusega kutsub ta sind Eneşe juure."

„Walmistage omad südamed Ewangeliumi wastu wõtmisele ning ärgu lämmatagu maailma mured teie meelemõistust ära. Muretsegem enestele ükspäinis igapääwaşt elu tarwitust, aga mitte rohkust. Kui meie kasinuses saame elama, siis wõime meie enestele rahu leida. Aga kui meie ükspäinis seepäraşt rohkem wara ihaldame, et teisteşt inimesteşt rikkamaks saada, siis tuleb meile şest palju waewa ning muret. Üht asja on tarwis, ütleb Issand. Wõtkem, wennad, iga pääw hinge päraşt waewa näha, muretseda ning hoolitseda. Ärge raiskagem kõik oma aega ihu eest muretsedes ära; waid, kui ihu nälga tunneb ning toidust nõuab, siis tuleta oma meelde, et ka hingel omad tarwitused on, mis tema täita nõuab. Otse kui ihu ei wõi elada, kui ta toidust ei saa, nõnda sama ka hing şureb ära, kui ta waimu-

likku tarkusega söödetud ei saa. Inimene on ihust ja hingest kokkuseatud, seepärast ütles Õnnistegia: „inimene ei ela mitte ükspäinis leiwast. Ning sina, kui tark maja pidaja, anna hingele hinge rooga ning ihule ihu toidust; ning ära ole nii meeletu, et sa ihule toidust muretsed, aga hinge nälja ning puuduse sisse jätad. Ära lase hinge ärasurra, waid toida teda Jumala sõnaga, salmide ja muu waimuliku lauludega, püha raamatute lugemisega, paastuga, palwega, silma weega, lootusega, tulewa elu asjadest järelemõtlemisega. Kõik need ning nende sarnatsed asjad on hinge roog ja elu."

Waga Ehwremi jutlused saiwad juba tema elu ajal nõnda kuulsaks, et neid kirikus Jumalateenistuse ajal loeti. Tema sõna läbi sai õige usk Edessa linnas nõnda tugewaste kinnitud, et selle linna kodanikud ka siis õiges usus kõikumata kindlaks jäiwad, kui ise keiser Walent seal Ariuse wale usku wäljalautada tahtis. Walent, nähes, et tema püidmised seal midagi ei maksnud, ajas 88 Edessa kirikuteenrit ameti pealt ära, aga päraft ei katsunud enam wale usku senna asutada.

Kuulsaist kõrbeelanikkudest õpetust wõtta ihaldades, käis waga Ehwrem Egiptuse ning Siria maa kõrbed läbi ning oli Kesaria linnas ka püha Wasiliuse, see Suurega, kous. Jutustakse, et kui ta kiriku sisse astunud, on püha Wasilius rahwale jutlust teinud. Jutlust kuuldes, on waga Ehwrem otse kui iseenesest ära olnud ning walju healega hüidnud: „Sina oled tõeste suu! tõeste, sinu suu läbi räägib Jumala Waim!" Päraft Liturgiat on püha Wasilius teda eneste juure kutsunud ning nende sõnade tähendust

temalt järele küsinud, mis peale waga Ehwrem kostnud: „Mina nägin ühte walget tuikest sinu õla peal seiswat ning tuleleeki sinu suust wäljatulewat. Nõnda andis Jumal imeliku näituste läbi oma ärawalitsetud sulastele seda mõista, mis teiste inimeste silmade eest warjul oli.

Kui waga Ehwrem Edessa linna tagasi tuli, siis mõtles ta oma järele jäenud elu aja ükskõus põlwes elada ning seepärast läks ta linnast ära ning hakkas jälle omas koopas elama. Aga armastus ligemeste wastu kutsus teda sealt uue töö peale.

Edessa linnas tõusis kange nälg. Waga Ehwrem ruttas senna, et seal hädalistele oma jõudu mööda abiks olla. Temal eneselt küll midagi ei olnud, aga tema jõudis oma maenitsustega rikaste südamed halastuse poole pöörda, nõnda et nad waestele omast waranduset jagama hakkasiwad. Ehwrem wõttis armüandede wäljajagamise enese hooleks, seadis haigete majad (sest nälja aja pärast tõusiwad mitmed tõbed linnas) ning muretses iga pidi hädaliste eest.

Warsi pärast seda jäi waga Ehwrem haigeks. Oma surma ligi tulemist ette tundes, tuletas ta oma kuuljatele omad õpetused weel meelde; sest nemad, tema haigusest kuuldes, tuliwad suurel hulgal tema woodi ümber; pärast õnnistas ta oma jüngrid, palus ennast koguni liht wiisil maha matta, enese hinge eest Jumalat paluda ning andis siis oma waimu Issandale. See oli 378. aastal.

Püha Ehwrem sai, oma kuulsa jutluste pärast, Siria maa prohwetiks nimetud.

Juhataja.

Lehe külg.

Püha Wasiliuse, see Suure, elu 3
Püha martri Gordiuse kannatamised 20
Püha seitsmekümne apostli kogu 23
Issanda Ristmise ehk Jumala ilmumise püha . . . 26
Püha, kuulsa Prohweti, Issanda Eelkäija ja Ristia Joannese, kogu 29
Püha Wilippuse, Moskwa mitropoliti, elu 32
Püha Gregoriuse, Nissa piiskopi, mälestus 52
Waga isa Weodosiuse, see Suure, elu 54
Püha martri Tatiana mälestus 60
Püha neitsikese Niina, Grusia maa rahwa walgustaja, elu 62
Waga Joannes, Telgielanik (Кущникъ) 69
Waga Paulus (Pawel), Tebeni (Wiwaida) kõrbeelanik 78
Meie waga ja Jumalast walgustud isa Antoniuse, see Suure, elu 82
Püha Ahwanasius (Atanasius) Suur, Aleksandria piiskop 91
Meie waga isa Makarius Egiptuse maalt 99
Meie waga isa Makarius Aleksandriast 104
Meie waga ja Jumalast walgustud isa Ehwimius, see Suur 106
Waga Maksim, Usutunnistaja ning kannataja . . . 113

Lehe külg.
Püha apostli Timoteuse mälestus 121
Meie püha isa Gregorius Teologus 123
Waga Ksenowonti, tema abikaasa Maria ja nende poegade Joannese ning Arkadiuse mälestus . . . 136
Meie waga isa Ehwrem (Ewraim) Siria maalt . . 147

176.483

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU
1 0100 00126713 3